

MASTEROPPGAVE

Kulturens betydning i fosterhjem

Hvordan bidra til økt kultursensitiv arbeidspraksis i fosterhjemsomsorgen i veiledning og rekruttering av et mangfold av fosterhjem?

Nina Freidher Mulder

Dato: 28. april. 2023

Masterstudium i psykososialt arbeid- helse- og sosialfaglig yrkespraksis.

HSPSA40616

Avdeling for helse og sosialfag

Høgskolen i Østfold avd. Fredrikstad

Forord:

Jeg er en norsk kvinne som vokste opp i en middels stor by i Norge med min familie. Som ung voksen flyttet jeg til Nederland, hvor jeg giftet meg og fikk barn. Selv om jeg ikke flyttet på grunn av flukt, krig eller sult, opplevde jeg kulturforskjeller og måtte lære meg å tilpasse meg en ny kultur og lære meg et nytt språk. Jeg kjente etter hvert hvor viktig det var for meg å gi mine barn den oppdragelsen jeg kjente igjen fra egen kultur. Jeg oppdaget også at mine normer, verdier og tradisjoner var viktig for min personlige identitet. Hvor jeg til tider også var skeptisk til den nederlandske kulturen og de nye samfunnsordningene jeg skulle forholde meg til. Jeg ble gradvis tryggere og lærte å balansere mellom mine norske verdier og den nye kulturen jeg levde i.

Jeg flyttet så hjem til Norge etter 15 år og begynte på skolen hvor jeg tok utdannelsen sosialt arbeid. Der leste jeg teori hvor jeg dro kjensel på mange av aspektene innvandrere og flyktninger kjenner på når de skal integrere seg her i Norge. Etter studiene startet jeg min første jobb som flyktningkonsulent og interessen for integrering og kultursensitivitet har fulgt meg også nå i denne masterstudien.

Jeg jobber nå i barnevernet som konsulent i fosterhjemsomsorgen og opplever at kultursensitivitet har stor betydning for arbeidspraksis i møter med mennesker med ulike kulturer. Kunnskap om kultur kan være så mangt, det samme gjelder våre personlige unike livshistorier, våre verdier og våre normer. Vår kultur og identitetsmarkører er viktig for hver og en av oss og former oss som hvem vi er, enten hjemme, på jobb, i fritidsaktiviteter, skolen eller ute i samfunnet. Min hensikt med denne studien har vært å se på hvilken betydning kultur har for fosterforeldre, fosterbarn og for yrkespraksis i fosterhjemsomsorgen.

For meg har denne studien vært en utrolig spennende reise hvor jeg har fått muligheten til å gjøre et dypdykk i et tema som har interessert meg i mange år. Jeg er veldig takknemlig for mine informantene sitt engasjement og at de har delt historier og kunnskap som har gitt denne studien substans og muligheten til å drøfte min problemstilling. En stor takk til Ulf Arvid Camesund og mine andre veiledere som har utfordret meg og motivert meg gjennom hele denne prosessen. Dette har vært en personlig og lærerik reise hvor jeg har lært mye om hva kultur kan bety for andre og ikke minst meg selv. Jeg takker også mine medstudenter som har lest og gitt meg gode tilbakemeldinger gjennom disse 4 årene. Stor takk til dere alle!

Sammendrag

Denne masteroppgaven tar for seg fosterforeldre sine erfaringer og opplevelser når de møter fosterhjemsomsorgen sine føringer, krav og vilkår for å bli fosterhjem. Studien tar også for seg fosterforeldrene sine erfaringer knyttet til ivaretakelsen av barns kulturelle bakgrunn. Hensikten med studien øke kunnskapen knyttet til to ulike utfordringer fosterhjemsomsorgen og barneverntjenesten har for å kunne sørge for at barn med minoritetsbakgrunn kan vokse opp med kontinuitet i sin oppdragelse, spesielt med tanke på barnet etniske, religiøse, kulturelle og språklige bakgrunn.

Den ene er å finne kunnskap som kan bidra til å styrke rekruttering av fosterhjem med ulike etnisiteter, altså et mangfold av fosterhjem. Det andre er å finne kunnskap om hvordan vi best kan veilede fosterhjem slik at de best er rustet til å ivareta barn kulturelle og etniske bakgrunn, også dersom barnet har en ulik kultur enn dem selv.

Mine forskningsspørsmål har som hensikt å identifisere og belyse fosterforeldrene sine opplevelser når de ble rekruttert som fosterforeldre, hva som har motivert dem og hvordan de opplever å ivareta barnet som vokser opp hos dem.

Resultater fra analysen og min data i korte trekk:

- Kultursensitivitet er viktig for å øke rekruttering av et mangfold av fosterhjem
- Bevissthet rundt vurderinger av kulturelle forskjeller som utelukkende positive ressurser kan være viktig for å rekruttere et mangfold av fosterhjem
- Fosterforeldre med minoritetsbakgrunn kan ha opplevd stigmatisering og kulturalisering, som kan påvirke deres samarbeid med fosterhjemsomsorgen
- Norske fosterhjem som skal ivareta barnets kulturelle bakgrunn trenger veiledning og kunnskap om hvordan de kan inkludere barnets kultur i deres dagligliv og oppdragelse
- Fosterforeldre bør få støtte eller ressurspersoner med samme kulturelle bakgrunn som barnet for å styrke og opprettholde barnets språk og tilknytning til egen kultur og identitet

SØKEORD: Fosterhjem, kultursensitivitet, mangfold, menneskerettigheter, kulturelle rettigheter, etnisitet og barnevern

Summary

The significance of culture in foster care.

This master's thesis deals with foster parents' experiences when they meet foster care's guidelines, requirements and conditions for becoming a foster home. The study also examines the foster parents' experiences related to taking care of children's cultural background. The purpose of the study is to increase knowledge related to two different challenges foster care service and the child welfare have in order to ensure that children with minority backgrounds can grow up with continuity in their upbringing, especially with regard to the child's ethnic, religious, cultural and linguistic background.

One is to find knowledge that can contribute to strengthening the recruitment of foster homes with different ethnicities, as a diversity of foster homes. The second is to find knowledge about how we can best guide foster homes so that they are best equipped to look after children from cultural and ethnic backgrounds, even if the child has a different culture to themselves.

My research questions aim to identify and shed light on the foster parents' experiences when they were recruited as foster parents, what has motivated them and how they experience looking after the child who grows up with them.

Results from the analysis of my data are briefly:

- Cultural sensitivity is important to increase the recruitment of a variety of foster homes
- Awareness of cultural differences as exclusively positive resources can be important for recruiting a diversity of foster homes
- Foster parents with a minority background may have experienced stigmatization and culturalization, which may affect their cooperation with foster care service
- Norwegian foster homes that are to take care of the child's cultural background need guidance and knowledge about how they can include the child's culture in daily life and upbringing
- Foster parents should receive support or resource persons with the same cultural background as the child in order to preserve the language and to strengthen and maintain the child's attachment to their own culture and identity

KEYWORDS: Foster care, cultural sensitivity, cultural rights, ethnicity and child protection

Innholdsfortegnelse

1.0 Innledning	1
1.1 Bakgrunn for valg av tema på grunnlag av teori, forskning og politisk kontekst	2
1.2 Begrunnelse av min problemstilling	4
1.2.1 Problemstilling	4
1.2.2 Etske refleksjoner rundt min problemstilling	6
1.3 Studiens formål	6
1.4 Redegjørelse av sentrale begreper	7
1.4.1 Mangfold	8
1.4.2 Etniske minoriteter	8
1.4.3 Overordnet begrepsforklaring av kultur	9
1.4.4 Konsulent og fosterhjemsomsorgen	10
1.5 Psykososialt arbeid og kultursensitivitet	10
1.6 Avgrensninger	13
1.7 Oppgavens disposisjon	14
2.0 Aktuell forskning og teoretiske perspektiver	15
2.1 Samfunnsanalyser om minoritetsbarn i fosterhjem	15
2.2 Best egnet tiltak for barn utenfor hjemmet	16
2.3 Ulike utfordringer knyttet til rekruttering	16
2.4 Kulturforståelser	18
2.4.1 Kulturalisering og annengjøring	19
2.4.2. Kulturell kunnskap og kultursensitivitet	20
2.4.3 Kultur og tilhørighet	22
2.4.4 Under overflaten av kultur	24
2.4.5 Motivasjon	24
3.0 Fosterhjems formål og juridiske rammer	26
3.1 Fosterhjem	26
3.2 Barnets rettigheter	28
3.3 Juridiske rammer og prinsipper for fosterhjemsomsorgen	30
3.3.1 Fosterhjemsstrategien	31
4.0 Metode	33

4.1 Semistrukturert dybdeintervju	33
4.2 Egen presentasjon og ståsted	34
4.3 Eget etisk ståsted	34
4.4 Utvalg og rekruttering	35
4.5 Gjennomføring av intervjuer	36
4.6 Informert samtykke	37
4.7 Konfidensialitet	37
4.8 Validitet	38
4.8 Forskningsetiske refleksjoner, rammeverk og forskningsstrategier	38
4.9 Analyseprosessen – tematisk meningsanalyse	41
5.0 Analyse, resultater og diskusjon	44
5.1 Presentasjon av informanter	45
5.2 Betydningen av kultur og motivasjon i rekrutteringen av fosterhjem	46
5.2.1 Hva motiverer kommende fosterforeldre?	47
5.2.2 Oppsummering og drøfting av ulike motivasjonsfaktorer	49
5.3 Første møte med fosterhjemsomsorgen	51
5.3.1 Det trøblete første møtet.	51
5.3.2 Det gode møtet	55
5.3.3 Oppsummering og drøfting av ulike opplevelser i første møtet med fosterhjemsomsorgen	57
5.4 Kulturens betydning i fosterhjemsoppdraget	59
5.4.1 Fosterforeldrene sine erfaringer og opplevelser som fosterhjem	60
5.4.3 Oppsummering og drøfting av like og ulike opplevelser i fosterhjemsoppdraget	73
6.0 Avslutning og oppsummering	78
6.1 Styrker og begrensninger av studien	78
6.2 Forslag til videre forskning	78
6.3 Konklusjon: Et mangfold av fosterhjem, et mangfold av perspektiver	79
Litteraturliste:	82
Vedlegg 1: Godkjennelse NSD	88
Vedlegg 2: Informasjonsskriv og samtykkeskjema	90
Vedlegg 3: Intervjuguide	93

1.0 Innledning

Tema for min masteroppgave er *kulturens betydning i fosterhjem*. Jeg jobber i fosterhjemsomsorgen og ser mange barn med minoritetsbakgrunn vokse opp i etnisk norske fosterhjem. Mitt arbeid består av å bistå barnevernstjenesten når det er besluttet at et barn skal flyttes ut av hjemmet. Jeg rekrutterer fosterhjem, matcher fosterhjem opp mot barnets behov og veileder fosterhjemmet etter at barnet er flyttet inn.

De siste årene er det økt fokus på barnevernloven § 4-15 som sier at det skal tas tilbørlig hensyn til barnets etniske, religiøse, kulturelle og språklige bakgrunn ved plassering i fosterhjem (Barnevernloven, 1993, § 4-15). Det er spesielt fokus på dette etter at det norske barnevernet ble dømt i menneskerettighetsdomstolen i 2019 for ikke å ha tatt tilstrekkelig hensyn til ivaretagelse av barnas kulturelle og religiøse opprinnelse i plasseringer i fosterhjem, eller samarbeid med biologiske foreldre. Norges institusjon for menneskerettigheter (NIM, 2021) påpeker at de norske barnevernet er dømt i 2019 av den europeiske menneskerettighets i domstolen (EMD) for dårlig ivaretagelse av barnets kulturelle opphav, hvor en konsekvens er at gjenforeningen med biologisk familie blir vanskelig. Som resultat av brudd på menneskerettighetene er det gjort endringer i ny barnevernlov (Prop, 133L (2020-2021), s. 34) og regjeringen har lagt frem en ny fosterhjemsstrategi som heter *et trygt hjem for alle* (Barne- og familiedepartementet, 2021) som i større grad skal sikre ivaretagelse av barns kulturelle bakgrunn.

De fleste barn med minoritetsbakgrunn i dag bor i etnisk norske fosterhjem og årsaken til dette er dårlig tilgang på fosterhjem med ulike etnisiteter. Dersom fosterhjemsomsorgen skal ivareta lovens § 4–15 når et barn med minoritetsbakgrunn plasseres i etnisk norske fosterhjem, bør fosterforeldrene få tilstrekkelig kunnskap og veiledning på hvordan de best kan ivareta fosterbarnet sine særskilte rettigheter med hensyn til kultur, språk, religion eller etniske bakgrunn (Sundt, 2022, *Fosterhjemshåndboka*. Kapittel 14, s. 165). Med barnets kulturelle rettigheter menes slik det står i barnekonvensjonen artikkel 20 punkt 3, og ses i sammenheng med artikkel 30 som sier at det bør tas tilbørlig hensyn til barnets kulturelle bakgrunn i plassering i fosterhjem (BK, 1989). Hvor barnet ikke skal nektes retten til å vokse opp i pakt med sin kultur, utøve sin religion eller bruke sitt eget språk (Bufdir, u.å.). Denne studien vil ta for seg to ulike utfordringer knyttet til ivaretagelse av barnets kulturelle bakgrunn i fosterhjem.

- Den ene utfordringen knyttes til rekruttering og tilgangen til et mangfold av fosterhjem, da særskilt fosterforeldre med minoritetsbakgrunn.
- Den andre utfordringen knyttes til hvordan barnevernet og fosterhjemsomsorgen veileder og ruster fosterforeldre til å ivareta barnets kulturelle bakgrunn.

Som veileder i fosterhjemsorgen ser jeg et behov for mer kunnskap rundt kultursensitiv yrkespraksis i rekruttering av fosterhjem med ulike etnisiteter og kulturer, og i veiledning av fosterhjem som skal ivareta barnets opprinnelseskultur. Jeg har valgt en kvalitativ studie hvor jeg skal intervju 4 fosterhjem med ulik kulturell bakgrunn for å kunne belyse fosterforeldre sine erfaringer og opplevelser knyttet til deres rekrutteringsprosess og deres erfaringer i å ivareta barn som bor hos dem.

1.1 Bakgrunn for valg av tema på grunnlag av teori, forskning og politisk kontekst

I boken etnisitet i sosialt arbeid legges det frem at barns behov for etnisk tilhørighet ikke bør undervurderes, men at det bør anerkjennes og aksepteres. Barn som vokser opp i fosterhjem får noen ganger en sterk tilknytning til fosterhjemmet og blir der resten av livet. Forfatterne av denne boken belyser også at forskning viser at barna veldig ofte også vender tilbake til sine foreldre. At fosterforeldre derfor bør vektlegge kontakt med biologiske foreldre og opprettholde barnets kultur og språk for å styrke barnet i denne muligheten, også for senere i livet (Hagen & Qureshi, 1996, s.132-133). Barnevernloven § 4-15 sier at dersom det vurderes at et barn bør tas ut av hjemmet skal barnets kulturelle bakgrunn tillegges stor vekt ved plassering i fosterhjem. En problemstilling i denne vurderingen kan være at det ikke bare er kulturelle hensyn som ligger til grunn for plasseringen. En vurdering for plassering i fosterhjem kan være på bakgrunn av barnets sikkerhet dersom barnet lever under forhold som kan skade barnets utvikling, helse og trenger nødvendig hjelp (Barnevernloven, 1993, § 4-12). Barnevernet må da sørge for slik formålsparagrafen sier at barnet har rett på trygghet og omsorg og beskyttelse til rett tid (Barnevernloven, 1993, §1). Slik jeg tolker dette ut ifra litteratur og lovverk, men også erfarer i praksis er at barnet i en slik situasjon i plasseres i et fosterhjem som er tilgjengelig og som kan sørge for at barnet først og fremst får trygghet, omsorg og beskyttelse. Vurderingen rundt å matche barn og fosterhjem knyttet til etnisitet og kultur er ikke alltid mulig dersom et slikt hjem ikke er tilgjengelig.

Videre legger jeg frem forskjellige synspunkter av omdiskuterte begreper og samfunnsaktuelle debatter som har betydning for mitt valg av tema. Norges forskningsråd har publisert en artikkel med overskriften: *Trenger flerkulturelle fosterhjem* (Skivenes, 2011).

Den beskriver undersøkelser gjort i samarbeid med England, USA og Norge hvor artikkelen belyser særskilt ulike tilnærminger mellom Norge og England når det gjelder barnevernssaker knyttet til minoritetsfamilier. Resultatene fra Norge og England viser at norske barnevernansatte har begrenset fokus på minoriteter sin etnisitet og mangler støttepersoner og fosterforeldre med en annen etnisk bakgrunn. Skivenes som er forfatteren av artikkelen og var forsker i dette prosjektet og belyser at Norge i større grad bør anerkjenne de kulturelle og språklige styrkene til minoritetsbarn. Hun beskriver at barnevernsarbeidere ønsker å plassere barn hos fosterforeldre med den samme etniske bakgrunnen, men at dette ikke er tilgjengelig.

Skivenes mener at vi bør prioritere å bruke mer tid på slike saker og at det bør være fokus på å finne det rette, stabile og nødvendige tiltaket dersom barnet flyttes ut av hjemmet. Hun mener også at det bør prioriteres at barnevernet skal legge mer vekt på at barnet skal tilbakeføres biologiske foreldre så raskt som mulig. Dette er en relativt gammel forskningsartikkel, men jeg undres over Skivenes sine refleksjoner i 2011, og hvor hennes refleksjoner og påstander direkte kan knyttes til kritikken Norge har fått i menneskerettighetsdomstolen i 2019. Hun beskriver slik de fleste dommene i menneskerettighetsdomstolen argumenterer for at det er ikke selve omsorgsovertakelsen de er kritiske til, eller bruk av fosterhjem, men hvor vidt vurdering av plasseringen av barnet ikke tar hensyn til barnets kulturelle etniske bakgrunn. Dette for å kunne møte realistiske forventninger dersom barn og familie ønsker og det er mulig for gjenforening (Skivenes, 2011).

I etterkant av menneskerettighetsdommene belyser det norske departementet i proposisjonen i forarbeider til ny barnevernlov (Prop, 133L (2020-2021), s.15) at det er behov for å styrke barns rettigheter spesielt knyttet til FN's verdenserklæring om menneskerettigheter, da særlig knyttet til artikkel 8 som omhandler retten til familieliv (Menneskerettighetskonvensjonen (MRK), 1950). Proposisjonen belyser at fagkompetansen i barnevernet bør styrkes for å kunne ivareta de komplekse behov særskilt knyttet til artikkel 8, retten til å bevare identitet i FN's barnekonvensjon (BK, 1989). Den belyser statens plikt til å gi barn som av ulike årsaker som ikke lenger kan bo hjemme muligheten til å vokse opp med kontinuitet i barnets oppdragelse i forhold til barnets etniske, religiøse, kulturelle og språklige bakgrunn.

Dette er samlet sett medvirkende faktorer til økt fokus på rekruttering av fosterhjem med minoritetsbakgrunn de siste årene fra politisk hold. Barne- og familieminister Kjell Ingolf Ropstad svarer ut regjeringens ulike tiltak og prioriteringer de har gjort knyttet til dette (Stortinget, 2019). Regjeringen har invitert ulike tros- og livssynsorganisasjoner til en

nasjonal dugnad hvor de signerte en ambasadøravtale for fosterhjemsrekruttering i 2020. Dette for å gi fosterhjemstjenestene tilgang til å rekruttere hos deres medlemmer. Hensikten med denne avtalen er også å vise til en gjensidig forpliktelse rundt engasjement, synliggjøring og behovet for et mangfold av fosterhjem med fokus på brobygging mellom barnevernet, forskjellige kulturer og trossamfunn. Det har lenge vært et uttalt mål fra regjeringen sin side å rekruttere et mangfold av fosterhjem, for å ivareta barns ulike behov. Regjeringen har et særskilt fokus på rekruttering av fosterfamilier med minoritetsbakgrunn hvor regjeringen i tillegg til dette utarbeider faglig kompetanseheving for profesjonsutøvere for en bedre utøvelse av forståelse og sensitivitet i barnevernsarbeidet med minoritetsfamilier (Stortinget, 2019).

1.2 Begrunnelse av min problemstilling

Skivenes sin fagartikkel i forskning.no belyser videre forskning gjort i flere land på plasseringer av minoritetsbarn at norske barnevernansatte var lite opptatt av fordelene ved å være flerkulturelle. Deres kulturelle identitet og morsmål blir ofte glemt og barnet mister dermed identitet og ressurser som kunne ha vært en ekstra styrke (Skivenes, 2011). Min problemsstilling knyttes til teori som handler om barn med minoritetsbakgrunn som blir plassert på institusjoner. Hvor Hagen og Qureshi i boken etnisitet i sosialt arbeid påpeker dersom miljøterapeuter på norske institusjoner bare er norske vil det ikke være omsorgspersoner tilgjengelig for barn med etniske minoritetsbakgrunn som kan fungere som mellomledd mellom det norske samfunnet og foreldrene sine kulturtradisjoner. Hvor disse barna ofte mister sitt språk og hvor samarbeid med foreldrene til barnet også blir vanskelig. Videre hevder Hagen og Qureshi at foreldrene da i sterkere grad føler at de mister sine barn, at deres etniske minoritetsbakgrunn har lavere status når det gjelder deres kultur, religion og språk. Hagen og Qureshi mener det derfor er viktig å rekruttere fosterhjem med ulike etnisiteter for å bidra til at etniske minoriteter føler seg respektert, og bidra til at barn med minoritetsbakgrunn utvikler et godt selvilde, opplever en sunn integrering og får gode erfaringer på kryss av kulturer (Hagen & Qureshi, 1996, s.136).

1.2.1 Problemstilling

Vår arbeidspraksis og lovverk er utformet ut ifra et majoritetsperspektiv. Jeg leter ikke etter entydige svar eller sannheter, men refleksjon og bevisstgjøring rundt kulturelt og etnisk mangfold i fosterhjemsomsorgen. Kulturkompetanse om forskjeller og likheter er viktige

elementer for å legge til rette slik at våre rammer inkluderer og ikke diskriminerer. Jeg ønsker å få en dypere kunnskap om fosterforeldre sine erfaringer og opplevelser i møte med barnevern og fosterhjemsarbeid.

Problemstillingen for oppgaven er:

Hvordan bidra til økt kultursensitiv arbeidspraksis i fosterhjemsomsorgen i veiledning og rekruttering av et mangfold av fosterhjem?

Jeg ønsker i denne masteroppgaven å få frem dybdekunnskap om hvordan fosterforeldre opplever å bli møtt som fosterhjem sett i lys av egen og barnets kultur. Jeg ønsker å finne refleksjoner som belyser min problemstilling og håper det kan gi grunnlag til en videre diskusjon rundt hvordan vi forstår og legger til rette for kulturelle forskjeller i vår egen arbeidspraksis. Jeg velger derfor en kvalitativ studie som vil være nyttig for å hente frem og belyse informantene sine subjektive tanker, meninger og synspunkter. Studien vil ha en fenomenologisk tilnærming som betyr at jeg vil vektlegge og innhente kunnskap om hva som er betydningsfullt for informantene i rollen som fosterforeldre. Jeg skal utføre semistrukturerte intervjuer med hensikt å få en dypere kunnskap om:

- Hva er deres drivkraft og deres motivasjon for å bli fosterforeldre?
- Hvordan opplever de sine første møter med fosterhjemsomsorgen eller barneverntjenesten?
- Og hvordan opplever fosterforeldre å mestre og være rustet til å ivareta barnets kultur, språk og religion?

Det er formulert 8 spørsmål knyttet til forskningsspørsmålene og problemstillingen og informasjonsskriv er sendt ut til informantene i forkant av undersøkelsen (Vedlegg 2 og 3). Det empiriske materialet vil være informantene sine delte erfaringer og opplevelser som kommer frem i intervjuene. Dette materialet vil analyseres opp mot et teoretisk forståelsesgrunnlag. Denne studien vil ha fokus på å hente frem kunnskap som kan være nyttige perspektiver og ressurser å ha med seg i dialog med kommende fosterforeldre, og fosterforeldre som skal ivareta barns kulturelle bakgrunn. Et annet fokus vil være slik boken psykososialt arbeid beskriver å rette oppmerksomhet mot perspektiver som kan bidra til å forhindre polarisering mellom enkeltmennesker og grupper i samfunnet, og ikke minst

hvordan vi legger til rette for - og ikke krenker de vi samhandler med (Svalastog, Kristoffersen & Lile., 2019, s. 82-83).

1.2.2 Ethiske refleksjoner rundt min problemstilling

For å beskrive, systematisere og legge frem min problemstilling vil det være nødvendig for meg å bruke ord og begreper som kan bidra til stigmatisering. Jeg vil vise til kritiske refleksjoner rundt bruk av statistikk og begrepsbruk, som når jeg for eksempel beskriver minoriteters livskårutfordringer, mangel på utdanning, inntekt og den slags formuleringer. Det er ikke minoriteter som er årsaken til dårlige livsvilkår, derimot er deres tilgang til felleskapets ressurser og muligheter til økonomisk vekst og økonomien i seg selv. Jeg synes det er vanskelig «å holde tunga rett i munn» og formålet med denne studien vil også være slik Lill Salole beskriver i sin bok identitet og tilhørighet at hun ikke ønsker å bruke ord, formuleringer som kan bidra til et splittende rammeverk og polarisering. Hun sier er viktig å ikke bygge oppunder fordommer, men heller normalisere våre forskjeller og knuse fordommene (Salole, 2013, s. 18). Subtile former for rasisme og polarisering i min undersøkelse knyttes her til EMD sine dommer i 2019 (NIM, 2021). Hvor foreldre som har blitt fratatt foreldreomsorgen har opplevd å ikke ha blitt hørt, eller fått støtte i egne grunnleggende verdier og behov. Barnevernet har i omsorgsovertakelser utført og tatt motstridende beslutninger uten å ta tilstrekkelig hensyn til kultur, verdier og tradisjoner til barn og deres foreldre. Foreldrene fikk medhold i å ikke ha blitt hørt tilstrekkelig i behov for samvær, behov for at barnet skal kunne ivareta sitt språk, sin religion og sin opprinnelige kulturelle bakgrunn i fosterhjem barnet har vært plassert i. Dette mener den EMD bidrar til begrensninger i forhold til at barnets muligheter til å gjenforenes med sine biologiske foreldre og begrenser barnets personlige utvikling og etniske identitet (NIM, 2021).

1.3 Studiens formål

Kulturens betydning i fosterhjem i denne studien handler om hvordan fosterhjemsomsorgen kan bidra til at barn med etnisk minoritetsbakgrunn får mulighet til å vokse opp med kontinuitet i sin oppdragelse og ha kjennskap til sin egen kultur, språk og etniske bakgrunn. For å imøtekomme samfunnets utfordringer knyttes formålet med denne studien til to hovedutfordringer, hvor den ene handler om rekrutteringen av fosterforeldre med minoritetsbakgrunn, og veiledning av fosterforeldre som skal ivareta barnets kulturelle bakgrunn. Denne studien har derfor som formål å finne kunnskap om hva som kan være

positive faktorer i rekruttering av fosterhjem med minoritetsbakgrunn. Og hvordan fosterhjemsomsorgen kan bidra til at fosterforeldre får nyttig kunnskap slik at de opplever å mestre og være trygge i omsorgsrollen når de skal ivareta barnas kulturelle, språklige og religiøse bakgrunn.

Formålet med studien støtter seg til innledningens belyste problemstillinger som viser til et behov for en utvidet forståelse av hvilken betydning kultur har for fosterforeldre. Med det utgangspunktet knyttes min problemstilling til et behov for økt kultursensitivitet i fosterhjemsomsorgen for ivareta barn, barnets foreldre og fosterhjemmene i vurderinger rundt komplekse kulturelle årsakssammenhenger og sosiale samspill i yrkespraksis. Det fremheves på flere områder at det er et behov for kultur kompetanse i flere ledd i den norske velferdsstaten da innvandring av nye folkegrupper øker i takt med at vi lever i et globalisert verdensbilde. I kontekst til min studie viser tall at i utgangen av 2021 bodde det totalt 8883 barn i alder 0 til 17 år i fosterhjem i Norge (Bufdir, 2021). Barn med innvandrerbakgrunn er dessverre overrepresentert i denne statistikken (Bufdir, 2021) og barneverntjenestene melder at fosterhjem med forskjellige kulturer, verdier og tradisjoner er en knapp resurs (Bufdir, u.å.).

Et viktig perspektiv og formål med denne studien knyttes til Salole sitt perspektiv i sin bok identitet og tilhørighet at det er et paradoks at krysskulturell kunnskap er overlatt til spesielt interesserte og ikke en del av den generaliserte kompetansen i et flerkulturelt samfunn. Hvor den krysskulturelle kunnskapen kan handle om barn som vokser opp med sin egen kultur, men også preges av andre kulturer, dermed krysskulturelle (Salole, 2013, s. 22-23). Studiens formål er ikke å finne generaliserbar kunnskap, men å belyse ulike perspektiver og opplevelser informantene selv har knyttet til sin kultur og opplevelse av mestring som fosterforeldre. Undersøkelsen vil legge vekt på å respektere og anerkjenne kulturforskjeller, og være oppmerksom på diskriminerende erfaringer. En kultursensitiv tilnærming skal bidra til å inkludere kulturelle forskjeller på en positiv måte, og dermed fremme mangfold og inkludering (Shulman, 2011, s. 183).

1.4 Redegjørelse av sentrale begreper

Jeg ønsker tidlig og innledningsvis å gjøre rede for sentrale og viktige begreper jeg bruker gjennom hele studien. Dette for å gjøre problemstillingen mer tydelig og for å avgrense og tydeliggjøre komplekse begreper som ofte er omdiskuterte og for å unngå å implisere påstander.

1.4.1 Mangfold

Jeg trekker inn et lite bakteppe sammen med definisjonen av mangfold. Mangfold i denne studien handler her om økt forståelse, kunnskap og respekt mellom ulike individer og kulturer. Oxford Research OG NTNU samfunnsforskning har gjort en undersøkelse på oppdrag av Integrerings- og mangfoldsdirektoratet med formål å bidra til økt kunnskap om mangfold (Oxford Research, 2022). Det er utarbeidet en rapport som handler om hvordan de selv kan bidra til økt mangfold i statelig praksis. Mangfoldsbegrepet innebærer at man inkluderer ulike individer og grupper som har forskjellige kulturelle, etniske, språklige, religiøse, funksjonelle, seksuelle eller kjønnsbaserte bakgrunner, samt ulik økonomisk status og mennesker i ulike aldre. Staten beskriver at begrepet mangfold skal bidra til noe positivt og at det hovedsakelig skal være styrkende, gi muligheter og være et ideal.

Mangfoldsbegrepet innebærer å anerkjenne og verdsette våre ulikheter. Å bidra til at virksomheter motiveres til å ta et samfunnsansvar og gjøre etiske overveielser for inkludering og samfunnsutvikling. Rapportens definisjon av mangfoldsbegrepet inkluderer også de grunnleggende elementene i Likestillings- og diskrimineringsloven. Fokus på mangfold skal virke positivt for de som er stigmatisert. Som ved kartlegging, vurdering og utforming av tiltak ikke bare skal styres av lønnsomhet i forhold til kroner og øre, men bør vurderes ut ifra muligheter, rettigheter og resultater. Mangfold skal forhindre diskriminering i forhold til kjønn, etnisitet, religion, livssyn, funksjonsnedsettelse, seksuell orientering, kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk, alder og andre vesentlige forhold ved en person (Oxford Research, 2022).

1.4.2 Etniske minoriteter

I fare for å bidra til stigmatisering og ha en essensialistisk forståelse av begrepet minoriteter har jeg valgt denne definisjonen. I boken etniske minoritetsfamilier og sosialt arbeid legger Marianne Skytte (Skytte, 2012) frem en begrepsforklaring hvor hun mener at dersom vi bare bruker begrepet minoriteter vil det kunne gi et inntrykk av at alle minoriteter er like. Etniske minoriteter og minoriteter er minoriteter og det er det eneste likhetstrekket. Ved å legge til etnisk minoritet vil det forhåpentligvis gi en indikasjon på at de ikke tilhører en homogen gruppe verken etnisk, språklig, religiøs eller ved andre kjennetegn. Begrepet defineres likevel som en kategori hvor Skytte problematiserer dette ut ifra en forståelse av deres faktiske posisjon. Hun fremhever at etniske minoriteter ikke er like privilegerte som majoriteten ved at de lever i samfunnets rammer utformet av majoritetens verdier (Skytte,

2012, s. 15). Videre belyser Cecilie Javo i boken kulturens betydning at det også handler om at vi med ulike begreper er med på å styrke fordommer og tillegger en etnisk gruppe egenskaper og adferd som omhandler en sosial klasse eller fattigdom, og ikke etnisitet i seg selv (Javo, 2015, s. 21). Etnisk minoritet er vanskelig å definere eksakt. Det kan være en gruppe som skiller seg fra majoritetsbefolkningen i et land eller i en region ved å ha en annen etnisk eller annen kulturell bakgrunn. Denne gruppen kan ha en annen hudfarge, et annet språk, religion, tradisjoner, kultur og skikker. Etniske minoriteter kan oppleve diskriminering dersom gruppens levesett, verdier og normer blir sett ned på av majoritetsbefolkningen. Etnisitet i denne sammenheng er kulturforskjeller som oppleves og gjøres relevante for å lage grenser mellom kulturer. Hvorvidt en person sin subjektive følelse av å tilhøre den ene eller den andre etniske gruppen. Altså det er ikke gruppen i seg selv som avgjør hvilken gruppe man tilhører, det bør ikke være en objektiv definisjon på hvilken etnisitet en person har, men hvordan individet selv opplever og er i samspill med grupper og etniske miljøer og definerer seg selv (Hagen & Qureshi, 1996, s. 19-21).

1.4.3 Overordnet begrepsforklaring av kultur

Kultur er et latinsk ord og betyr å dyrke, pleie og Arne Martin Klausen beskriver begrepet kultur i boken *kultur mønster og kaos* som et begrep som er vanskelig å definere. Det brukes i mange forskjellige sammenhenger og kan ha mange ulike betydninger. I utgangspunktet omhandler kultur det som skiller oss fra naturen, hvordan vi mennesker tenker, kommuniserer og oppfører oss. Han sier vi kan slå fast at kultur er noe vi lærer, at det ikke er medfødt, men at det overføres gjennom generasjoner. Det kan være vanskelig å identifisere og sitter dypt forankret inne i oss selv (Klausen, 1999, s. 10-13). Han beskriver to ulike måter å tolke en sosial organisasjon og grensemarkering på. Hvor utviklingen av etniske grupper utvikler seg under to hovedmønstre (1999, s. 207-208):

- Pluralistiske samfunn, som i store deler av Midtøsten.
- Hierarkiske minoritet/majoritetssamfunn, som i USA og Norge

For å knytte kulturbegrepet til fosterhjem og fosterbarn med etnisk minoritetsbakgrunn kan det være nyttig å utdype forståelsen av hvordan ulike kulturer vokser frem i samfunnet. Hvor vi lærer oss våre verdier og normer, våre tanker om rett og galt, og hva vi opplever som verdifullt og meningsfullt i våre liv. I et pluralistisk samfunn utøves den politiske styringsmakten mer horisontalt og fordelt utover i samfunnet, hvor det hierarkiske samfunnet i større grad styres av staten med en regulert styringsform ute i samfunnet. Ved å ha

kunnskap om at den norske kulturen er en majoritet/minoritetskultur sier også noe om minoriteters faktiske posisjon i de norske samfunnet. At minoriteter lever under majoritetens styringsform, normer og verdier (1999, s. 21- 26). Det kan trekkes likhetstrekk mellom etniske minoriteter og samene som i Norge lever som minoriteter og hvor samene enda ikke har ført frem i kampen om nasjonal suverenitet. En forståelse av at majoritetssamfunnet kan være at majoriteten vinner kampen om suverenitet og dermed fører en mer eller mindre sterk nasjonalisme som ideologi. Det danner seg etniske nettverk i samfunnet hvor dette kan handle om “like barn leker best”. Klausen belyser at slike nettverk også er blant innvandrere, hvor man i samhandling danner et nettverk med etniske felles assosiasjoner. Klausen belyser at i markering av slike etniske grenser spiller kunst, historie og myter en stor rolle og argumenterer for at disse grensene stadig er i endring. Ved at vi lever i et globalt moderniseringssamfunn endres stadig kulturer i takt med vår samhandling (1999, s. 207-208). Videre påpeker han at det ikke finnes noen felles global kultur, men at det er gjort et forsøk gjennom menneskerettighetene og FN-systemet å utforme et felles grunnlag for en verdenskultur. Ved at kultur er et vanskelig begrep å definere brukes det heller i en slik sammenheng begrepet menneskerettigheter. Altså fellesmenneskelige kulturtrekk som anses å gjelde universalt for folk (Klausen, 1999, s. 105-106).

1.4.4 Konsulent og fosterhjemsomsorgen

Jeg vil bruke begrepet konsulent i fosterhjemsomsorgen som betyr den fagpersonen fosterhjemmene har forholdt seg til som jobber med veiledning og rekruttering av fosterhjem. Konsulenten er her sosialarbeideren, barnevernspedagogen eller fagpersonen som jobber med saksbehandling, rekruttering, opplæring og/eller veiledning av fosterhjem. Konsulentene er ansatt i fosterhjemsomsorgen som her kan være direkte under barneverntjenesten, kommunalt, statlig eller i den private/ideelle sektor under mandatet fosterhjemsomsorg.

1.5 Psykososialt arbeid og kultursensitivitet

Nytten og hensikten med denne studien er å bidra med kunnskap for en mer utdypende kultursensitiv yrkespraksis i rekruttering og veiledning av fosterhjem. Studien settes i kontekst for hvilken betydning kultursensitivitet har for psykososialt arbeid hvor begreper som *mangfold* og *kultursensitivitet* vil utdypes og vektlegges gjennom hele studien. Viktige begrep og analytisk verktøy i denne studien knyttet opp mot kultursensitiv yrkespraksis vil være Marianne Skytte sine tolkninger av ulike kulturforståelser: Evolusjonistisk, relativistisk

og en *kontekstuell kulturforståelse* (Skytte, 2012, s. 21-26). Jeg vil senere komme tilbake til en mer utdypende beskrivelse av disse begrepene, men i all hovedsak handler det om at det er et analytisk verktøy som et hjelpemiddel for å skille kultur og individuelle opplevelser fra generaliserbar kunnskap som kan oppleves som stigmatiserende yrkespraksis og ikke tar hensyn til hva individet selv opplever eller mener er betydningsfullt. I den sammenheng knytter jeg disse tre perspektivene opp mot kultursensitivitet for økt kulturforståelse. Klausen beskriver kontekstualisering som et postmodernistisk synspunkt hvor virkeligheten skapes gjennom vårt eget ståsted uten tro på noen absolutter og hvor det handler om å avdekke problematiske ideologiske sammenhenger og universelle størrelser forankret i kultur (Klausen, 1999, s. 18.).

I introduksjonskapittelet i boken psykososialt arbeid beskrives begrepet psykososialt arbeid i forskning og praksis betyr at livet henger sammen i to deler. Den ene delen er vår psykologiske indre verden, og den andre delen er hvordan det psykologiske henger sammen med vårt sosiale liv. Psykososialt arbeid handler om å forstå individet i en sosial kontekst (Svalastog, Kristoffersen & Lile, 2019, s. 41). Hvordan et individ samhandler, kommuniserer og forstår seg selv i samhandling med samfunnet og med andre vil prege i hvilken grad individet behersker sitt liv som seg selv og som en person som er avhengig av samhandling med andre (Moghaddam, 1998, Introduksjon). Spesielt vil psykososialt arbeidet og denne studien knyttes opp mot det som handler om rettigheter knyttet til individets kultur, deres posisjon i samfunnet og hvordan deres sosiale tilhørighet preger deres liv. I psykososialt arbeid og forskning vil det være viktig å skille på hvilke perspektiver som vil kunne gjelde for alle, noen som gjelder for grupper, men også vektlegge individer som unike og som skiller seg fra grupper (Svalastog, Kristoffersen & Lile, 2019, s. 31). Sosial psykologi har betydning for psykososialt arbeid, hvor vår indre psykologiske fungering er nært knyttet til det som handler om å forstå sosial adferd til alle mennesker og våre forskjellige kulturer. Vi lever i en globalisert verden hvor kulturer krysser hverandre, alle kulturer påvirkes av hverandre, og hvor dette har betydning for alle mennesker og vår adferd. Mangfold og inkludering i et samfunn handler om å forstå hva som preger ulike livsverdener, hvor vi i et fellesskap samhandler som majoriteter og minoriteter, hvor kjønn, etnisitet og kulturelle forskjeller spiller inn på vår adferd (Moghaddam, 1998, Introduksjon).

I denne studien vil det være aktuelt å se på psykososialt arbeid i forbindelse med at Norge i dag består av en flerkulturell befolkning, med en økende folkeinnvandring og deres etterkommere. I boken mellom mennesker og samfunn knyttes begrepet minoriteter til kulturkompetanse hvor det påpekes at det er viktig at begrepene ikke reduseres til at "vi

majoritetsbefolkningen’’ skal få mer kunnskap om ‘’de andre’’ Boken belyser at minoritetsgrupper er et resultat av mange innvandringsprosesser, og at det er ikke bare minoriteter som utgjør vårt flerkulturelle samfunn. Kompetanse og fagutvikling i psykososialt arbeid bør inneholde kulturkompetanse med hensikt å forstå og møte mennesker med ulike kulturer, verdier og tradisjoner som spiller en viktig rolle i dagens samfunn (Brodtkorb & Rugkåsa, 2012, s. 201-203). Det bor per i dag 819 356 innvandrere i Norge, og det informeres på SSB sine sider at innvandrere og barna deres nå teller over en million (SSB, 2022). Disse tallene sier noe om at psykososialt arbeid i dag er et flerkulturelt arbeid og at alle i det norske samfunnet er mennesker med mange forskjellige kulturer, tradisjoner og verdier.

Tilsiget av forskjellige innvandrere og ulike kulturer til Norge viser seg også i fosterhjemsomsorgen og gjør det dermed til et flerkulturelt arbeid. Det er behov for et mangfold av fosterhjem med ulike kulturelle bakgrunner, også for å kunne gi likeverdige tjenester til barn i behov av fosterhjem (Brodtkorb & Rugkåsa, 2012, s. 201-202). I en mangfoldig og sammensatt verden er vi alle brukere, og det psykososiale arbeidet i et globalisert samfunn handler om å forstå oss selv i møte med andre. Vi bør akte oss for å ikke plassere de vi skal hjelpe som objekter, slik at de blir bare et objekt (Skærbæk & Nissen, 2014, s. 14). Uten ydmykhet for egne holdninger, åpenhet og nysgjerrighet vil vi snevre muligheten for ukjent kunnskap som først trer frem der vi i ulike sammenhenger møter motsetninger. Poenget mitt er å vise til kompleksiteten i psykososialt arbeid sett i sammenheng med kulturkompetanse og kultursensitivitet. Nøkkelen til gode strategier og praksisutøvelse for psykososialt arbeid i en mangfoldig og sammensatt verden sier Skærbæk og Nissen er synet på hva mennesker er, hva som er kunnskap og hva som preger oss i våre daglige liv. Å forstå at kunnskap er mer enn teori og at kunnskap utfolder seg og utvikles i situasjoner som preges av kontekst, systemer og strukturer som makt og avmakt. Psykososialt arbeid bør omfavne denne kompleksiteten og profesjonell dyktighet til å tilegne seg spesialisert kunnskap om relasjonelle, altså individer seg imellom, hva kultur kan bety for den enkelte og at kultur er noe bevegelig og individuelt for oss alle som stadig utvikles i samspill med hverandre. Kultursensitivitet og kulturkunnskap kan være kunnskap om betydningen av ulike forhold som etnisitet, kulturell tilhørighet som preger våre psykososiale forhold (Skærbæk & Nissen, 2014, s. 12-14).

Et hvert fosterhjem, et hvert barn og enhver profesjonsutøver i fosterhjemsomsorgen har sin egen kultur og sin egen bakgrunn. Kulturkompetanse i seg selv er ikke noe nytt rundt vurderinger av individuelle behov, men det er likevel viktig å forstå hverandres for å oppnå

likeverdige tjenester (Brodtkorb & Rugkåsa, 2012, s. 203). Med dette perspektivet håper jeg å gi et lite innblikk i hvorfor jeg mener kulturkompetanse er relevant i psykososialt arbeid knyttet til fosterhjemsomsorg. Dersom vi skal lykkes i å rekruttere et mangfold av fosterhjem og ivareta barns kulturelle rettigheter vil det også kreve økt kulturkompetanse.

1.6 Avgrensninger

Tema og problemstillingen er stor og omfattende. Det er utfordrende å avgrense da det er mange faktorer som spiller inn under paraplyen fosterhjemsomsorg. Og slik Vabø og Vabo definerer å håndtere uregjerlige problem. Hvor dette tema har vært vanskelig å avgrense fra andre problemer, fordi det har flertydige årsaker, ingen objektive kriterier for beste løsning, hvert problem er unikt og hvor løsningene er normative (Vabø & Vabo, 2014, s. 16-17). I den sammenheng kan det likevel tenkes at det til tross for flere forskjellige utfordringer, livssituasjoner, kulturer og personlige hensyn kan være mulig å identifisere fellestrekk som kan bidra til en utvidet forståelse og kunnskap. Slik at utfordringer blir belyst og løses fremfor at de ignoreres. Det vil kreve kunnskapsutveksling og fleksibilitet der problemene oppstår (Vabø & Vabo, 2014, s. 18).

I denne studien kommer det frem flere synspunkter, både samfunnsdebatter og de samfunnsstrukturelle rammene fosterhjemsomsorgen forholder seg til. Avgrensingen i min studie er hovedsakelig styrt av utformingen av min intervjuguide og svarene jeg har fått under intervjuene. Mitt grunnlag for fordypende teori har vært temaer som har kommet frem under undersøkelsen. Jeg vil videre i denne studien tydeliggjøre temaer som handler om minoriteter, ulike kulturforståelser, kultur og tilhørighet, kulturalisering, annengjøring og motivasjon i teorikapittelet.

En annen avgrensning er den nye barnevernloven. Den vil tre i kraft i 2023 og har derfor ikke vært tilgjengelig for meg i største delen av min studie. Jeg har likevel tatt med endringer som tenkelig kommer i farvannet av den nye loven, samt forarbeider og diskusjoner rundt ny lovendring. Så vil jeg nevne at jeg har gjort avgrensninger når det gjelder å legge frem statistikk. Som når jeg for eksempel legger frem innvandrere sine levekårsutfordringer uten å gå dypere og se på individuelle og strukturelle årsakssammenhenger som belyser faktorene som preger resultatene i denne levekårsvilkår statistikken.

Videre har jeg i denne undersøkelsen det ikke vært rom for å belyse hvilken faginstans fosterhjemmene har vært i kontakt med, om det var privat, kommunalt eller statlige rekrutteringsmiljøer. Det er uansett hvilken instans profesjonsutøver rekrutterer ut ifra skal

fosterhjemsomsorgen forholde seg til det samme lovverket, de samme vurderingskriteriene og de samme forskriftene, som blant annet: barnevernloven, fosterhjemsforskriften og fosterhjemsavtalen. At det er ulike metoder, yrkespraksis og profesjonsutøvere med ulike tilnærminger er jeg fullt klar over. Men slik jeg ser det vil det kreve en helt egen undersøkelse å belyse forskjeller mellom ulike instanser.

1.7 Oppgavens disposisjon

Denne masteroppgave er delt inn i 6 kapitler. Innledningsvis i det første kapitlet presenterer jeg tema og viser i korte trekk samfunnsstrukturelle rammer og debatter knyttet til psykososialt arbeid i fosterhjemsarbeid. Innledningsvis belyser jeg begrunnelsen for hvorfor jeg velger tema kulturens betydning i fosterhjemsomsorgen og perspektiver og begreper jeg mener det er viktig å belyse for å få en utvidet kunnskap om kultur og kultursensitivitet i fosterhjemsarbeidet. Videre i det første kapitlet begrunner jeg og presenterer min problemstilling og mine forskningsspørsmål. I forlengelsen av mine forskningsspørsmål beskriver jeg hva som ligger til grunn for avgrensning av min oppgave.

I kapittel 2 vil jeg legge frem forskning og det teoretiske rammeverket knyttet til fosterhjemsomsorgen. Kapittel 3 handler om fosterhjems formål og juridiske rammer, barns rettigheter og den nye fosterhjemsstrategien som inneholder viktige føringer fra regjeringens i forhold til barns kulturelle rettigheter og fosterhjemsarbeid. I kapittel 4 viser jeg til min anvendte metode og legger frem mine analytiske verktøy og perspektiver, samt etiske overveielser og validitet av min studie. Så legger jeg i kapittel 5 frem analysen av informantene sine fortellinger. Dette deles inn i tre hovedkategorier med en oppsummering og drøfting etter hver kategori. Kapittel 6 inneholder en avsluttende oppsummering, med styrker og begrensninger av min studie og forslag til videre forskning, og til slutt en konklusjon.

2.0 Aktuell forskning og teoretiske perspektiver

Dette kapittelet vil belyse relevant forskning og teoretiske perspektiver med hensikt å utdype min problemstilling. Det legges frem årsaker som kan ligge til grunn for utfordringene knyttet til rekrutteringen av fosterhjem med minoritetsbakgrunn. Videre vil dette kapittelet legge frem ulike kulturforståelser og betydningen av kultursensitivitet. Det vil legges frem teori som begrunner hvordan ulike kulturforståelser kan bidra til ubeviste handlinger og vurderinger som kan prege møter og samhandling mellom fosterhjemsomsorgen, fosterforeldre, barn og deres foreldre.

2.1 Samfunnsanalyser om minoritetsbarn i fosterhjem

Proba samfunnsanalyse har utarbeidet en rapport på oppdrag av Bufdir etter en kartlegging av barn med minoritetsbakgrunn i fosterhjem (Proba, 2017). Rapporten beskriver en økning av hjelpetiltak og omsorgsovertakelser særlig med barn med en innvandrerbakgrunn. Det kommer frem i rapporten at barneverntjenesten sliter med å finne riktig hjem til barnet og særlig for å ivareta deres kulturelle bakgrunn i plasseringen. Rapporten tar for seg at det er behov for mer kunnskap om hvordan dette påvirker barnets utvikling og hvordan finne løsninger som kan bidra til å ivareta barnets etniske, religiøse, kulturelle og språklige bakgrunn. Rapporten sier videre at Norge er forpliktet til å ha tilgang til riktige fosterhjem for å løse vårt samfunnsoppdrag. Det kommer også frem i rapporten at antirasistisk arbeid blir neglisjert ved å vurdere og godkjenne et fosterhjem som godt nok uten å vektlegge barnets etniske, kulturelle, religiøse og språklige bakgrunn. Dette begrunnes med at det er lite tilgjengelige fosterhjem med ulik kulturell bakgrunn. Det har lenge vært et mål å rekruttere et mangfold av fosterhjem, også fra politisk hold. Men likevel finnes det få fosterhjem med ulike etniske bakgrunner og i rapporten stiller de et spørsmål om hva dette skyldes.

Rapporten belyser FNs barnekonvensjon om barnets rettigheter artikkel 20 hvor det i Lov om styrking av menneskerettigheten i norsk rett (Menneskerettsloven, 1989) beskriver:

“Et barn som midlertidig eller permanent er fratatt sitt familiemiljø, eller som i egen interesse ikke kan tillates å bli værende i et slikt miljø, skal ha rett til særlig beskyttelse og bistand fra staten. 2. I samsvar med sin nasjonale lovgivning skal partene sikre alternativ omsorg for et slikt barn. 3. Slik omsorg kan f.eks. omfatte plassering i fosterhjem, Kafala etter islamsk lov, adopsjon eller, om nødvendig, plassering i institusjon egnet for omsorg for barn. Når mulige løsninger overveies, skal det tas tilbørlig hensyn til ønskeligheten av kontinuitet i barnets oppdragelse og til barnets etniske, religiøse, kulturelle og språklige bakgrunn”

2.2 Best egnet tiltak for barn utenfor hjemmet

Neste rapport som legges til grunn er utarbeidet av Menon Economics for å gi Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) et grunnlag for videre oppfølging og utvikling innenfor fosterhjem og institusjonsarbeid. Rapporten fra dette prosjektet heter *best egnede tiltak når barn og unge skal bo utenfor hjemmet* (Kjelsaas et al., 2020). Rapporten legger frem omfanget av barn og unge som er i fosterhjem. Hvor det i utgangen av 2019 var om lag 16 638 barn og unge i fosterhjem (Kjelsaas et al., 2020, s.19). Rapporten beskriver de forskjellige fosterhjemstiltakene, med fordeler og ulemper. Og på hvilken måte de forskjellige fosterhjemstypene bidrar til en positiv utvikling hos barn. Og hva som er viktige elementer for at en fosterhjemsplassering er et godt tiltak. Det legges i denne rapporten lite vekt på det som handler om etnisitet, ivaretagelse av kulturell identitet hos barnet. Menon rapporten belyser at Norge har brudd på flere menneskerettigheter. Brudd i forhold til retten til familieliv, som gjelder særlig gjelder barn med innvandrerbakgrunn og behov for å ivareta det biologiske prinsipp. Rapporten påpeker at mange barn med minoritetsbakgrunn også får riktige tiltak som bidrar til en bedre livssituasjon. Rapporten konkluderer med at det er behov for kunnskap og praksis i utfordringene med å finne egnede fosterhjem som ivaretar barn og unges rett til å opprettholde etnisitet, religion, språk og kultur (Kjelsaas et al., 2020).

2.3 Ulike utfordringer knyttet til rekruttering

Norsk innvandrerforum har utarbeidet en rapport i etterkant av et prosjekt de har utført med ønske om å bidra til økt kultursensitivitet og kulturkompetanse i barnevernet (Norsk innvandrerforum, 2013). De har i dette prosjektet tatt for seg gjentatte diskuterte og utfordrende problemstillinger hvor en av utfordringene er behov for fosterfamilier med minoritetsbakgrunn. De påpeker at personer med minoritetsbakgrunn kan være skeptiske og redde for barnevernet fordi de kommer fra land hvor de ikke kjenner til et slikt organ, og hvor barneverntjenesten har lite kompetanse på ulike syn på omsorg som kan bidra til uenighet, feilaktige oppfatninger og hvor språklige utfordringer også spiller en rolle. En annen årsak kan være innvandrere sine livsvilkår, livshistorier og posisjon i samfunnet som minoriteter som gjør de mer sårbare i forhold til de sosioøkonomiske forholdene noen lever i.

Statistisk sentralbyrå har utført flere levekårsundersøkelser hvor rapporten belyser at innvandrere i Norge har lavere inntekter enn den øvrige befolkningen (SSB, 2021; SSB, 2011) og i større grad er mer utsatt for barnefattigdom. SSB belyser at dette preger og tynger innvandrerfamilier negativ og at de ofte lever i fattigdom over tid. En konsekvens av dårlig

økonomi kan være boforhold ved at de bor mindre og trangere, men også at det setter begrensninger for sosial inkludering og aktiviteter, som igjen gir utslag for den psykiske helsen. Det påpekes også at innvandrere har en dårligere fysisk helse enn den øvrige befolkningen (SSB, 2011). Fosterforeldre møter nasjonale krav (Bufdir, u.å) for å bli godkjent som fosterhjem, blant annet stabil økonomi, stabilt og egnet boforhold med tilgang til et ekstra soverom, god psykisk og fysisk helse og et sosialt trygt nettverk med god tilgang til aktiviteter og samlede muligheter for fosterbarnet til positiv utvikling (Bufdir, u. å.). Sosioøkonomiske forhold og en dårligere tilgang til felleskapets ressurser kan være årsakssammenhenger å bidra til ekskludering av minoriteter og deres mulighet for å bli fosterforeldre.

Det er viktig i denne sammenheng å belyse at det som legges frem her er forenklete forklaringer og statistikk som ikke viser at det også er store forskjeller blant innvandrere, eller årsaker til levekårsutfordringer. Det er store variasjoner og hvor innvandrere med gode sosiale og materielle ressurser er mindre utsatt. I boken *Barnevern i et minoritetsperspektiv* beskrives kategorisering og årsaksforklaringer knyttet til etnisitet, kjønn og sosiale kategorier ofte skjer i samhandling mellom minoritetsfamilier og profesjonsutøvere i barnevernet. Boken belyser for å unngå uheldige konsekvenser som annengjøring og rasisme er det viktig å vektlegge hvilke konsekvenser slike kategoriseringer får for individer og grupper, ved å kontinuerlig vurdere kritisk dilemmaer som oppstår i hvordan kulturelle egenskaper forklares og knyttes til samfunnsstrukturelle utfordringer. Hensikten og nødvendigheten i denne studien for en slik kategorisering er å skape en oversikt, beskrive faktiske forhold og utfordringer i et kompleks samfunn (Rugkåsa, Ylvisaker & Eide, 2017, s. 30-33).

Barnevernet og profesjonsutøvere i fosterhjemsomsorgen utøver makt og representerer majoritetssamfunnets verdier og normer. Barnevernet representerer foreldre og barn sine behov og kategorisering er derfor en direkte konsekvens og en del av deres sentrale arbeidsoppgave i det daglig (Rugkåsa, Ylvisaker & Eide, 2017, s. 32).

Det er ikke min hensikt å belyse eller sette innvandrere i et dårlig lys og sentralasiatisk sentralbyrå sin rapport beskriver at en av grunnene til levekårsforskjellene nettopp kan være forskjellsbehandling, og jeg vil derfor være oppmerksom dersom dette også gjelder i fosterhjemsomsorgen.

2.4 Kulturforståelser

Fosterforeldre skal ivareta kontinuitet i barnets oppdragelse og til barnet etniske, religiøse, kulturelle og språklige bakgrunn (Barnevernloven, 1993, § 4-15). Skytte beskriver i møter mellom mennesker hvor interaksjonen omhandler noe som oppfattes som kulturelt viktig for en person, bør dette avgjøres av deltakernes forståelse av kultur og etnisitet. Når vi snakker om kultur i både faglige og daglige samtaler, kan det bli sett fra tre forskjellige perspektiver: evolusjonistisk, relativistisk og kontekstuell (Skytte, 2012, s. 21-26). For profesjonsutøvere kan det være betydningsfullt å ha en forståelse av begrepet kultur og hvordan det har preget samfunnstrukturelle tjenester og tilbud opp gjennom tidene og hvordan forståelsen av kultur trekkes inn i samfunnets tilrettelegging av tjenester i dag. Det kan være viktig for å kunne stille seg kritisk til formuleringer og synspunkter spesielt for profesjonsutøvere som jobber med innvandrere og minoriteter som legger kultur til grunn for å forstå enkeltindivider (Skytte, 2012, s. 21).

Marianne Skytte legger frem tre ulike teoretiske perspektiver av kulturforståelser: Den *evolusjonistisk kulturforståelsen* kan handle om en forståelse av at mennesker som ligger høyest i utviklingshierarkiet når et høyere utviklingsstadium. Dersom denne forståelsen settes på spissen kan det bety at Norge i dag er et høyutviklet land som nærmest kan påtvinge andre våre kulturelle verdier, normer og tradisjoner. Hvor vi forstår majoritetssamfunnets verdier og normer som styrende. Et viktig arbeid for en profesjonsutøver ut ifra dette perspektivet er å løsrive mennesker ut ifra denne posisjonen. Ved å inkludere og informerer mennesker og gi alle mennesker tilgang og muligheter til å leve som en etnisk nordmann i Norge (Skytte, 2012, s. 21-26).

Den *relativistiske kulturforståelsen* ble utviklet i det forrige århundre som en ramme for samfunnets forskjelligheter. I motsetning til den evolusjonistiske kulturforståelsen som også kan forstås som en målestokk for hva som er riktig eller galt, er motsatsen den relativistiske kulturforståelsen å forstå kulturelle forskjeller på egne premisser. Skytte mener dette perspektivet også kan begrense individer da det ikke bør finnes en verdiskala på tvers av ulike kulturer, og hun mener at en tenkning om at generalisert kunnskap om kultur kan være urettferdig. Med denne forståelsen som utgangspunkt tas det ikke høyde for at ethvert individ har sin egen unike historie. Det skal finnes likeverdige løsninger for forskjellige mennesker sine problemer og utfordringer gjennom livet. Denne forståelsen kan knyttes til kulturel relativismen som også er en essensialistisk kulturforståelse hvor en personens kultur lukker og begrenser med sitt sett av verdier og tradisjoner. Dette perspektivet vil kunne

begrense individer og kultur til en og samme homogene gruppe og hvor gjennomsnittsrepresentanter tillegges vekt. Denne tenkningen er i Norge i dag vanskelig å praktisere sier Skytte og blir forbundet med etnisk nasjonalisme. Hun sier kulturrelativismen har mistet sin betydning i dag da vi ikke lenger setter grenser mellom forskjellige kulturer og lukker verdier og tradisjoner i båser som oppleves som begrensende (Skytte, 2012, s. 21-26).

I den *kontekstuelle kulturforståelsen* beskriver Skytte at man ser på forklaringer og forståelse av det som er sosialt konstruert og det som utspiller seg mellom sosiokulturelle definerte grupper. Denne forståelsen trekker inn etniske grupper som resultat og hvor deler av deres kultur har blitt skapt gjennom sosiale og politiske omstendigheter eller historiske hendelser. Den kontekstuelle kulturforståelsen innebærer ikke en objektiv forståelse, men at etniske grenser og grupper defineres subjektiv, altså innenfra. Innenfor denne forståelsen er kultur og etnisitet ikke homogene uforanderlige grupper, men forandrer seg sosiokulturelt der mennesker er i samhandling med hverandre. En innvandrer som kommer til Norge og integrerer seg i samspill med andre og utvikler seg i det samfunnsmiljøet den enkelte er i. Markøren for en profesjonsutøver vurdering av den enkelte vil være de konkrete vilkårene inkluderingen preges av, og ut ifra dette samlet sett hvilke valg den enkelte har og tar (Skytte, 2012, s. 24-26).

Denne kontekstuelle kulturforståelsen vil være viktig knyttet til en kultursensitiv tilnærming i denne studien og i forståelsen av å tilpasse kommunikasjon til situasjonen.

2.4.1 Kulturalisering og annengjøring

I boken *Barnevern i et minoritetsperspektiv* forklares kulturalisering å handle om annengjøring av andre kulturer hvor det legges til grunn kulturelle særtrekk og annerledeshet (Rugkåsa, Ylvisaker & Eide, 2017, s. 69-70). Det kan være essensialistiske forklaringer ut ifra hva man mener for eksempel er typisk norsk og tillegger en annen kultur årsaken til sosiale problemer. En konsekvens av annengjøring treffer særlig minoriteter som ikke faller innenfor hva majoriteten mener er normalt. Den essensialistiske forklaringen og annengjøringen setter mennesker i bås og hvor individer tillegges holdninger og verdier på bakgrunn av kjønn, etnisitet eller klasse. Der det legges kunnskap til grunn som bidrar til å forsterke annengjøring, og forsterkning av stereotyper kan bidra til stigmatisering og rasisme. Dersom individer på bakgrunn av sin annerledeshet behandles spesielt og at dette forklares med foruuntatte holdninger uten å inkludere individet kan det slå ut negativt. Det er å egenskapsforklare individer dersom de tilskrives en identitet uten å ta hensyn til at hver

person er unik og har egne ønsker og behov. Likevel kan kulturalisering være nyttig for fagpersoner for å skape en oversikt over kategorier og kompliserte saker. Det kan gjøre slik at kategorier og kompleksitet reduseres slik at det skapes mer orden og kan fremstilles mer håndterbart og forståelig (Rugkåsa, Ylvisaker & Eide, 2017, s. 69-70). I forlengelse av den kontekstuelle forståelsen kan vi se på kulturalisering som noe nyttig dersom vi ønsker å anerkjenne og finne ut av hvordan kulturer påvirker hverandre. Ved å øke forståelsen for hverandre og slik redusere konflikter og misforståelser og legge til rette for god samhandling.

2.4.2. Kulturell kunnskap og kultursensitivitet

Landsforeningen for barnevernsbarn belyser at kulturell kunnskap og kultursensitivitet er omfattende og sammensatt (LFB, u.å). De belyser på sin nettside under overskriften at *Flerkulturelt barnevern* handler ikke bare om å forstå andre, men også å forstå seg selv i samspill med andre. De hevder at måten barnevernet har håndtert kulturforskjeller og utfordringer på har ført til sterk mistillit og kan ha ført til personer fra med ulike kulturelle bakgrunner at barna derfor ikke har fått den hjelpen de trenger (LFB, u.å).

Det er ikke tilstrekkelig med en generalisert kunnskap om kultur da enkeltindivider sitter med den største kunnskapen om hvordan deres kultur er og hva det betyr for dem. Hagen og Qureshi (1996, s. 23-24) sier det er likevel måter å tilegne seg kulturell kunnskap på som å få en forståelse av hva som er spesielt ovenfor enkeltindividet og hva som er kulturelt betinget. Her gjør fagpersoner ofte feil ved at de gir personer egenskaper ut ifra en kulturelle trekk, eller motsatt ved å si at det er kulturen preger personens egenskaper.

Kulturkunnskap og kultursensitivitet handler først å fremst om å være sensitiv, og forstå seg selv i møte med andre og forsøke å forstå individet. Det kan være store kulturelle forskjeller på en person som har høy utdanning og som kommer fra en storby og til en person som er analfabet og som kommer fra en liten landsby hvor de har samme nasjonalitet (Hagen & Qureshi, 1996, s. 23-24). Når vi snakker om møter mellom forskjellige kulturer i et samfunn er det aldri bare kulturer som møtes, men hovedsakelig individer (Arntsen Sajjad & Hylland Eriksen, 2017, s. 45). Videre sier Hagen og Qureshi at vi kan forsøke å forstå kultur og tradisjoner og forskjellige levesett uten å gi kulturen skylden for det som kan gå galt, og være på utkikk etter hva er det som er unikt, hva er kulturspesifikt og hva er allment (Hagen og Qureshi, 1996, s. 22). Å være kultursensitiv i møte med personer som har en annen kulturell bakgrunn enn din egen handler først og fremst om hvordan vi kommuniserer. Denne definisjonen og forståelsen av dette begrepet er fra boken *Mellom ordene* skrevet av Per

Jensen og Inger Ulleberg (2012, s. 126-127). De beskriver det slik: Vi kan tilegne oss kulturkompetanse ved å lære om politiske systemer, tradisjoner og religion som sammen er kunnskap som omhandler gruppenivåer i en kultur. Sett opp imot denne tilnærmingen et uttrykk for hvor sensitiv man er i møte med personer med en annen kulturell bakgrunn i forhold til personens tradisjoner og væremåte i denne kulturen. Kultursensitivitet er å stadig øke sin kompetanse om kulturelle forskjeller, men også slik Rugkåsa, Ylvisaker og Eide belyser å ha et kritisk blikk og synliggjøre strukturer som er diskriminerende og undertrykkende (2017, s. 87). Det kan knyttes til EMD sine dommer og hvor kritikken handler om hvordan vi forstår andre menneskers kulturelle livsverdener. Det å tilegne seg kunnskap om hvilke verdier og systemer en annen person har for å orientere seg i samfunnet. Ved å øke sin kulturkompetanse og hvor denne kompetansen nærmest er uendelig i møte med enkeltindivider og hvor det hver gang konstrueres ny kunnskap. Gjensidig åpenhet og nysgjerrighet er en forutsetning for å skape en felles forståelse i samtalen med enkeltindividet (Jensen & Ulleberg, 2012, s. 226-227).

Kulturkompetanse bør ikke nødvendigvis føre til en god samhandling, det kan også være skadelig eller ødeleggende nettopp fordi man tror man forstår den andre og tillegger personen egenskaper eller reduserer forståelsen om hva personen faktisk er i behov av. Det finnes også et instrumentelt kunnskapssyn som stammer ut ifra samfunnets behov om effektivisering og administrativkontroll. Profesjonsutøvere bør tilstrebe å være beviste egne verdier og holdninger, ta ansvar for egne vurderinger og bruke og utvide kunnskap for å være forkjempere for et likestilt samfunn (Rugkåsa, Ylvisaker og Eide, 2017, s. 80-83).

Det oppstår stadig endringer i vår omverden hvor kultur endres i takt med det som har innflytelse på våre liv. Kulturkollisjoner og motsigelser kan handle om frykt for endringer av fenomenets betydning og kan virke fornærmende. Naturen og verden er uforutsigbar og sårbar, hvor kultur kan defineres som noe bevegelig som endrer seg over tid. Vi må godta et fleretnisk samfunn med våre likheter og våre forskjeller. Dersom vi tenker på innvandrere til Norge hvor etnisk absolutisme og kulturproteksjonisme er førende vil det kunne føre til stigmatisering og i verste fall rasisme. Å anerkjenne at vi endres og at det eksisterer kulturelle forskjeller, andres væremåter i møte med den norske kulturen, hvilke utfordringer det byr på for oss selv og for de som flytter hit. Vi trenger hverandre og kan lykkes i å styrke mangfoldet ved å anerkjenne møter mellom kulturer og kulturelle identiteter som utvikles kontinuerlig over tid. Det handler om å ta vare på egenskaper, egenart og godta fornyelse (Arntsen Sajjad & Hylland Eriksen, 2017, Innledning). Kultursensitivt arbeid kan være en måte å jobbe systematisk med kulturer sensitivt i karlegginger og vurderinger i en kulturell

kontekst. Det handler også om å vise respekt og bevist et ujevnt maktforhold. Minoriteter føler seg ofte nedvurdert hvor majoriteten ikke lytter godt nok til individet og tilbyr løsninger ut ifra majoritetsperspektivet. Det er i en viktig i en slik kontekst å lytte til personens forståelse av selve utfordringen for sammen å komme frem til en felles løsning (Javo, 2015, s.183).

2.4.3 Kultur og tilhørighet

For barn med minoritetsbakgrunn kan det være vanskelig å bevare sin kulturelle identitet dersom barnet føler skam og kulturell smerte og ikke tør å vise hvem man er ute i samfunnet. Disse refleksjonene er gjort i sammenheng med samenes undertrykkelse. Samer er et urfolk og kan ikke sammenliknes med minoriteter, og det er en vesentlig forskjell (Svalaskog, Kristoffersen & Strømmen, 2019, s. 59). Likevel kan det være sammenliknbart å leve med skam og undertrykkelse som minoritet i et majoritetssamfunn. Men jeg tror ikke det er behov for noen underbyggende argumenter for å si at dette også kan gjelde barn i fosterhjem med en annen hudfarge fra en fremmed kultur. Ut av erfaring kan jeg nevne at enkelte av disse barna har dobbelt opp. De skammer seg over å bo i fosterhjem og noen barn skammer seg over egen kultur og tror at det er foreldrene sin kultur som gjorde deres liv vanskelig. Selv om det kan være leit og vanskelig er det likevel viktig å styrke barnet, ved å gi barnet mulighet til å vokse opp med innflytelse av mennesker med samme språklige, kulturelle og religiøse bakgrunn, da vil barnet kunne erfare og oppleve at omsorgssvikten ikke skyldes foreldrenes kultur og at barnets kulturelle bakgrunn kan være noe positivt (Skytte, 2012, s. 253). Men først, hva er identitet:

Det finnes mange definisjoner på identitet og Vigdis Bunkholdt defineres personlig utvikling i boken *Utviklingspsykologi* slik: Vår identitet formes av kjønn, kultur, utdanning, samfunnsklasse, utdanning, språk, livsstil, alder, familie, etnisk tilhørighet og vår identitet utvikles i samspill med andre. Ifølge utviklingspsykologien preges vår identitetsutvikling av vår personlighet. Hvordan vi ser oss selv, altså hvem er jeg og hvordan forstår jeg meg selv. Vår personlighet kan forklares med å være våre egne indre tanker og følelser, hvordan vi typisk og for hver enkelt presenterer oss selv, og hvordan vi responderer og oppfattes av omverden. Å ha en identitet kan handle om å føle seg sosialt trygg forankret i seg selv. Det å ha en trygg identitet kan handle om å ha en trygghet i hvem man er og føle tilhørighet i forhold til fortid, nåtid og fremtid. Vår personlige identitetsutvikling preges av kroppslige og miljømessige forandringer og de erfaringene vi gjør oss gjennom livet. Identitetsutviklingen

kan handle om å føle en indre likhet og ha kontinuitet i et miljø hvor vi føler at vi representerer oss selv (Bunkholdt, 1994, s. 161-166).

Min problemstilling tar for seg barn med en minoritetsbakgrunn som vokser opp i fosterhjem. Videreutviklingen av barnas identitet og tilhørighet vil også skje i et fosterhjem. Barnet kan ha opplevd store traumer og belastninger i sin oppvekst. Utover hensynet til barnets beste og god omsorg skal fosterhjemmet ivareta barnets identitetsutvikling. I *Fosterhjemshåndboka* skilles det mellom tre former for etnisk identitet (Lund-Fallingen, 2022, Kapittel 13, s. 167). *Den personlig etniske identiteten* som former seg gjennom oppveksten i eget hjem. *Den sosiale etnisk identiteten* defineres av den interne egenoppfattelsen av seg selv og den eksterne identitetsmarkøren som kjønn, alder, etnisk tilhørighet, religiøse tilhørighet og mv. Den tredje formen er *kollektiv etnisk identitet*. Som ivaretar et behov for sosial tilhørighet hvor gruppen har markerte grenser som språk, utseende, symboler og territorier (Lund-Fallingen, 2022, *Fosterhjemshåndboka*. Kapittel 13, s. 167). Sajjad og Eriksen beskriver i sin bok *kulturforskjeller i praksis* at kulturell identitet for profesjonsutøvere også kan ha en for stor betydning. For noen kan det bety at det er viktigere å føle seg trygg å være i balanse som et fritt individ enn å sette en merkelapp på sin egen identitet. Spesielt for barn av innvandrere som vokser opp med flere kulturer kan det oppleves vanskelig når vi tillegger stor vekt på at psykologiske og sosiale behov knyttes til en gruppetilhørighet. Ved at vi nærmest påtvinger å ha en identitet og ved at vi setter merkelapper på barnets etniske bakgrunn. Sajjad og Eriksen argumenterer for at det går fint å utvikle sin identitet og tilhørighet uten å knytte den til etnisk tilhørighet (Arntsen Sajjad & Hylland Eriksen, 2017, s. 97-98).

Å bevare egen kultur og identitet er komplekst sier Salole i sin bok om identitet og tilhørighet. Hun sier at det handler ikke bare om flerkulturell tilhørighet, men det handler også om ytre faktorer som sosial støtte, tilhørighet, økonomi, sosial status og de forhold som har innvirkning på indre forhold hos barn og unge. Det å gi disse barna støtte og hjelp til en god integrering og opplevelse av tilhørighet kan styrke barnet. Krysskulturelle barn bærer med seg kunnskap om å leve med og i forskjellige kulturer. De trenger hjelp til å bearbeide de opplevelser som har vært vanskelig og lære at de sitter på en kunnskap de kan benytte positivt. Og slik Salole beskriver som samfunnseffekt ved at deres kunnskap må anerkjennes og aktiveres (Salole, 2013, s. 33-37). Det vil kreve psykiske krefter av barnet når det skal gjøre et lojalitetsregnskap og tilegne seg ny kunnskap og utvikle sin personlighet (Skytte, 2012, s. 215).

2.4.4 Under overflaten av kultur

Salole mener for å forstå hvordan det er for krysskulturelle barn som å vokse opp med innflytelse av flere kulturer kan det være nyttig å se på hva de eksponeres for og hvilken betydning det har for deres utvikling. Dette er barn som blir eksponert for et mangfold av virkelighetsoppfattelser, ulike verdisyn og noen ganger motsetningsfylte skikker og tradisjoner. Det er igjen viktig å si at det som presenteres videre her ikke er generaliserbart innenfor samfunns kategorier og at det finnes store forskjeller innenfor en og samme kultur. Nordmenn har også sin kultur, men at vi er ulike personlige vesener som handler ut ifra hva som er logisk for hver og en av oss og som gir oss mening (Salole, 2013, s. 90).

For å anerkjenne barnets etniske og språklige bakgrunn er det viktig at barn som bor i et fosterhjem får beholde sitt språk fordi det hjelper dem med å opprettholde sin kulturelle identitet og styrker deres forbindelse til sin opprinnelige familie og samfunn. Å miste språket kan føre til følelsesmessig stress og vanskeligheter med å uttrykke seg på en meningsfull måte (Skytte, 2012, s. 211-212). Det er gjort undersøkelser hvor det også kommer frem at det å lære seg flere språk ikke begrenser, men heller styrker et individ i sin utvikling i livet. Utgangspunktet bør da være å ta vare på sitt eget språk og lære seg majoritetsspråket ved siden av. Det er også strykende for et barn som tilhører en etnisk gruppe å bevare sitt morsmål da dette vil bidra til at barnet i større grad føler stolthet og tilhørighet med sin etniske bakgrunn (Moghaddam, 1998, s. 504-505). Språk utspiller seg i et felleskap, det er våre barn, våre mennesker og språket skjer i vår verden. Makten ligger likevel i evnen til å beherske majoritetsspråket hvor formuleringer som fremmedspråklig bidrar til ekskludering og underkjenne folks tilhørighet (Salole, 2013, s. 371-372).

2.4.5 Motivasjon

Det er gjort en rekke undersøkelser om betydningen av motivasjon til fosterforeldre i plasseringer av barn i fosterhjem. Dette for å se på om motivasjonen har en betydning for omsorgsoppgaven å ivareta andres barn har noen betydning for den omsorgsoppgaven fosterhjemmene skal ivareta. En kort definisjon på motivasjon i boken *essential psychology* er de faktorene som er vår drivkraften og styrer vår adferd. Motivasjon er ikke alltid lett synlig, og det kan derfor være nyttig å observere og undersøke motivasjonsgrunnlaget nærmere. Det er flere variabler i denne prosessen som handler om motivasjonens drivkraft til å handle og hva personen forventer å oppnå med sine handlinger. Eksempel på dette kan være hvor motivasjonen på den ene siden kan handle om en person er motivert til å ta en

skoleprøve og studerer hard for å nå sine mål, eller på den andre siden hvor drivkraften kan være mer vanebasert hvor: nå må jeg lage meg noe mat for jeg er veldig sulten (Banyard, et al., 2010, Glossary, s. 394).

I Bunkholdt sin bok *fosterhjemsarbeid* beskriver hun flere teoretiske perspektiver og belyser prognostiske gode kjennetegn knyttet til motivasjon hos fosterforeldre. Det er en viktig del av motivasjonskartlegging å lete etter positive faktorer og kjennetegn som kan ha betydning for rekruttering og selve utfallet av plasseringen. Motivasjon er et omfattende begrep og en utfordring og presentere som målbare størrelser. Det kan være nyttig å se på nyanser som personlighetsfaktor og *følelsmessig modenhet*. Det kan være faktorer som kan være beviste og ubeviste hos de kommende fosterforeldre. Det er derfor viktig at profesjonsutøver kartlegger det som handler om evne til å gi og få, tilpasningsevne og realitetssans, evne til å lære og egoidentitet og integritet. Fosterforeldre kan bli utsatt for grensetesting og bli sterkt utfordret på sine egne grenser og verdier. Fosterbarn kan være veldig grensetestende grunnet egen omsorgssvikt som har gjort at de er forvirret og har et uklart bilde av seg selv. Dette krever at fosterforeldre har en robust integritet og klarer å holde ved sine normer og verdier og sin oppdragelsesform slik at barna ikke fanger opp usikkerhet og tvil. Barnet vil da kunne speile seg i fosterforeldrene og dette kan bidra til stabilitet og utvikling av en positiv identitet (Bunkholdt, 2004, s. 58-59).

Akseptable motivasjonsmønstre kan være å ønske å få barn, eller flere barn, men får ingen selv. Det kan også være å identifisere seg med et forsømt og ulykkelig barn på grunn av egne ulykkelige erfaringer i barndommen. Det selvsentrerte motivet kan være å ønske seg et fosterbarn som lekekamerat til eget barn, eller at de ønsker å erstatte et barn de har mistet. Knyttet til det siste ønsket kan det handle om bearbeidelse av egen sorg eller og at denne prosessen og bearbeidelsen må være ferdig før plassering av et fosterbarn. De selvsentrerte motivene kan være svært ugunstige og ikke romme fosterbarnets behov i et fosterhjem. Det er i motivasjonsstudier også gjort undersøkelser av ekskluderende og inkluderende fosterfamilier. Hvor den ekskluderende fosterfamilien ekskluderer kontakt med barnets biologiske familie og har en selvoppfatning om at de er barnets egentlige foreldre. De handler ut ifra en holdning om at de ønsker å beskytte barnet mot påvirkning utenfra og biologiske foreldre. Det inkluderende fosterhjemmet har en holdning om at barnet ikke er deres eget og at det er naturlig at barnet skal møte sine foreldre. Det inkluderende fosterhjemmet er også mer opptatt av samarbeid og kollegiale fagfolk i arbeidet rundt barnet (Bunkholdt, 2004, s. 60-61).

3.0 Fosterhjems formål og juridiske rammer

Dette kapittelet legger frem og belyser fosterhjemsomsorgens juridiske rammer, samt formål og beskrivelser av hva et fosterhjem må forholde seg til.

3.1 Fosterhjem

Fosterhjem er det mest brukte tiltaket når barn ikke lenger kan bo hjemme hos sine foreldre. Som tidligere nevnt bor rundt 8883 barn i fosterhjem, hvor ca 2600 bor i familier de kjenner fra før og det bor ca 438 barn i beredskapshjem (Bufdir, 2021).

Et fosterhjem skal forholde seg til mye når de blir fosterforeldre (Sundt, 2022, *Fosterhjemshåndboka*. Kapittel 2, s. 31). Fosterfamilier får lovverk som trer inn i hjemmets personlige atmosfære hvor de blir pliktet til å utføre dagligdagse omsorgsoppgaver etter føringer fra barneverntjenesten. De skal gi barnet kjærlighet, omsorg og stabilitet og trygghet med hovedmål å legge til rette for at barnet skal vokse opp i et hjem som bidrar til at barnet kan utvikle seg positivt. Mange av barna har en fortid preget av omsorgssvikt i ulike grader som har gjort at de kan strever på forskjellige områder. Ansvarer ligger hovedsakelig til barnevernet dersom de fratar foreldrene omsorgen for sitt eller sine barn. Å plassere barn utenfor hjemmet krever individuelle vurderinger opp mot hvert enkelt barn, og samhandling på tvers av tjenester for å kunne tilby riktig tiltak og fosterhjemsplassering (Sundt, 2022, *Fosterhjemshåndboka*. Kapittel 14, s. 177-182).

Et fosterhjemsoppdrag handler først og fremst om å ivareta barns rettigheter om å vokse opp i trygge og utviklende omgivelser. I barnevernloven er det også et prinsipp om *den minste inngreps prinsipp* som betyr at barnevernet alltid skal vurdere, forsøke de mildeste inngrepene før de fremmer en sak i fylkesnemnd om omsorgsovertakelse og/eller foreldreretten (Barnevernloven, 1993, § 4-4). Dette er det mest inngripende barneverntjenesten kan gjøre og det skal ligge alvorlig omsorgssvikt til grunn hvor barnet lider av alvorlig skade og at dette vil vedvare. Det skal være med i vurderingen at barnet vil få det bedre dersom barnet flytter ut og det skal alltid vurderes om barnet vil ha det bedre hjemme til tross for omsorgssvikten (Barnevernloven, 1993, § 4-12). Unntaket kan være at foreldre samtykker til å motta hjelp og forskjellige tiltak (Barnevernloven, 1993, § 4-4 a).

I fosterhjemsavtalen står det beskrevet hvordan ansvaret er fordelt mellom foreldrene, fosterhjemmet og barneverntjenesten. Fosterhjemmet er ansvarlige for den daglige omsorgen av barnet eller barna som bor i hjemmet. Det er kun i svært alvorlige saker hvor foreldre blir fratatt foreldreretten, dersom dette skjer har barneverntjenesten ansvaret for omsorgen i sin

helhet og fosterhjemmet for den daglige omsorgen. Ellers er det mest vanlige at ansvaret er fordelt mellom barneverntjenesten, fosterforeldrene og foreldrene (Barne, likestillings og inkluderingsdepartementet, 2010).

Før et fosterhjem skal utføre og ha ansvar for den daglige omsorg av barnet innebærer dette at de først må godkjennes av barneverntjenesten. De skal motta tilstrekkelig og godkjent opplæring i forkant, og de trenger å vite noe om hva dette oppdraget innebærer. De vil under opplæringen få kunnskap om hvordan de skal møte barn som kan ha vært utsatt for traumer, utviklet adferdsvansker, og kommende fosterforeldre vil bli vurdert og godkjent som omsorgspersoner. De gjennomgår en offentlig kartlegging som skal gi et grunnlag for at de egner seg til å utøve denne typen omsorg (Bufdir, u. å).

Det etniske mangfoldet og befolkningssammensetning i dag krever også et mangfold av fosterhjem. Dersom fosterforeldre og barnet har ulik etnisk bakgrunn skal fosterhjemmet ha kunnskap om hva som er spesielt, eller hva de skal ta hensyn til og om det er spesielle behov som skal ivaretas. Spesielt bør fosterhjemmet kjenne til særskilte rettigheter med hensyn til barnets kultur, språk, religion og etnisitet (Lund-Fallingen, 2022, *Fosterhjemshåndboka*. Kapittel 13, s. 162). Det er et økende behov for fosterhjem til barn fra etniske minoritetsgrupper. Det beste for barnets utvikling når de må flytte fra sine foreldre er at barnet flytter til et hjem med samme etnisk gruppe. Forutsetningen er at en slik familie vurderes til å fylle de samme kriteriene for god omsorg som etnisk norske fosterforeldre (Bunkholdt, 2004, s. 65). Videre sier Bunkholdt at opplæringen av etniske minoriteter bør skje separat slik at de får grunnleggende kunnskap om velferdsstaten, barnevern og begreper som ofte er ukjent for dem og noe de har lite kunnskap om. Det bør være en målsetning om at godkjenningen av fosterforeldre ikke skal være for bastant i kriteriene, om hva som er akseptabelt eller uakseptabelt for hvem som kan bli gode fosterforeldre for barnet. Men at rekrutteringsmiljøer og godkjenningsprosesser av fosterhjem bør vektlegge den totale variasjonen som kan bidra til mer fokus på matchingen mellom fosterbarnet og fosterforeldrene. Det er jobbet mye med rekruttering med hensyn til barnets etniske tilhørighet i England, med fokus på et mangfold av fosterhjem hvor suksessfaktoren ligger i at profesjonsutøvere har en klar oppfatning om at det beste for barnet er å flytte til en familie med samme etniske gruppe, og at minoriteter også i større grad benyttes i rekrutteringsarbeidet (Bunkholdt, 2004, s. 65-66). I rekruttering og godkjenning av fosterhjem brukes som oftest opplærings- og rekrutteringsprogrammet PRIDE. Denne opplæringen har hovedsakelig fokus på å forberede potensielle fosterforeldre til oppgaven som fosterhjem. Det innebærer at de vil få kunnskap om å ta vare på noen andres barn. De vil få kunnskap om ferdigheter og utfordringer som kan komme slik at de er

forberedt og hvor de også kan ta stiling til om dette er noe de ønsker eller kan i forkant. De vil få se filmer, gjøre øvelser og hvor hensikten er å aktivere innlevelse og medfølelse. De skal se inn i seg selv og tenke igjennom sin egen motivasjon for å bli fosterforeldre. Dersom de selv har opplevd tap, sorg og traumer skal de vise til å være åpne om dette og hvordan dette er bearbeidet. Når opplæringen er gjennomført og fosterforeldrene er godkjente som fosterhjem utarbeides det en sosialrapport. Dette formidles til fosterhjemsomsorgen og fosterfamilien står da som tilgjengelige fosterforeldre. Det gjøres da en matching hvor det da vurderes om familien passer til det konkrete barnet og hvor hvert enkeltes barns behov skal være førende (Sundt, 2022, *Fosterhjemshåndboka*. Kapittel 14. s. 177-182). Det er sannsynlig at barn med minoritetsbakgrunn som har vært utsatt for omsorgssvikt er negative til sin egen bakgrunn når de plasseres i fosterhjem. Det er derfor viktig at profesjonsutøvere og fosterhjem har kunnskap om at dette sannsynlig skyldes marginalisering, utstøtnings- og stemplingsprosesser. Det kan virke bekreftende ovenfor barnet dersom barnet plasseres i et fosterhjem som har avstand fra barnets eget familiemiljø. Barnet kan da ta avstand fra seg selv og utvikle en dårlig selvfølelse (Skytte, 2012, s. 252).

3.2 Barnets rettigheter

Jeg skal videre legge frem samfunnets rammer og lovverk knyttet til barnets generelle og kulturelle rettigheter. Det legges frem førende lovverk for ivaretagelse av barnets rettigheter, barnets beste og på hvilken måte vårt lovverk noen ganger strider imot hverandres prinsipper når det gjelder ivaretagelse av barnets kulturelle rettigheter.

Lov om barneverntjenester (Barnevernloven, 1993, § 4-1) sier at vurderinger skal bygges på hensynet til barnets beste. Loven sier blant annet at barn har rett til en trygg oppvekst. Dersom barn lever under omsorgssvikt, blir utsatt for vold, overgrep eller emosjonelle problemer skal barnevernet sette inn tiltak i forhold til dette. Loven skal sikre at barna får den hjelpen de er i behov av og sikre at barnet blir møtt med forståelse, omsorg og kjærlighet ((Barnevernloven, 1993, § 1-1). I Norge har vi forpliktet oss til De forente nasjoners barnekonvensjon (BK). Som sier at dersom barnevernloven kommer i konflikt så skal FNs barnekonvensjon være førende og gjeldende fremfor barnevernloven. Artikkel 8 i FNs barnekonvensjon fastslår at det er barnets rett å beholde sin identitet, inkludert nasjonalitet, navn og familieforhold. Denne artikkelen har stor betydning for barns kulturelle rettigheter, da kultur, språk, religion og tradisjoner ofte er nært knyttet sammen med barnets identitetsutvikling (Menneskerettsloven, 1989).

Barnets beste skal være førende i barnevernssaker og dette prinsippet er lovfestet ifølge den norske grunnlov § 104 (Grunnlova, 1814). Det bærende prinsippet i alle barnevernssaker kan forstås slik Kvello beskriver at barnet skal være øverst i lojalitetshierarkiet. Med det mener han at barnevernsarbeid alltid skal ta utgangspunkt i barnet (Kvello, 2013, s. 18). Det er likevel slik at barnevernloven og barnekonvensjonen ikke gir rettigheter i den forstand ved at lovverket baseres på skjønnsmessige vurderinger. Forarbeider skal inneholde forskningsfundert kunnskap rundt formål og intensjonene for den fremtidige omsorgssituasjonen til barnet (Kvello, 2013, s. 23).

I NOU 2020:14 legger regjeringen frem et nytt forslag til en ny barnevernlov i forhold til barnets beste og menneskerettighetene (NOU 2020:14). Dette handler om at det ikke kommer tilstrekkelig frem innledningsvis i barnevernloven det som handler om at barnet skal ha rett til respekt for sitt familieliv og medvirkning. Menneskerettigheter og konvensjoner har vokst frem gjennom historie og gjennom de seneste årene. I Norge har det spilt en rolle i form av at det er trukket inn rettigheter og konvensjoner i norske lover som vi mener er relevant og har betydning for vårt samfunn. De siste årene er det økt fokus på grunnleggende menneskerettigheter i domstoler og rettspraksis, men også en økt bevissthet rundt dette blant befolkningen (Eckhoff, 2001, s. 305). Det ble nylig publisert en artikkel på NRK sine nettsider som handlet om Romske barn som i fosterhjem har mistet sitt språk, sin kultur og kulturelle tilhørighet. Artikkelen påpeker at Norge gjør brudd på barnekonvensjonen og at minoritetsbarn alt for sjelden får sine kulturelle rettigheter oppfylt. Artikkelen baserer seg på innhold fra forskning som enda ikke er publisert, men belyser at mange fosterbarn i Norge har mistet sitt morsmål og ikke har fått muligheten til å utvikle en trygg identitet som Rom (Sviggum, 2023). I denne artikkelen forteller en pike om da hun bodde i fosterhjem hvor hun følte seg utenfor og følte på mye skam knyttet til sin egen opprinnelse og kultur. Hun forteller at hennes fosterforeldre hadde for liten kunnskap om hennes kultur og at hun ønsket hun hadde fått kjennskap til sitt eget språk og sin kulturelle bakgrunn når hun vokste opp. Hun opplever at hun som ung voksen derfor har en identitetskrise og har mistet en viktig del av seg selv og hvem hun er (Sviggum, 2023).

I denne sammenheng kan vi se videre på Menneskerettighetskonvensjonen som gjelder som norsk lov og gir enkeltindivider retten til å stevne sitt land for den europeiske domstolen. Sundt beskriver i *fosterhjemshåndboka* at menneskerettskonvensjonen ikke har barnets beste som styrende, og norske barnevernssaker er i den europeiske domstolen spesielt kritisert etter § 8, ved at det i norske barnevernssaker ikke gjøres tilstrekkelig. Denne paragrafen handler om retten for respekt av privatliv og familieliv, at det ikke skal gripes inn dersom det ikke

finnes grunnlag for det i lov. Dersom det er motstridende, vil § 3 i menneskerettighetskonvensjonen og barnekonvensjonen og prinsippet om barnets beste være styrende. FNs barnekonvensjon ble ratifisert av Norge i 1991 og fra 2003 gjelder barnekonvensjonen også som norsk lov. Det samme gjelder her dersom det er motstridene hensyn i en sak skal prinsippet om barnets beste være det det grunnleggende hensynet (Sundt, 2022, s. 53). Lovendringer og utilstrekkelige fundamenterte vurderinger er relevante for kulturens betydning knyttet til fosterhjemsomsorg, og at det er gjort brudd på barnas kulturelle rettigheter (Prop, 133L (2020-2021), s.15).

3.3 Juridiske rammer og prinsipper for fosterhjemsomsorgen

Jeg ønsker å trekke menneskerettighetskonvensjonen og barnekonvensjonen inn i de juridiske rammene og de ledende prinsippene for fosterheimsomsorg. Dette fordi det har sammenheng med tidligere nevnte endringer i lovverk (NOU 2020:14) og slik jeg ser det grunnen til den økende bevisstheten rundt vurderinger i fosterhjemsomsorgen som handler om barnets kulturelle og etniske bakgrunn. Lovendringen kommer i etterkant og som konsekvenser av at Norge er dømt i flere saker har fått kritikk i den europeiske menneskerettighetsdomstolen for å ha krenket klagers rett til § 8 om retten til familieliv (NIM, 2021). En av sakene gjaldt en mor som hadde mistet omsorgen for sitt barn hvor barnet vokste opp i et kristent fosterhjem. Dommen falt på at det ikke var lagt tilstrekkelig vekt på mor og barnet sin rett om familieliv § 8 og at det heller ikke var vektlagt tilstrekkelig i plasseringen barnets kulturelle og religiøse tilhørighet. Domstolen var ikke uenige i tiltakene om omsorgsovertakelse og fosterhjem, men påpeker at mor og barn har hatt så lite samvær at det ikke kan vurderes hva som ville ha vært til det beste for barnet. Domstolen var også kritisk til at det ikke var tatt hensyn til mors klager hvor hennes ønske var at barnet skulle vokse opp i muslimsk tro.

Menneskerettighetsdomstolen begrunner dette med at selv om myndighetene ikke finner et fosterhjem som har barnets religiøse og kulturelle bakgrunn så har myndighetene en innsatsforpliktelse og ikke en resultatforpliktelse. Som betyr at myndighetene må gjøre alt de kan for å forsøke å finne det. Det samme gjelder at myndighetene burde hatt mer fokus på at mor og barn skulle hatt mer samvær i denne saken slik at barnet hadde fått mer kjennskap til sin religiøse og kulturelle bakgrunn (NIM, 2021).

Jeg trekker dette frem for det er i all hovedsak en stor medvirkende faktor til min problemstilling. Kjernen av min problemstilling er nettopp hvordan vi kan sørge for at barnet har kjennskap til sin kulturelle bakgrunn, som i de to eksemplene hvor den Romske piken

ikke lenger kunne sitt språk, kjente til sin kultur eller hvor i EMD saken hvor Norge ble dømt for at barn og mor ikke lenger hadde kjennskap til sin egen religion eller fikk mulighet til den oppdragelsen moren mente var en del av barnas sin kulturelle identitet. Vi skal gi barnet mulighetene og vilkårene slik at det således kan vurderes. De juridiske rammene for fosterhjemsomsorgen er i endring hvor blant annet på grunn av de menneskerettslige dommene nå gjøres en innsats fra politikere og gjennom lovendringer. Det har fått direkte konsekvenser for hvordan vi nå skal legge til rette for og gjøre en innsats for at disse rettighetene blir oppfylt. Det har fått betydning for krav til at fosterhjemmene i større grad enn tidligere skal legge til rette for at barnet har kjennskap til sin egen kulturelle bakgrunn, og at vi må gjøre alt vi kan for å rekruttere et mangfold av fosterhjem.

3.3.1 Fosterhjemsstrategien

Jeg nevnte innledningsvis regjeringens fokus på fosterhjemsarbeid og rekruttering av fosterhjem. Dette er et særlig i fokus etter dommene Norge fikk i EMD dommer i samværsaker og knyttet til rekruttering av etnisk mangfold i fosterhjem. Det var Kjell Ingar Ropstad som jobbet som barne- og familieminister og la frem en ny strategi i 2021 (Barne- og familiedepartementet, 2021). Formålet med den nye strategien er å rydde opp i utfordringer som handler om å rekruttere tilstrekkelig fosterhjem, bedre kvalitet på opplæringen til fosterhjemmene og at de får en bedre og mer forutsigbar oppfølging. Strategien skal også bidra til å styrke fosterhjemmene sine rammer og vilkår. Strategien heter *et trygt hjem for alle, regjeringens fosterhjemsstrategi 2021 – 2025* (Barne- og familiedepartementet, 2021). Kjell Ingolf Ropstad skriver blant annet i forordet at det er behov for ulike fosterhjem og at alle barn har ulike behov. Jeg vil fremheve de områder i den nye strategien som belyser etnisk mangfold i fosterhjemsarbeid og som kan bidra til å styrke ivaretagelsen av barnets kulturelle identitet. Strategien beskriver tema rekruttering og krav til fosterhjem og at dette vil revurderes i etterkant av lovendring. Regjeringen legger frem Norges offentlige utredninger (NOU 2020:14) til ny lovendring, den nye loven vil tre i kraft i 2023 og departementet vil da vurdere fosterhjemsforskriften § 4 og 5 (Forskrift om fosterhjem, 2003) som omhandler krav til god helse, gode samarbeidsevner, økonomi, bolig og sosialt nettverk. De skal da slik den nye fosterhjemsstrategien belyser vurdere om dette da heller skal være momenter av en helhetlig vurdering fremfor krav, og om dette skal vektas opp mot barnets individuelle behov, tilknytning og kulturelle identitet (Barne- og familiedepartementet, 2021). En mulig konsekvens av denne lovendringen kan få betydning for inkludering og mulighet til

å godkjenne et mangfold av fosterhjem. Innledningsvis beskrev jeg utfordringer knyttet til at fosterfamilier med innvandrerbakgrunn hvor noen av utfordringene kunne være at de ikke blir godkjent under vilkår som handler stabilitet i forhold til bolig, forutsigbar økonomi og deres sosiale nettverk som er ikke alltid tilstrekkelig og utfyller kravene fosterhjemsomsorgen på nåværende tidspunkt er forpliktet til å følge.

Det kommer videre frem i strategien krav til oppfølging som skal ta hensyn til barnets kulturelle, etniske, språklige og religiøse bakgrunn i alle faser av en barnevernssak. Dette vil prege også oppfølgingen av barn i fosterhjem med ulik etnisk og kulturelle bakgrunn (Barne- og familiedepartementet, 2021). Jeg tolker dette punktet i strategien til å omhandle hovedsakelig etniske minoritetsbarn som vokser opp i norske fosterhjem hvor en viktig del av oppfølgingen vil være å påse at fosterforeldrene vektlegger barnets opprinnelse og etniske bakgrunn. Det belyses også at kommunene melder et behov for mer kompetanse om oppfølging av barn i minoritetsfamilier. I den nye fosterhjemsstrategien legges det frem en tilgjengelig læringsplattform som heter Komba.no og som betyr: minoritetskompetanse i barnevernet (Komba, u.å.). Denne nettsiden skal bidra til kultursensitiv kompetanse for alle ansatte i det kommunale, statlige og i barneverninstitusjonene (Barne- og familiedepartementet, 2021).

4.0 Metode

På bakgrunn av mine forskningsspørsmål har jeg basert min oppgave på en kvalitativ metode. Jeg har som overordnet mål å få frem dybdekunnskap om hvordan flerkulturelle fosterhjem og norske fosterhjem opplever kulturelle forskjeller og likheter i fosterhjemsomsorgen. Metoden vil ikke legge til rette for generaliserende funn, men gi økt kunnskap rundt årsakssammenhenger i det sosiale samspillet mellom forsker, deltaker og samfunnet (Jacobsen, 2005, s. 98-100). Jeg har utført intervjuer med utgangspunktet å finne svar på min problemstilling. Jeg har forsøkt å spisse problemstillingen slik at den er enkel, for så å kunne bruke en fleksibel metode. Jeg ser det nyttig slik Repstad beskriver "*Mild i formen, sterk i innholdet*" som en god rettesnor gjennom hele prosessen (Repstad, 2007, s. 156). Jeg vil videre under dette kapittelet legge frem begrunnelser og beskrivelser av min analyse og metode. Jeg vil også gjøre rede for egen posisjon, valg av informanter, gjennomføring av intervjuer, informert samtykke, konfidensialitet, validitet og etiske refleksjoner.

4.1 Semistrukturert dybdeintervju

Jeg har utført semistrukturerte intervjuer for å få en dypere kunnskap om hvordan kulturforskjeller oppleves i praksis. Jeg har lagt vekt på å ha med meg et fenomenologisk perspektiv og filosofi gjennom utforming av mine spørsmål da jeg ønsket data og materiale som belyser informantenes livsverden og opplevelser. Intervjuene var lagt opp til et begrenset antall spørsmål slik at det skulle bli rom for at informantene kunne svare, men også at det skulle være rom for å kunne prate fritt rundt tema. Jeg har derfor lagt vekt på den fenomenologiske filosofien som handler om å beskrive det opplyste så nøyaktig som mulig, å beskrive snarere enn å forklare og analysere. Fenomenologi handler om å fange virkeligheten slik de oppfatter den (Kvale og Brinkmann, 2012, s. 46). Jeg har vært opptatt av å stille informantene meningsfylte spørsmål. Med det mener jeg at informantene skal oppleve sammenheng og trygghet i hva de skal formidle slik at design og metode skal ha minst mulig innvirkning på svarene og historiene som ligger til grunn for datamaterialet. For at intervjuene skulle oppleves delvis som samtaler fremfor et intervju har jeg hatt fokus på et vanlig språkbruk. Et kvalitativt forskningsintervju har ikke som mål å kvantifisere, men å hente inn kvalitativ kunnskap (Kvale og Brinkmann, 2012, s. 47). Ut ifra en komparativ tenkning har jeg formulert like spørsmål til norske så vel som ikke norske informantene for å sammenlikne svarene og se etter forskjeller og likheter.

4.2 Egen presentasjon og ståsted

Det hevdes at det ikke er mulig å være verdifri eller nøytral i egen forskning. Ut ifra hvem vi er, våre personlige egenskaper og verdier kan ingen forskere velge en helt nøytral problemstilling (Jacobsen, 2005, s. 53). Jeg har innledningsvis (i forordet) valgt å presentere meg selv, for å gi et lite innblikk i min livshistorie, min erfaring og min utdanning for å være tydelig på hva som preger min posisjon, mitt engasjement og samlet sett vil prege min analyse og mine funn. Jeg er bevist på slik Jacobsen beskriver at et forskningsintervju er ikke objektivt men subjektivt (Jacobsen, 2005, s.180).

Jeg ønsker også her å nevne at jeg har rekruttert informanter/fosterforeldre på egen arbeidsplass og er ekstra bevist en asymmetrisk maktposisjon under denne undersøkelsen. Jeg vil senere i oppgaven komme med etiske refleksjoner og beskrivelser i forhold til rekrutteringen av mine informanter og ser det som særskilt viktig at leseren har kunnskap om at jeg under hele prosessen har vært bevist på dette maktforholdet. Utover dette står jeg også i posisjon som forsker og er bevist maktforholdet hvor jeg har bestemt tema informantene skal forholde seg til, spørsmål, avgrensar innholdet og tar med i undersøkelsen det jeg synes er relevant og nyttig. Altså er det ikke en hverdagslig samtale hvor alle parter er likestilte (Kvale og Brinkmann, 2012, s. 52).

Fangen beskriver i boken deltagende observasjon at det er viktig at forskeren finner sin posisjon og deltakerrolle i forskningsprosjektet hvor hun beskriver to ytterpunkter. Hvor den ene forskeren posisjonerer seg for seg selv ved skrivebordet og søker kunnskap derfra uten å bevege seg ut i feltet. Det andre ytterpunktet er at forskeren går «all inn» i miljøet det skal forskes på og deltar i direkte samspill med informantene. Forskeren mister dermed sin distanse og analytiske evner og deltar som en fullverdig deltager (Fangen, 2012, s. 72). Ut ifra denne kunnskapen Fangen beskriver i sin bok vil jeg delvis posisjonere meg som en deltaker og slik hun beskriver som ansikt til ansikt med sine informanter. Sett i lys av dette vil mitt ståsted også kunne prege at jeg vil redusere og overse kunnskap som ellers kunne ha kommet frem.

4.3 Eget etisk ståsted

Jeg ønsker å si noe om min forståelse og ståsted i forhold til etikk. Jeg hadde praksis på et NAV kontor under min utdanning i sosialt arbeid og fikk en dag veiledning av lederen der. Han sa til meg: *Kunsten med etiske dilemmaer er i det hele tatt å gjenkjenne dem når de er dukker opp. Evner du dette så må du være nysgjerrig, på utkikk etter dem og reflektere mye,*

og slik får du et godt etisk kompass. Dette er ord jeg alltid har med meg og jeg er opptatt av å avdekke etiske dilemmaer og håper å finne de som dukker opp i min oppgave.

Det er en risiko for at problemstillingen er for definert og for smal og dermed at analysen vil bli styrt mot hypoteser. Jeg ønsker at min veileder, min kollega og mine informanter skal lese mitt materiale underveis for å rette opp feilantakelser og eventuelle avdekke etiske dilemmaer dersom det oppstår og jeg selv ikke er bevist på dette.

Jeg har også hatt fokus på det som forklares som en fenomenologisk reduksjon, ved å sette til side det jeg vet, det selvsagte for å få frem de fordomsfrie beskrivelsene (Kvale og Brinkmann, 2012, s. 46). Jeg ønsker data og materiale som belyser min problemstilling og håper det kan gi grunnlag til en videre refleksjon og diskusjon rundt hvordan vi forstår og hvordan vi legger til rette for kulturelle forskjeller i vår egen arbeidspraksis.

4.4 Utvalg og rekruttering

Det første jeg gjorde var å spørre vår direktør og leder på min arbeidsplass om jeg kunne rekruttere informanter på egen arbeidsplass. Jeg jobber i en relativ stor kommune hvor det er en stor fosterhjemsbank som har gitt meg tilgang til bakgrunnsinformasjon og valgt informanter med følgende kriterier: Jeg har valgt fosterforeldre ut ifra tre hovedkriterier, hvor det ene kriteriet er at jeg har valgt informanter jeg selv ikke har rekruttert eller godkjent som fosterhjem. Årsaken til det er at jeg i deler av intervjuet ønsket svar på deres første møter med fosterhjemsomsorgen, hvor egen yrkesutøvelse ikke skulle prege deres svar. Jeg håper dermed å ha gitt informantene trygghet og rom til å fortelle om sine virkelige opplevelser. Det andre kriteriet er at informantene har erfaring med å ivareta barn med minoritetsbakgrunn og erfaring med å ivareta barnets språklige, religiøse og kulturelle bakgrunn. Det tredje kriteriet har det vært å rekruttere fosterforeldre med ulik kulturell bakgrunn, for slik å kunne finne kunnskap om hvordan deres opplevelser av å være fosterforeldre er like eller forskjellige. Ut ifra disse kriteriene har jeg vært bevist på at det går en skille i form av trygghet, med det mener jeg at jeg i forkant har reflektert over at det naturligvis ikke vil være å forvente at informantene føler seg komfortable med å gi meg negative tilbakemeldinger dersom jeg hadde vært involvert i rekrutteringen.

Intervjuene består av tre deler, den første delen handler om informantenes motivasjon til å bli fosterforeldre, den andre delen om deres erfaringer i første møtene med fosterhjemsomsorgen, og den tredje delen om hvordan de opplever å være fosterforeldre hvor

det er aktuelt å se nærmere på om deres etniske og kulturelle bakgrunn kan ha noen betydning for deres erfaringer og opplevelser.

Jeg har gjort slik Jacobsen beskriver et logisk utvalg (Jacobsen, 2005, s. 98) Jeg har til sammen valgt 8 informanter, altså 4 fosterhjem til intervju for min masteroppgave. Et somalisk fosterhjem, et pakistansk fosterhjem, et fosterhjem hvor fosterfar har en jødisk opprinnelse og hvor fostermor er norsk og et norsk fosterhjem.

4.5 Gjennomføring av intervjuer

Intervjuene har vært på teams på grunn av store avstander. Jeg har med meg kunnskapen om at ekte møter med mennesker skaper en bedre kommunikasjon. Det har vært en del av vurderingen når det gjelder å gjøre et spesifikt utvalg av informanter, mot at de geografisk sett bor flere timers bilkjøring unna. Dersom jeg hadde valgt informanter som bor nærmere, ville det ikke vært mulig for meg å gjøre som tidligere nevnt et logisk utvalg, hvor jeg har valgt informanter med spesifikke erfaringer, kulturelle bakgrunn og at de skulle egne seg til min undersøkelse. I denne vurderingen ble teams et godt alternativ for å kunne gjennomføre undersøkelsen og intervjuer. Jeg ville heller ikke hatt mulighet til å reise så langt på fritiden ved siden av full jobb. Jeg opplever også at vi i disse dager har blitt vant til teams som en sosial kommunikasjonsform og mine informanter er godt vant til å kommunisere på denne plattformen i det daglige. Denne formen for intervjuer har gitt meg et større handlingsrom til å “håndplukke” informanter.

Intervjuene foregikk etter avtalt tid på teams hvor jeg merket meg den språklige kompleksiteten som handlet om at både jeg og mine informanter var litt spente og nervøse. Jeg opplevd likevel at det raskt gikk over og at vi pratet fritt og at samtalerne fikk en god flyt. Jeg merket meg slik jeg hadde tenkt i forkant at jeg ikke evnet å være objektiv, men at jeg førte samtalerne mot tema. På tross av at jeg ledet samtalen mot mine spørsmål forholdt jeg meg mest mulig taus for ikke å prege deres svar. Dette følte jeg noen ganger var en litt unaturlig kommunikasjonsform siden jeg til vanlig kommuniserer mer vekselvis og i større grad deltar i samtalen og kommer med innspill. Jeg ledet samtalen i den grad jeg stilte mine spørsmål som jeg hadde informert om og har vurdert som konstruktive og nyttige for min undersøkelse. Jeg opplevde vet at jeg hadde få spørsmål at det ble tid og rom for at informantene kunne snakke fritt og åpent. Jeg opplevde også at dette var et tema som engasjerte dem hvor de gjerne delte sine historier og meninger. Gjennom intervjuene var det ikke behov for å stille mange tilleggsspørsmål da informantene var engasjerte og ga meg

gode refleksjoner. Jeg brukte mine tilleggsspørsmål noen ganger som en rettesnor og stilte hovedsakelig mine hovedspørsmål dersom samtalen sporet av mot noe jeg vurderte som ikke relevant for problemstillingen. Når jeg hører på opptakene i etterkant opplever jeg at det var gode samtaler og refleksjoner som kom frem under intervjuene og at vi hadde en trygg og avslappet kontekst.

Informantene ble informerte om at jeg startet et lydopptak. Jeg ga også informasjon om at opptakene blir levert og lagret på våre tjenester for sensitiv data på Høgskolen (TSD). Intervjuene varte i ca 1 time hver for seg og forgikk nesten uten forstyrrelser. Vi hadde alle satt av denne tiden og det var rom for å kunne snakke fritt. Noen av informantene kommenterte at de ønsket flere spørsmål og at de ønsket å snakke lenger. Jeg tolket dette som positivt og at det var en positiv opplevelse for dem å dele sine tanker og synspunkter. I det siste intervjuet ble det ene fosterhjemmet litt begrenset på slutten av samtalen da fosterbarnet våknet opp sent på kvelden. Dette gjorde at fostermor ikke kunne svare på spørsmålene som handlet om samvær. Jeg kontaktet henne i etterkant og vi hadde en telefonsamtale hvor jeg spurte henne om hva hun ville si. Jeg fikk denne delen av intervjuet på telefonen hvor jeg gjorde notater.

4.6 Informert samtykke

Informantene er godt informerte i forkant av undersøkelsen og har fått muligheten til å delta frivillig. Etter å ha valgt informanter sendte jeg ut informasjon om hva forskningen min skulle handle om. Jeg har vektlagt å ha en samtale med mine informanter i forkant, hvor jeg har informert om at de har sin fulle rett til å si nei, at de ikke trenger å begrunne eller forklare dersom de ikke ønsket å delta. Dersom de trekker seg skal det ikke få noen konsekvenser for dem selv også dersom de ønsker å trekke seg etter å ha signert samtykkeskjema. Alle informantene som ble spurt svarte at de gjerne ville være med, at de synes det var et viktig og spennende tema. Jeg sendte et informasjonsskriv og samtykkeskjema som alle har signert og slik at de var opplyste i forkant av intervjuet (vedlegg 2 og 3).

4.7 Konfidensialitet

Jacobsen belyser i boken *hvordan gjennomføre undersøkelse* at konfidensialitet ikke betyr at informanter er garantert anonymitet. Jeg har derfor anonymisert deres identitet og brukt fiktive navn. Jeg har utelatt beskrivelser som kan identifisere dem slik at de ikke lett kan identifiseres. Det vil likevel være en risiko for identifisering i forhold til deres tilknytning til

arbeidssted og utsagn som kan gjøre dem gjenkjennbare. Mine transkriberinger skal ikke inneholde gjenkjennbare personopplysninger som kan knyttes til enkeltpersoner. Informantene har taushetsplikt ovenfor sine fosterbarn og jeg har derfor vært opptatt av anonymisering under intervjuene slik at deres personlige opplysninger ikke skulle komme frem under intervjuene (Jacobsen, 2005, s. 46-49).

4.8 Validitet

Videre opplyser Jacobsen om at det er flere faglige diskusjoner rundt validitet som resultat av den kvalitative forskningen. I hvilken grad informasjonen som kommer frem er valid og om konklusjonene er til å stole på. Jeg har i den grad forsøkt å forholde meg kritisk til informasjonen som er kommet frem og drøftet dette opp imot pålitelige kilder og data. Jeg har også snakket med mine informanter i etterkant og sendt intervjuene ferdig transkriberte til dem slik at de kunne lese og godkjenne innholdet. Jeg har fått tilbakemelding fra alle at transkriberingen var godkjente og at de kunne brukes inn i analysen. Videre er min analyse og drøfting av funn jevnlig lest av min veileder og medstudenter på skolen, da særskilt for å kunne avdekke egen forutinntatthet i et kjent fagfelt. Men også for å unngå blindsoner, dersom det dukker opp noe jeg selv ikke ser. Videre en bevissthet rundt å unngå at jeg presser det som kommer frem ned i en form som passer til min studie. Det ligger i validitetsspørsmålet også å anerkjenne at jeg som forsker har preget undersøkelsen og det som har kommet frem. Det kalles en intervju effekt hvor jeg utvilsomt har preget mine informanter i undersøkelsesprosessen, ved å stille tematiske og planlagte spørsmål, og ved å trekke ut det jeg mener er relevant. Det er umulig å undersøke validitet helt, men jeg har forsøkt å legge frem en åpen og refleksiv metode som skal vise til min bevissthet rundt dette (Jacobsen, 2005, s. 213-226).

4.8 Forskningsetiske refleksjoner, rammeverk og forskningsstrategier

Jeg vil i min masteroppgave følge NESH sine etiske retningslinjer som etisk kompass gjennom hele prosessen (De nasjonale forskningsetiske komiteene, 2021). Jeg vil tilstrebe åpenhet, gode konsekvenser, rettferdighet og respekt for den innsikten som kommer frem og med et ønske om å produsere en verdig tekst som sluttresultat. Jeg tar for meg en gruppe som tilhører en minoritet og dette setter særlige etiske refleksjoner rundt beskrivelser som kan legge grunnlag for urimelig generalisering. Jeg må gjøre etiske avveininger og vurderinger for at deltakere med en annen kultur enn min egen for å unngå at forskningen ikke bygges på

et falskt samtykke, og på grunn av misforståelser og ubalanse i maktforhold. Et informert samtykke, integritet og samarbeid skal være viktige komponenter (Vedlegg 2). Det betyr at jeg må legge til rette for å klare opp eventuelle misforståelse, vise respekt for menneskeverd og den andres kultur og identitet, være åpen om hele forskningsprosjektet og gi beskrivelser og informasjon dersom nødvendig.

Under forskningen ha respekt for minoritets selvforståelse, kultur, adferd, integritet og verdier som avviker fra mine egne. For en sikrere og mer etisk forsvarlig forskning ønsker jeg vise til detaljerte beskrivelser, intervjuguider og samtykkeskjema (Vedlegg 2, 3). Jeg har søkt om godkjenning for gjennomføring av forskningen og blitt fulgt opp av veileder underveis for å sikre en større grad av etisk refleksjon og kompetanse (De nasjonale forskningsetiske komiteene, 2021). Det er i forkant søkt godkjenning ved Norsk senter for forskningsdata (NSD). Mine intervjuer ble utført etter at prosjektet ble godkjent den 22.06.2022 (Vedlegg 1).

Alle mine valgte informanter svarte at de gjerne ville være med. Jeg reflekterer over en risiko og et etisk dilemma som handler om at de vil hjelpe meg og om dette er basert på en lojalitet basert på vårt arbeidsforhold. Min analytiske tilnærming tar høyde for dette dilemmaet og krever et ekstra kritisk og etisk blikk for tvister og utfordringer som kan oppstå underveis. Jeg ønsker å skape trygge rammer for åpne intervjuer hvor mitt tema og spørsmål tar hensyn til vårt arbeidsforhold og hvor informantene ikke blir stilt spørsmål som setter dem i en situasjon hvor de må utlevere informasjon om seg selv som kan få negative konsekvenser for dem i etterkant.

De forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi beskrives i dokument fra NESH. Hvor det informeres om de etiske retningslinjer jeg bør ha kunnskap til, som blant annet at forskeren selv forplikter seg å sette seg inn i de prinsipper og etiske retningslinjer som vil prege de forholdene som er involvert i forskningen. Om forskningen vil prege partene negativt, eller på en måte som kan skape konflikt eller motvilje mellom partene som er involverte. Dette gjelder da institusjonene, oppdragsgiveren eller deltakende kandidat eller kandidater. Som forsker gjelder det å være lojal og vise åpenhet og frivilje for deltakelse og si ifra om forskningen ikke er ansvarlig. Det skal i forkant foreligge klare avtaler med de som inngår i hele forskningsprosjektet (De nasjonale forskningsetiske komiteene, 2021).

Jeg som forsker og min forskningsinstitusjon har selv et eget ansvar for at forskningen utføres på en forsvarlig og god måte. Hvor vi er pliktet til å forholde oss til et lovverk. Dette lovverket ble omorganisert og tredde i kraft 1 mai 2017. Loven lovfester ikke en forskningsetikk, men lovfester ansvaret for at forskningen blant annet skal kunne granskes for

redelighet og et system for faglig uavhengige komiteer (Forskningsetikkloven, 2017). De forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi også forkortet NESH beskriver i dokumentet at høyskoler og universiteter har et lovpålagt ansvar for at den forskningen som blir gjort forholder seg til de anerkjente etiske normer. Det er et skille mellom rådgivende etiske prinsipper og lovfestet ansvar for at forskningen har et faglig høyt nivå og høyskoler og universiteter er ansvarlig for opplæring og at de gir kunnskapen om de nødvendige anerkjente forskningsetiske normer og verdier (De nasjonale forskningsetiske komiteene, 2021).

Jeg har gjennom hele masteroppgaven hatt en kritisk tilnærming til egenprodusert materiale. Hvor jeg slik Heather Douglas beskriver i sin artikkelen *Inductive Risk and Values in Science* (Douglas, 2000) at de etiske utfordringene som kan inntreffe ved å gi temaer innenfor forskningen definisjoner som enten blir for smale eller for brede. Hun beskriver en risiko når forsker fremlegger resultater, ved å generalisere et resultat som ikke er nyttig, sant eller etisk forsvarlig. Hun sier at forskeren bør ha et verdigrunnlag som tilsier at man er bevist på eget ståsted, egen moral og med kunnskap om å kunne legge til rette slik at forskningsprosjektet blir kritisk vurdert under hele prosessen. I dette ligger også kunnskapen om at resultater som kommer frem under forskningen som kan ha negative konsekvenser og blir benyttet i arbeidsfelt og hvor forskeren befinner seg i en maktposisjon og vil prege yrkesutøvelsen.

Videre i artikkelen beskriver Heather at resultater av et forskningsprosjekt kan resultere i det hun kaller falske negativer og falske positive. Kort forklart betyr det at forskeren kan komme frem til en hypotese og godtar den som sann, men som ikke er det, eller motsatt hvor man avviser en hypotese for å ikke være sann, men som er det. Douglas beskriver også at forskerens ståsted styrer forskningen dit det er ønskelig, og kan styre mot at hypotesene utelukker noe, altså for smal, eller ved å ta med resultater som ikke er nyttige, dermed for bredt. Hun mener at det ikke er mulig å være upartisk eller ha foruintatte holdninger eller verdier. At dette er en naturlig del av forskningen hvor forskeren styrer inn mot en problemstilling, avgrenser eller utvider sine søk og svar, og tolker resultater ut ifra dette utgangspunktet. Hun sier det er viktig å veie kunnskapen med resultater under hele prosessen og bruker en metode som danner et verdigrunnlag for å kunne avdekke de feller og feilantakelser som dukker opp underveis (Douglas, 2000).

4.9 Analyseprosessen – tematisk meningsanalyse

Epistemisk tilnærming

Heather Douglas beskriver i sin artikkel *Inductive risk and values in science* at forskning på grunnlag av de epistemiske verdiene tar høyde for etiske vurderinger, konsekvenser for menneskene som deltar og hvor forsker analyserer løpende med utgangspunkt i en kritisk tenkning og induktiv risiko (Douglas, 2000). Jeg har hatt denne filosofiske tenkningen gjennom hele masteroppgaven hvor jeg har vært bevist eget verdigrunnlag og viktigheten av kritisk tenkning. Jeg har kontinuerlig hatt etiske refleksjoner rundt hvordan min forskning preger mine informanter. Oppgavens kontekst, hvem jeg er, hvem mine informanter er og slik Kvale og Brinkmann beskriver å reflektere under intervjuer og alle de forskjellige aspektene i kunnskapsproduksjonen. (Kvale og Brinkmann, 2012, s. 69).

Sett i lys av forskning i psykososialt arbeid vil en kunnskap om induktiv risiko og verdier spille en rolle for hvordan man som forsker skal kunne vurdere egen forskning kritisk. At det ikke finnes noen sikker måte å komme fram til sannheter på eller en bestemt måte man kan eller bør veie resultater opp mot etiske utfordringer underveis. I en normative standard for forskning bør man ha et blikk for hvilke vitenskapelig tvister som kan og vil oppstå (Douglas, 2000). Kvale og Brinkmann beskriver epistemologi som teori om kunnskap og hvordan epistemologiske antakelser kan være antagelser om hva som preger undersøkelsen (Kvale og Brinkmann, 2012, s.66). Jeg har tatt høyde for den interpersonlige konteksten hvor det har blitt produsert en kontekstuell kunnskap preget av interaksjonelle faktorer (side 204).

Hermeneutikk

Hermeneutisk prosess handler om å kontinuerlig fortolke og reflektere over kunnskapen som trer frem, men også for hvordan man forstår den. Fangen beskriver det videre som en sirkulær prosess og hvor en hermeneutisk analyseprosess er forståelsen av fortolkning av helheten knyttet til fortolkningen til også deler av innholdet. Jeg har innledningsvis vist til en global forståelse av innholdet og videre trukket ut de deler som utpreger seg, og som var relevante og gir oppgaven mening og betydning. Sirkelen avsluttes når meningsanalysen er ferdig og hvor man vender tilbake til en mer reflektert helhetstolkning (Fangen, 2010 (2utg) s. 121,122).

Hermeneutisk tilnærming handler om å reflektere underveis og lære seg helhetsanalyse. Hvor det vektlegges å være kritisk gjennom hele prosessen, bevege seg til og fra data underveis,

reflekter over det som kommer frem, om det er nyttig eller om man trenger å tilpasse prosessen. Det er en kreativ prosess og det skal være rom for å bli overasket av egen data (Repstad, 2007, s. 121-122).

Kulturrelativisme eller etnosentrisme

Fangen beskriver at metoden deltagende observasjon handler om å vektlegge egen bevisstgjøring og analytisk ståsted ut ifra forskjellige metodologiske prinsipper, at dette er en forutsetning for hvilke resultat du får. Metoden deltagende observasjon brukes oftest til forskning på miljøer eller grupper som er stigmatiserte, marginaliserte eller avvikende og hvor denne bevisstgjøringen er noe du bør ta stilling til. Hun beskriver to ytterpunkter hvor etnosentrisme handler om å ta med seg egne verdier, kultur og bruke egen moralsk målestokk inn i feltarbeidet. Den kulturrelativistiske tilnærmingen ses på som den mest ideelle metoden i antropologien. Her forskes det på noe ut ifra fenomenets egne forutsetninger uten noe morals prinsipp. Jeg legger meg på en forståelse som hun videre beskriver hvor det beste er å finne en balansegang hvor du har med deg dine egen moral og verdier, men at du ikke i en for stor grad meningsstyrer kommunikasjonen (Fangen, 2010, s. 168, 169).

Transskribering

Det har vært en læringsprosess å transkribere intervjuer. Jeg startet transkriberingen med en tanke om jeg skulle transkribere ordrett hva som ble sagt på mine lydfiler, men fant ganske raskt ut at dette ikke passet til min oppgave. Jeg har utført intervjuer med hensikt å finne meningsinnholdet på mine spørsmål. Jeg merket i starten at det skriftlige språket dersom jeg transkriberte det ordrett ble dårlig og tungt å lese. Jeg begynte derfor tidlig i denne prosessen med en meningsanalyse (Kvale og Brinmann, 2012, s. 189). Det har gjort at jeg har brukt mye tid på å lytte til lydfilene flere ganger for å være sikker på at betydningen og meningsinnholdet blir transkribert til en lettlest og sammenhengende tekst. Jeg har endret minst på mine egne utsagn og har lagt vekt på at meningsinnholdet til mine informanter skal komme frem. Jeg har fjernet hm, gjentakelser og formet usammenhengende setninger til et skriftlig språk slik at det fremstår lettlest og forståelig. Jeg har også hatt fokus på at jeg har intervjuet en gruppe mennesker med en annen kulturell bakgrunn og som ikke har norsk som sitt morsmål. Det kan i en ordrett transkribering se ut som de har dårlige norskkunnskaper. Jeg vil her tilføye at det kunne se slik ut hos oss med norsk som morsmål også. I hovedsak har jeg transkribert mine intervjuer med tanke på at jeg skulle sende tekstene ferdig transkriberte på post til informantene slik at de kan lese og gi meg beskjed dersom de

opplever at jeg ikke har tolket deres ord eller synspunkter riktig. Jeg har vektlagt at de som har deltatt i undersøkelsen opplever medvirkning og respekt for deres meninger, ytringer og erfaringer. Det kan oppleves som ubehagelig å lese tekster som er usammenhengende og har et dårlig språk. Dette kan også gjøre at de ønsker å trekke seg fra undersøkelsen (Kvale og Brinkmann, 2012, s. 196). Jeg håper på denne måten å ha vist lojalitet til det de har sagt, deres virkelighet og at dette kommer frem i mine transkriberinger. Jeg har også ved en anledning tatt en telefon for å få bekreftet noe jeg ikke helt var sikker på om jeg forsto riktig.

Analyse/hermeneutisk meningsfortolkning

Jeg har som tidligere nevnt brukt mye tid på å lytte og lese datamaterialet/transkriberinger hvor jeg i første omgang har hatt fokus på helheten. Jeg har etter dette vent tilbake til problemstilling og teorien som innleder til mitt tema. Etter refleksjoner og tematiske valg har jeg hentet temaer ut fra deres narrative og ytringer om deres virkelighetsopplevelser. Jeg har også vektlagt slik Fangen beskriver å være deltakende i kommunikasjonen hvor hun belyser Habermas sine prinsipper om å være subjektivt med i undersøkelsen, som betyr at jeg har tatt et bevist valg ved å synliggjøre mitt ståsted for leser og informanter. Innledningsvis belyser jeg relevant teori som viser til utfordringer og virkeligheten gjennom forskning og samfunnsdebatter. Ved siden av min yrkeserfaring har jeg satt meg inn i tema og dannet meg for forståelse for sammenhengen ytringene kommer frem i. Fangen beskriver videre at Habermas sine prinsipper sier noe om at det er mer etisk riktig å være erfaringsnær enn erfaringsfjern fordi du viser til likhet med dem du forsker på og gir de en lik status som deg selv (Fangen, s. 226). Min meningsfortolkning består av mer enn det som er sagt. Jeg legger til forståelsen, kunnskap, informantene, meg selv og forsøker å bygge en bro mellom nivåer hvor det ferdigstilte resultatet av en utvidet kunnskap.

Etter å ha lest over intervjuene har jeg streket under i forskjellige utsagn, skrevet opp temaer i marginen og trukket temaer ut av teksten jeg vurderte som betydningsfulle for min problemstilling. Disse temaer er lagt til grunnlag for analysen og drøftingen av mine funn. Jeg har begrenset mine temaer til 3 hovedkategorier og valgte ut materiale som best belyser min problemstilling. Den kvalitative metoden eller den hermeneutiske analysen er ikke et utgangspunkt for generalisert kunnskap. Jeg har ikke valgt ut et stort utvalg til denne studien og får derfor ikke testet ut hypoteser, men mitt materiale kan kun utvide en ramme for forståelse og forhåpentligvis vise til en relevans i dette feltet. Og muligens finne noen perspektiver for hvordan vi bedre kan legge til rette for at barn med minoritetsbakgrunn kan utvikle seg positivt hos sin fosterfamilie.

5.0 Analyse, resultater og diskusjon

I dette kapittelet vil jeg presentere mine informanter og deres historier. Jeg har i stor grad forsøkt å la historiene leve slik mine informanter har fortalt dem. Dette også fordi mine informanter fikk store tematiske spørsmål med god tid til å svare, noe som resulterte i sammensatte og lange forklaringer. Det var vanskelig å trekke ut en eller to setninger uten å miste meningsinnholdet. Jeg henviser til min problemstilling og forskningsspørsmål for å belyse relevans av analysen og drøftingen av resultatene som er kommet frem i denne undersøkelsen:

Hvordan bidra til økt kultursensitiv arbeidspraksis i fosterhjemsomsorgen i veiledning og rekruttering av et mangfold av fosterhjem?

For å finne svar på min problemstilling har mine forskningsspørsmål fokus hvor som på motiverer og er drivkraften til fosterforeldre, Hvordan opplevelser de er å møte barneverntjenestens eller fosterhjemsomsorgens krav og føringer, og hvordan opplever å ivareta barnets kultur, tradisjoner, språk og religion. Dette i søken etter refleksjoner som kan bidra til en bredere forståelse og en økt kultursensitiv yrkespraksis i fosterhjemsomsorgen. Ved at jeg trekker inn kultur i en faglig kontekst knyttet til kultursensitivitet og fosterhjemsarbeid vil et analytisk verktøy i tolkningen av informantene sine besvarelser hovedsakelig ses ut ifra tre ulike perspektiver: Evolusjonistisk, relativistisk og en kontekstuell kulturforståelse (Se tidligere teori kap. 2.4) (Skytte, 2012, s 21-26). Med disse tre perspektivene ønsker jeg å tolke hva informantene vurderer som kulturelt viktig i fosterhjemsarbeidet og hvordan kultur påvirker tjenestene som tilbys. Dette analytiske verktøyet vil også kunne bidra til å kunne oppdage og være kritisk gjennom analysen dersom det kommer frem holdninger og synspunkter hvor kultur legges til grunn for å forstå enkeltindivider (Skytte, 2012, s. 21).

Videre vil jeg dele opp analyse og drøftingen i tre tematiske hovedkategorier med overskrifter:

- Betydningen av kultur og motivasjon i rekruttering av fosterhjem.
- Første møtet med fosterhjemsomsorgen.
- Kulturens betydning i fosterhjemsoppdraget.

I hver hovedkategori analyseres informantenes fortellinger og etter hver hovedkategori legges det frem en oppsummering og drøfting opp imot aktuell forskning, anvendt teori og samfunnsdebatter. Før presentasjon av første hovedkategorie legges det frem en presentasjon av mine informanter.

5.1 Presentasjon av informanter

Jeg ønsker i denne delen av oppgaven å presentere mine åtte informanter. Jeg har valgt fire fosterfamilier hvor fostermor og fosterfar har stilt sammen til intervju. En fosterfamilie er fra Somalia hvor begge er praktiserende muslimer, en familie fra Pakistan hvor begge også praktiserer muslimsk tro, en norsk familie hvor fosterfar er av jødisk herkomst, men lite praktiserende og hvor fostermor sier at hun er åpen for alle religioner, men praktiserer ingen selv. Den siste fosterfamilien er begge norske og ikke praktiserer noen religion, annet enn de tradisjonelle kirkelige sammenkomster som handler om julemesse i kirken, dåp, konfirmasjon og andre kristelige norske tradisjoner. I et fosterhjemsoppdrag er den ene voksne oppdragstaker, men det er likevel en oppgave som inkluderer begge parter og de må begge forplikte seg til å følge barneverntjenestens sine føringer. I den Pakistanske fosterfamilien er begge de voksne engasjerte som fosterhjem. Alle fosterfamiliene har erfaring som fosterhjem i minimum tre år og opp til åtte år. Videre er fosterforeldrene voksne personer i aldersspennet 45 -55 år. Fosterfamiliene har alle hatt, eller har barn boende hos seg med en etnisk minoritetsbakgrunn og har erfaring med å ivareta barnets kulturelle bakgrunn. Jeg har valgt disse 4 familiene på bakgrunn av deres erfaringer i å ivareta barnets kulturelle rettigheter og ut ifra deres særegne kulturelle ståsted.

Fosterforeldrene Ischa og Adil

Ischa og Adil kommer opprinnelig fra Pakistan og har bodd i Norge i 20 år. De forteller at de trives godt i Norge, og har vært fosterforeldre i snart 10 år. De forteller at begge ble motiverte til å være fosterforeldre etter at de har jobbet i skolen med små barn. De forteller at de selv kontaktet fosterhjemsomsorgen etter å ha sett et innlegg i avisen hvor de etter mange refleksjoner og tanker bestemte seg for å bli fosterhjem. De sier det har gitt dem mye glede og de ønsker å fortsette å være fosterforeldre. De har også en biologisk datter som har vokst opp med fostersøsken.

Fosterforeldrene Asli og Abdi

Asli og Abdi kommer fra Somalia og har også bodd i Norge i mange år og sier de trives godt i det norske samfunnet. De snakker godt norsk og er for tiden uten fosterbarn. Denne familien har tidligere erfaring som fosterforeldre hvor fosterbarnet har flyttet ut og paret står som et tilgjengelig fosterhjem dersom det dukker opp et barn som passer inn i deres familie. De har en biologisk datter og er motiverte for å være fosterhjem igjen. De forteller at de motiveres av å bruke sin tid til å hjelpe barn som trenger kjærlighet og omsorg. Asli og Abdi jobber begge innen helse og omsorg og Abdi sier han har møtt mange barn som trenger fosterhjem. De ble kontaktet av fosterhjemsomsorgen om å være fosterhjem for et barn og slik ble de fosterforeldre.

Fosterforeldrene Kristine og Ole

Er en norsk familie som har vært fosterfamilie i mange år. Ole jobber ved siden av å være fosterfar og de trives godt med å være fosterhjem. De har tre biologiske barn ved siden av fosterbarna og forteller at det å være fosterfamilie var noe de ønsket å gjøre lenge. De forteller at de ble motiverte for mange år siden og kontaktet fosterhjemsomsorgen for å høre om de kunne være fosterforeldre. Deres motivasjon var et ønske om å hjelpe barn som trenger ekstra hjelp og omsorg. Det var Kristine som var mest motivert i starten etter å ha møtt barn med ekstra utfordringer på sin jobb. Etter samtaler med Ole føler de begge at de har tid, plass og mye omsorg å gi et fosterbarn og bestemmer seg for å bli fosterforeldre.

Fosterforeldrene Line og Erik

Fosterforeldrene Line og Erik er norske, men Erik forteller at han også er jøde. Han forteller at han ikke praktiserer jødiske religiøse tradisjoner eller jødisk skikker selv, og at hans oppvekst var som alle andre i det norske samfunnet. Likevel sier han at han har med seg arven av den jødiske tilhørigheten. Line og Erik forteller at de gjennom å være aktive i den frivillige sektoren har møtt mange barn som har det vanskelig og at de gjennom dette arbeidet ble motiverte til å bli fosterforeldre. De har tre biologiske barn, men opplevde at de likevel hadde mye tid til overs, og at de har rom og mye omsorg å gi et fosterbarn.

5.2 Betydningen av kultur og motivasjon i rekrutteringen av fosterhjem

Når jeg startet på denne masteroppgaven og hadde bestemt meg for tema og problemstilling var det første jeg var nysgjerrig på, motivasjon. Som jeg nevner innledningsvis, er det utfordringer knyttet til rekruttering av fosterhjem med etnisk minoritetsbakgrunn. Jeg var aller først nysgjerrig hva som motiverer personer som ønsker å bli fosterforeldre. Jeg var også nysgjerrig på om mennesker med ulike livshistorier motiveres av forskjellige faktorer.

Motivasjon vil jeg påstå er en helt avgjørende faktor for at noen tar kontakt og fremmer et ønske om å bli fosterhjem. Som tidligere nevnt er motivasjon drivkraften bak våre handlinger (Banyard, et al., 2010, Glossary, s. 394). For en vellykket rekruttering av et mangfold i av fosterhjem kan det være betydningsfullt å vite mer om hva som kan være likt eller ulikt knyttet til motivasjonen hos fosterforeldre med en ulik kulturell bakgrunn. Bunkholdt belyser at kartlegging av motivasjon er en viktig del av rekrutteringen og at det også vil kunne bety mye for selve plasseringen (Bunkholdt, 2004, s. 57-58). Hvordan vi møter et mangfold av forskjellige mennesker, kulturer, familier og forstår motivasjon vil være nyttig. Den kontekstuelle kunnskapen handler om hvordan vi tolker informantenes sosiale livsverden for å finne skjult kunnskap og/eller positive faktorer som ligger til grunn for informantenes motivasjonsgrunnlag som vi enten overser eller ikke er så opptatt av.

5.2.1 Hva motiverer kommende fosterforeldre?

Alle informantene fortalte at de på jobb enten ved skole, barnehage eller ved frivillige organisasjoner hadde møtt barn som hadde det vanskelig og at disse møtene bidro til at de ble motiverte til å bli fosterforeldre. De forteller at deres motivasjon om å bli fosterforeldre først å fremst handlet om et ønske om å hjelpe barn som trenger ekstra omsorg. Alle fosterhjemmene forteller også at de i møter med barn som har det vanskelig, enten på skole, barnehage eller i frivilligheten har motivert dem til å bli fosterforeldre. De forteller at de har brukt lang tid på å tenke på det og snakke om det før de tok kontakt med fosterhjemsomsorgen.

Disse refleksjonene fra fosterforeldrene forteller noe om at de alle har møtt barn med utfordringer og hjelpebehov i forkant. Disse refleksjonene knyttes til teori Vigdis Bunkholdt (2004, s. 57-58) hvor hun beskriver at det kan være viktig å *realitetsorientere* personer som henvender seg dersom de opplever at de har lite kunnskap om barn som har større utfordringer og som har vært utsatt for omsorgssvikt. Hun sier at en viktig del av fosterforeldre sin motivasjon bør inneholde *realistiske* forventinger slik at de er motiverte for å ta imot et barn som trenger mer hjelp og støtte enn for eksempel egne barn. Dersom de ikke har kunnskap om dette i forkant kan det bidra til at kommende fosterforeldre har en *urealistisk forventning* om hvordan et fosterbarn vil kunne prege deres familieliv og deres hverdag.

Utover disse motivasjonsfaktorene som ganske normative og generelle finnes det også refleksjoner fra fosterforeldrene rund deres motivasjonsgrunnlag som kan knyttes opp mot personens egen livshistorie og bakgrunn, Ischa forteller:

Ja, min motivasjon var jo at vi selv flyttet fra landet vårt, fra familien og alt dette. Det er jo helt noe helt annet at vi kunne ikke bo i hjemlandet på grunn av at vi valgte oss selv. Og så den følelsen da som var å forlate familien, det ga meg liksom innblikk i at jeg kan være en god hjelper for et barn som er borte fra sin familie. Jeg kan kjenne igjen den følelsen som de her kjenner på og har selv kjent på det og det var jo den sterkeste motivasjonen min i hvert fall.

Fostermor Ischa forteller åpent om sin egen livshistorie hvor hun har opplevd tap og sorg når hun måtte flytte fra sitt hjemland og mistet sin familie. Hun reflekterer over, og slik Skytte beskriver å *identifisere* seg med et barn som kan ha opplevd noe av det tilsvarende (2012, s. 56-60). Hennes *motiv* er å kunne hjelpe et barn som har mistet noe som ligner det hun selv har mistet. Ischa sier at hun dermed opplever å ha en bedre forståelse for hva barnet er i behov av. Hun sier at dette var hennes sterkeste *motivasjon* for å bli fostermor. Det kan ut ifra Bunkholdt sin teori tolkes som en positiv faktor at Ischa er åpen om sin egen livshistorie i rekruttering og godkjenning av fosterhjem. Videre sier Bunkholdt at det er viktig å finne ut om vedkommende har *bearbeidet* sine opplevelser, traumer eller erfaringer knyttet til eventuelt krig, flukt, tap av familie og hvordan dette preger familielivet nå (Bunkholdt, 2004, s. 69).

Videre forteller Ischa at hun og Adil snakket mye sammen om hva de kunne bidra med i forhold til egen kultur og bakgrunn hvor hun sier:

Men så tenker vi at hvis det er noen som hjelper, trenger hjelp fra vår egen kultur og bakgrunn. På bakgrunn av at det liksom er litt mindre minoriteter, men selvfølgelig, selvfølgelig også alle kulturer i Norge. Så der tenker vi at det vi er best på å gi er de ferdighetene og oppveksten hvis barnet er fra vårt land. Så derfor skrev vi et ønske om en liten prioritering dersom barnet har den samme kulturen når det er så mange barn som trenger hjelp.

Ischa sier mye i disse refleksjonene og hennes ord inneholder mange aspekter og nyanser. Jeg knytter hennes utsagn direkte til min problemstilling som handler om lite tilgang til

fosterfamilier med minoritetsbakgrunn. Hun sier at hun ønsker å styrke et barns tilgang til egen kultur fordi det ikke finnes tilstrekkelig Pakistanske fosterhjem. Videre peker hennes refleksjoner mot et ønske om å styrke barnets etniske tilhørighet. Bunkholdt beskriver utviklingsteori som vår personlige identitetsutvikling som preges av vår personlighet og hvordan vi ser oss selv (Bunkholdt, 1994, s. 161-166). Ischa sine refleksjoner kan videre knyttes til teori om at den personlige utviklingen skjer i samspill med fosterhjemmet, hvor barnets personlige utvikling preges av en indre likhet dersom barnet får kontinuitet i et miljø hvor barnet opplever å føle tilhørighet. Ischa sin motivasjon er gi et fosterbarn en opplevelse av tilhørighet ved at det vokser opp i et hjem hvor barnet kan identifisere seg, føle seg forstått og hvor skikker, språk, religion og tradisjoner er gjenkjennelig (Bunkholdt, 1994, s. 161-166). Hun nevner også at de som fosterhjem vil være best rustet til å gi et barn omsorg og dersom barnet har den samme kulturelle bakgrunnen som de selv. Slik jeg tolker dette handler det om at disse fosterforeldrene har en bevisst tanke om hva som former oss som individer. Videre legger hun til at dette er en prioritering som handler om at hun ønsker at fosterhjemsomsorgen skal legge vekt på dette perspektivet.

5.2.2 Oppsummering og drøfting av ulike motivasjonsfaktorer

Motivasjon i seg selv er ikke tilstrekkelig, men det er likevel en viktig ressurs hos kommende fosterforeldre. Motivasjon er i all hovedsak årsaken til at de tar det første skrittet og kontakter fosterhjemsomsorgen. Motivasjon er drivkraften bak våre handlinger og kan være utfordrende å presentere som målbare størrelser, men likevel en viktig del av kartleggingen av kommende fosterforeldre (Banyard, et al, s. 394) (Bunkholdt, 2004, s. 57).

Motivasjonsgrunnlaget til kommende fosterforeldre kan være like og forskjellige, men felles for alle informantene er at de motiveres av å hjelpe barn som trenger ekstra omsorg.

Ischa forteller at hennes bakgrunn og hennes livshistorie har vært viktig. Det er ikke vanlig i at norske fosterhjem har erfaringer fra flukt og krig, eller opplevelser av hvordan det føles å integrere seg i et nytt land. Ischa sin historie viser her til en forskjell fra et norsk fosterhjem ved at hun identifiserer seg med et barn som har mistet sitt hjemland og sin familie.

Bunkholdt argumenterer for at dersom samfunnet skal innfri i rekruttering av et mangfold av fosterhjem bør det ikke være en forventning om at et fosterhjem skal være sånn eller sånn, men ha mer fokus på at det beste for barnet er å flytte til en fosterfamilie med samme etniske bakgrunn (Bunkholdt, 2004, s. 65-66). Dette perspektivet kan knyttes til en evolusjonistisk kulturforståelse dersom den norske kulturen er den eneste kulturen som styrer

fosterhjemsomsorgen sine føringer og rammer for tjenester. Hvor kulturelle normer og verdier er førende dersom det tas hensyn til en total variasjon av mangfold i vår befolkningssammensetning hvor kulturen tillegges en verdi selv om den er annerledes enn den norske (Skytte, 2012, s. 21). Et videre perspektiv som kan tillegges vekt der kulturelle ulikheter gjelder i vurderingen av tjenester og rekruttering kan være slik Lill Salole reflekterer i boken identitet og tilhørighet over ekstremistiske organisasjoner som rekrutterer på bakgrunn av at de kan tilby en opplevelse av tilhørighet, felleskap og unikhet, hvor hun påpeker storsamfunnet bør gjøre det samme. Salole mener rekrutteringsmiljøer bør strekke seg etter mangfold, gi støtte og finne ut av hva mennesker har å by på. Rekruttering av fosterhjem kan slik påvirkes ved å se på samlede ressurser og hva som ligger i deres historier og dermed bidra til bredere kunnskap og for å utvikle inkluderingskompetanse (Salole, 2013, s. 19). Snarere enn ekskluderingskunnskap kan Ischa sin historie peke på noen positive motivasjonsfaktorer. Bunkholdt belyser at der hvor fosterforeldre identifiserer seg med barnet kan bidra til å begrense risikoen for utilsiktet flytting ut fra fosterhjemmet (2004, s. 40). En viktig faktor er dersom kommende fosterforeldre identifiserer seg med barnets ulykkelige erfaringer, bør de være åpne om sine erfaringer og vise til å ha bearbeidet sine egne livserfaringer (Bunkholdt, 2004, s. 60-61). Der hvor profesjonsutøver opplever at fosterforeldre synes det er vondt å se tilbake på egen fortid fordi de gjenoppliver følelser kan medføre at et fosterbarn kan gjøre det samme. Det kan begrense fosterforeldre til å romme barnets følelser og de vil da ikke evne å hjelpe barnet med å bearbeide egne følelser på en sunn måte (Sundt, 2022, *Fosterhjemshåndboka*. Kapittel 14, s.177-182).

Et kontekstuellt perspektiv kan være slik Bunkholdt videre beskriver som en viktig del i en kartleggingssamtale rundt deres motivasjon er å ha kunnskap om deres kultur, få innsikt i deres livshistorie og på hvilken måte krig og flukt preget dem. Hvordan de individuelt takler sine liv i et nytt land, og hvordan de har integrert seg i det norske samfunnet (2004, s. 60-61).

Hagen og Qureshi skriver i boken etnisitet i sosialt arbeid at ved å undervurdere barnets behov for kontinuitet eller omsorg kan føre til en faglig etnosentrisk holdning dersom fosterforeldre kun vurderes etter den «norske» målestokken uten å ta hensyn til sosiokulturelle og etniske faktorer (Hagen & Qureshi, 1996, s. 21). Profesjonsutøvere har fått mye kritikk fra flere hold i forhold til vurderinger rundt etniske minoriteter, hvor de ikke tar vurderingen ut ifra individet og ser på personlig utvikling og følelse av tilhørighet (Hagen & Qureshi, 1996, s. 20 og 21).

5.3 Første møte med fosterhjemsomsorgen

Videre i denne studien ønsker jeg å se nærmere på hvordan fosterforeldre har opplevd sine første møter med fosterhjemsomsorgen, og hvilke erfaringer og opplevelser de har knyttet til opplæring og godkjenningsprosessen. Som tidligere vist i litteraturen er dette en prosess alle fosterhjem skal igjennom før de blir godkjente som fosterforeldre og det kan være ulike instanser de henvender seg til. I denne delen av undersøkelsen knyttes teorigrunnlaget hvor Bunkholdt belyser at det er viktig at barnet vokser opp i et hjem med den samme kulturen som seg selv og at det styrker barnets kulturelle identitet. Hun sier også at fosterhjem med en annen kulturell bakgrunn enn den norske likevel skal vurderes ut ifra de samme kriteriene (Bunkholdt, 2004, s. 65). Dette betyr at majoritetsbefolkningens og fosterhjemsomsorgens kriterier gjelder for et mangfold av kommende fosterforeldre. Denne delen av undersøkelsen tar for seg hvordan dette kontekstuellet oppleves likt eller ulikt ut ifra informantene sitt kulturelle ståsted. Norske fosterhjem er like forskjellige seg imellom som fosterfamilier med en annen etnisk bakgrunn, så rekrutteringspraksis knyttet til kultur er ikke så spesiell i seg selv. Denne analysen handler om å få en bredere forståelse av hvordan et mangfold opplever sine første møter med fosterhjemsomsorgen. Alle fosterfamilier uansett etnisk bakgrunn skal gis muligheten til å passe inn i en og samme form, altså fosterhjemsoppdraget.

5.3.1 Det trøblete første møtet.

Fosterforeldrene forteller om ulike opplevelser av deres første møter med fosterhjemsomsorgen. Kristine forteller at hun ikke var fortrolig med fagpersonen hun møtte i sitt første møte i fosterhjemsrekrutteringen. Hun forteller at når hun snakket med dem følte hun at de ikke var opptatt av hvem hun var, men at de kun opptatt av hvor mange barn hun hadde plass til hvor hun sier:

Ja, på en måte, i forhold til den første telefonen jeg tok. Til det kontoret hvor de liksom, det er greit, hvor mange barn skal du ha og jeg følte det veldig skremmende (...) Jeg følte at jeg satt igjen med så mange spørsmål og som jeg sa at det var et samleband og at nå må vi bare se å få disse barna ut (...)

Hun forteller at hun etter denne samtalen trakk seg og at det gikk flere år etter at deres barn var blitt eldre, hvor hun igjen fikk et ønske om å bli fostermor. Hun kontaktet fosterhjemsomsorgen nok en gang etter å ha lest en annonse i avisen. Her forteller hun om en annen erfaring hvor hun følte at hun ble møtt på en annen måte. Hun forteller at hun og Ole dro på et informasjonsmøte og at det var en god erfaring. Hun sier hun her satte pris på å ha

muligheten til å stille spørsmål og få svar på mye av det de lurte på. Etter dette møtet fortsatte prosessen om å bli fosterforeldre.

Line og Erik forteller om en lignende historie. De forteller at de i den første kontakten med fosterhjemsomsorgen fikk avslag etter et førstegangsintervju og Erik sier:

Og den mottakelsen var jo ikke bra. Vi fikk vel egentlig ganske klar beskjed om at vi ikke var egnet. Vi drakk for mye blant annet. Fordi vi hadde et venskap som var ganske fult. Og da konkluderte de med at vi drakk for mye. Vi drikker vel alkohol kanskje annenhver måned eller noe sånt.

Line og Erik forteller at de følte seg dømt ut ifra et førsteinntrykk og at fagpersonene tok denne avgjørelse uten å snakke ordentlig med dem. De følte seg avvist og var ikke enige i grunnlaget til vurderingen. De forteller at de etter noen år tok kontakt igjen og sier at de da fikk en annen opplevelse hvor Erik sier:

Ja, og i motsetning til de første vi snakket med ble vi ikke avskrevet med en gang, og slik er det bare. Men de gikk heller litt dypere inn i tema og fikk forklart hva vi virkelig mente. Og da ble det jo greit og så gikk vi videre.

Disse to fosterfamiliene forteller om negative opplevelser av sitt første møte med fosterhjemsomsorgen. Det kan tolkes ut ifra deres fortellinger at de ikke har hatt en felles forståelse, at de har følt seg avvist og ikke opplevde enighet rundt vurderingene konsulentene gjorde i deres første møte.

Abdi og Asli forteller også at deres første møter ikke var uproblematisk. Abdi sier når jeg spør om hvordan deres første møter har vært for dem:

Hvis vi tenker sånn generelt så er folk når de melder interesse det kan være både positivt og negativt. Positivt er at andre ser at du er villig til å hjelpe andre mennesker. Mens andre ser på det at du vil ta barna våres og tjene penger på det på en måte. Og det kan ses på begge veier (...) Det kommer an på hvem du snakker med og foreldre som tror at det er urettferdig at barna blir tatt fra dem, og så kan det føles som du er på samme parti som barnevernet(...)

Videre ut i samtalen forteller Abdi om sine tanker og opplevelser gjennom hele godkjenning og opplæringsprosessen. Han forteller at han opplever opplæringen som krevende, ved at han måtte skrive mye om seg selv og at han synes det tok lang tid og sier i tillegg til det at:

Ja, det er veldig personlig for oss som kommer fra en annen kultur og som kanskje har hatt det vanskelig, å gå tilbake minner deg om kanskje traumer og krig. Så det er både positivt og negativt.

Abdi sin fortelling kan knyttes til teori der hvor fosterforeldre vurderes ut ifra åpenhet om egne opplevelser av tap og sorg (Sundt, 2022, *Fosterhjemshåndboka*, Kapittel 14, s. 177-182) og om dette er bearbeidet. Profesjonsutøver er i behov av å kartlegge fortid og tidligere opplevelser til fosterforeldre og hvor dette for fosterforeldre kan være vanskelig og slik Abdi forteller en påkjenning å snakke om. Asli og Abdi snakker videre om at de opplever at det er mye byråkrati involvert i denne prosessen og at de ikke alltid forstår vurderingene fosterhjemsomsorgen gjør. Likevel påpeker Asli og Abdi at de har forståelse for prosessen og sier:

Asli: Men jeg synes det er litt greit at det tar litt tid for det er et menneske man skal plassere. Og se på alle sider.

Abdi: Ja, vi er jo mennesker og folk er forskjellige i forhold til hva vi synes er normalt og ikke normalt. Så man møter bestandig ting som man ikke liker. Men vi er voksne og må finne ut selv hvordan, se på en utvei og ikke bare tenke at det er ikke sånn(...)

Paret forteller også noen historier og hendelser som har preget deres kontekst i forkant av de første møtene med fosterhjemsomsorgen. De forteller om krav og forventinger de har forholdt seg til underveis i godkjenningsprosessen og om situasjoner hvor de har følt seg misforstått og undervurdert som omsorgspersoner. Jeg tolker at det tidvis kommer frem sterke og betydningsfulle sitater i denne delen av analysen. Jeg har brukt mye tid på å fremstille deres utsagn på en måte jeg håper viser respekt for det jeg tolker som alvorlige og stigmatiserende holdninger de dessverre har møtt i samfunnet. Asli sier hun møter mange somaliske mødre som sier de er redde for barnevernet, og at hun selv var redd for at barnevernet skulle ta hennes barn når hun kom til Norge. Hun forteller om en episode der hun var på et kurs og ble spurt om hun ønsket seg barn, hvor hun forteller at hun svarte nei, fordi hun hadde frykt for barnevernet. Hun forteller at hun ble fortalt at i Norge tar de barnet fra deg og her har du ingen rettigheter. Hun sier:

Og de sier foreldrene har ikke noen rettigheter i det hele tatt her i Norge.

Asli forteller videre om en historie hvor det blir meldt en bekymringsmelding i forhold til en gang hun var bekymret når hennes baby var syk og hun oppsøkte legevakten. Asli sier:

Men det finnes flere steder som bare fordømmer deg fordi de har makt. Fordi jeg husker når x ble født i oktober. Jeg var på legevakten og jeg blir veldig sint. Fordi legen ikke spurte og sjekket først, og så hentet hun en annen sykepleier som gjorde det. Så kom hun og spurte: hvordan ammer du og sånn? og hun veide ikke eller målte x. Hun skrev bare en bekymringsmelding til helsestasjonen (...)

Jeg analyserer hennes historie slik at meldingen gikk til barnevernet og at hun ikke følte seg sett og hørt, og hvor hun i denne situasjonen kan ha blitt møtt med både evolusjonistiske og relativistiske holdninger. Hvor tolkningen av denne historien handler om at hun møter en lege og en sykepleier som befinner seg øverst i utviklingshierarkiet (Skytte, 2012, s. 21-26). Hvor slik hun forteller at hun blir kontaktet av barnevernet og forteller at det ikke hadde vært nødvendig dersom legen og sykepleieren hadde lyttet til henne som et eget individ og hørt på hennes historie fremfor å sende bekymringsmeldingen. Hun forteller at hun i etterkant av denne hendelsen følte:

Jeg følte meg urettferdig behandlet, hun kunne ha spurt meg, eller ha veid x, eller sjekket journalen eller kortet jeg hadde fått på sykehuset. Men det gjorde hun ikke, hun bare skrev meldingen. Og sånn ting det skjer. Og da er det jo fint at barnevernet kan grave litt mer, om det er noe med personen eller om det er sant liksom.

Videre etter denne fortellingen prater paret videre rundt forståelsen de har fått av at barnevernet alltid må undersøke saker de får bekymringsmeldinger på, og at de også tenker at det er positivt. Abdi sier:

Vi har strengere regler her i Norge i motsetning til mange andre land når det gjelder barn og sånn. Den der hele barnekonvensjonen er jo inkorporert i norsk lov. Så det er ikke vanskeligere å oppdra barn her i Norge, men å gjøre ting som for eksempel i England, hvor de tillater og refser littegrann. Mens i Norge det er veldig strengt.

Mitt spørsmål i denne sammenheng var om de synes at kravene om å bli fosterhjem er for strenge og hva kravene handler om. Hvor Abdi svarer:

Nei, jeg synes det meste som står i media er propaganda. Det er ikke virkeligheten. Det er bare noen som har følt at det har vært urettferdig, at barnet deres er tatt fra dem. Og så bruker de det i media for å svartmale at vi skal bli negative til barnevernet og det er ikke riktig. Fordi som jeg sa til deg så handler det om individer og saksbehandlere og det er mennesker som tar de vurderingene. Om det er riktig eller ikke riktig, det er en annen diskusjon, men de tar de vurderingene der og da. Og så er systemet vårt veldig strengt. Barnevernet kan ikke bare gå inn og hente ut barn. De må lage en sak, så skal det sendes til fylkesnemnda, og det er fylkesnemnda som skal avgjøre det. Det blir bare strengere nå og det er ikke sånn at noen sier, barnevernet tar barna, det blir feil synes jeg.

Abdi og Asli reflekterer over lovverk og vurderinger barnevernet gjør, samtidig som de gir et innblikk i hvordan de selv er preget av egne erfaringer. Til tross for deres opplevelser av å selv å ha vært utsatt for annengjøring og stigmatisering, ser de det likevel som viktig og givende å være fosterforeldre.

5.3.2 Det gode møtet

Ischa og Adil forteller om sine første møter med fosterhjemsomsorgen og hvor disse fortellingene preges av andre momenter. De forteller at de tok kontakt med fosterhjemsomsorgen etter at de hadde fått noen brosjyrer i posten og melder sin interesse. Hvor Ischa sier:

Ja, og så videre ble vi litt kjent med fosterhjem og alt hvordan dette fungerer (...) og da fikk vi vite at vi kan liksom ha barn fra alle mulige kulturer og land og slikt. Så det var jo veldig bra.

Paret forteller videre at de ønsket opplæring og for å kunne delta gjorde fosterhjemsomsorgen vurderinger i forkant. Hos Adil og Ischa kom de først på hjemmebesøk og paret forteller at dette var en spennende prosess. Adil forteller noen historier knyttet til sin opplevelse av PRIDE og sier:

Det var ikke bare spennende, det var tungt også. Fordi de hadde så gode eksempler (...) Det var veldig tungt å være med på PRIDE kurs og det var veldig lærerikt.

Adil forteller at øvelsene og historiene han fikk på PRIDE kurset var følelsesmessig krevende, samtidig som han synes det var nyttig å få denne kunnskapen. Adil opplevde at det var betydningsfullt å forstå hvordan barn som har hatt det vanskelig kan ha det følelsesmessig. Adil forteller også en annen historie hvor han sier noe om at

fosterhjemsomsorgen ikke var deres første møte med barnevernet. Slik jeg tolker det er denne historien og denne hendelsen med på å prege deres forforståelse og ståsted når de kontakter fosterhjemsomsorgen. Adil forteller:

Vi var jo litt kjent med systemet fra før av. Vi var ikke redde for barnevernet fra dag en. (...) Datteren vår når vi kom til Norge i 2003 så var hun et år og noen måneder. Vi ble kjent med noen naboer og ble invitert til dem. Vi inviterte dem også til oss. Og da oppdaget vi at det var ganske alvorlig at datteren vår var ganske vill i huset. Og vi fikk beskjed på norskkurset at det er ikke lov til å slå barna. At det ikke er greit og det er ulovlig og straffbart. Men vi merket at barna i andres familier var roligere enn datteren vår, de hørte etter når de fikk beskjeder og de var ikke ville og kastet ikke mobilen slik hun kunne gjøre. Men datteren vår hørte ikke på oss. Vi skulle ikke slå, men lurte på hvorfor fungerte det ikke hos oss og hos andre var det bedre. Så vi gikk selv til barnevernet rett og slett, og vi spurte dem hva er forskjellen? Nordmenn slår ikke barna sine og det gjør ikke vi heller, men hos dem fungerer det og ikke hos oss, hva gjør vi forskjellig? De bare lo og spurte, men hva gjør dere da? Og vi forklarte hva vi gjør hjemme. De forklarte oss da at barnet er ikke sjefen i huset. Og det fikk vi kunnskap om og det ble vi glade for. For vi tenkte at barnet er kongen i huset og barnet er sjefen. Men da forklarte de oss at det er vi voksne som er sjefen i huset. Vi kan sette grenser. De tingene finnes ikke i norskopplæringen. Og der er det bare hvor kommer du fra og hvor lenge har du vært her. Men barnevernet lærte oss å sette grenser.

Videre i samtalen bekrefter Ischa historien og forteller at de selv søkte hjelp og fikk god hjelp den gangen. Ischa forteller at de ikke slo barnet, men at de kjeftet mye og at dette var en kulturforskjell, hvor hun sier:

Vi skulle ikke slå, men vi kjeftet masse og sa nei og nei hele tiden til barnet og det er en kulturforskjell. Sant. Her er det mye roligere, her kan du la barnet prøve og la barnet gjøre ting. Men så sa dem at hvis barnet gjør noe feil, eller kaster ting og sånt, så kan man si med bestemte ord at det der går ikke for det bestemmer jeg for jeg er sjefen. Sånne ord lærte vi.

Adil og Ischa forteller her om tidligere opplevelser som gir et innblikk i livserfaringer som har preget deres forforståelse og kunnskap om barnevernet. De forteller åpent om en periode der de synes det var vanskelig å sette grenser for eget barn. I denne perioden skulle de også integrere seg, lære seg et nytt språk og forteller åpent at de har søkt hjelp med et ønske om å gjøre det beste for sitt barn. Deres fortellinger viser at de har tillit til det norske barnevernet og at de fikk kunnskap og hjelp når de trengte det.

5.3.3 Oppsummering og drøfting av ulike opplevelser i første møtet med fosterhjemsomsorgen

I denne delen av analysen drøftes informantenes ulike opplevelser i møte med fosterhjemsomsorgen. Min hensikt er å belyse komplekse årsakssammenhenger slik informantene opplever dem. For å knytte ulike kulturelle perspektiver og forståelser kan det være nyttig slik Hagen og Qureshi sier at kultursensitivt arbeid handler om å være på utkikk etter hva som er allment, hva som er unikt og hva som er kulturspesifikt (Hagen & Qureshi, 1996, s. 24). Studien tar utgangspunkt i kunnskap som kan bidra til økt rekruttering av fosterhjem med minoritetsbakgrunn og det vil derfor være nyttig å belyse utfordringer, samt positive faktorer som kan bidra til at fosterforeldre med minoritetsbakgrunn ønsker og får muligheten til å gå videre i godkjenningsprosessen.

De to norske fosterhjemmene belyser begge utfordringer knyttet til sine første møter med fosterhjemsomsorgen. Ischa og Adil, og Abdi og Asli har livshistorier og opplevelser som skiller seg fra de etnisk norske fosterhjemmene hvor de norske fosterhjemmene ikke forteller om erfaringer som handler om integrering eller hvor de har møtt stigmatiserende holdninger. Asli forteller at hun hatt opplevelser av å være redd for det norske barnevernet og hvor hun har følt seg urettferdig behandlet. Asli sin historie kan bekrefte at en av årsakene til utfordringer knyttet til rekruttering kan være at personer med innvandrerbakgrunn ofte er skeptiske og redde for barnevernet (Proba, 2017). Videre kan hennes historie knyttes til teorier om annengjøring, dersom fagpersoner har holdninger og en kulturell relativistisk forståelse som baserer seg på generalisert kunnskap om kulturelle forskjeller som bidrar til stereotypisering, annengjøring og stigmatiserende praksis. Likeså en evolusjonistisk kulturforståelse, dersom hun blir satt i en kulturell bås på grunn av sin somaliske bakgrunn og tillegges verdier og holdninger på grunn av sin etnisitet (Skytte, 2012, s. 21) (Rugkåsa, Ylvisaker & Eide, 2017, s. 69-70).

Proba samfunnsanalyse trekker frem at antirasistisk arbeid knyttet til rekruttering av fosterhjem med minoritetsbakgrunn blir neglisjert og at det ikke stilles nok spørsmål om hva som kan være årsaken til at det er lite tilgjengelige fosterhjem med minoritetsbakgrunn. Det kan være betydningsfullt og utforske Asli og Abdi sin historie som viser til at de har tilegnet seg mye kunnskap om systemet de befinner seg i, og forstår grunnlaget for at barnevernet er i behov av å utforske bekymringsmeldinger. En positiv personlig ressurs kan være det Hagen og Qureshi beskriver som å ha en personlig styrke. Hvor de begge viser en styrke til tross for å ha møtt motstand, likevel ikke endrer sin etniske identitet, men evner å praktisk forholde seg til den nye kulturen og samfunnet de lever i (Hagen & Qureshi, 1996, s. 37).

En kontekstuell kulturforståelse vektlegger å være sensitiv for personens subjektive opplevelser. Denne forståelsen kan her knyttes til Abdi sine fortellinger av det han opplever som betydningsfullt i sosiale samspill med fosterhjemsomsorgen. Abdi påpeker at de som fosterforeldre til tider er dårlig opplyste om grunnlaget til barnevernet sine vurderinger, Abdi sier også noe om at han synes det er trist at noen tenker at de er fosterforeldre for å tjene penger. Abdi mener at media bidrar til å sette barnevernet i et negativt lys og han opplever det som utfordrende sett utenfra som en somalisk fosterfar å være «*på samme siden*» som barnevernet. Sett i lys av den kontekstuelle kulturforståelsen hvor Skytte beskriver at dette innebærer å ta sine valg innenfra viser han likevel til å være trygg på barnevernet sine beslutninger (Skytte, 2012, s. 24-26). Dette kan i et teoretisk perspektiv knyttes til at Abdi posisjonerer seg og sin etniske tilhørighet som Somalisk uten å tilhøre en homogen uforanderlig gruppe. Abdi forteller om motstridende verdisyn hvor han påpeker at Norge er et strengt land i forhold til for eksempel England. I den sammenheng viser også Bunkholdt til en annen side av undersøkelser gjort i England hvor fosterhjemsomsorgen ser det som utelukkende positivt dersom barnet og fosterhjemmet har den samme etniske bakgrunnen (Bunkholdt, 2004, s. 65). Abdi reflekterer over Barnekonvensjonen som grunnlag for den norske loven. Hvor han også påpeker at han har en forståelse for lovverk og at han har en tillit til barnevernet uten alltid å være enig i vurderinger, eller forstår hvorfor vurderinger tas. Hvor Abdi har en kontekstuell opplevelse av at i flerkulturelle samfunn er det et mangfold av virkelighetsoppfattelser og ulike verdisyn og av og til motsetningsfylte skikker og tradisjoner (Salole, 2013, s. 90). Abdi viser til det teorien sier om å ha integrert seg sosiokulturelt og tilegnet seg mye kunnskap om barnevernet og det norske lovverket hvor han ikke setter grenser for kulturell tilhørighet eller verdier og normer. En positiv ressurs kan være å merke seg Abdi sin respekt for fagpersoner, andres holdninger og verdier og hvor Abdi har økt sin kulturelle kompetanse om kulturelle forskjeller, men også har et kritisk blikk og hvor han synligjør strukturer som er undertrykkende og diskriminerende (Rugkåsa, Ylvisaker & Eide, 2017, s. 87).

Asli nevner også makt, at barnevernet har makt og at det er de som tar avgjørelser. Under forståelsen av kultursensitiv arbeidspraksis handler det om å være bevisst sårbarhetene og ubalanse i maktforholdet og ta grep dersom det trer frem former for skjevheter, ubalanse i maktforhold og styrke minoriteters muligheter til å gjenvinne makten (Shulman, 2011, s. 183). Et mangfold i befolkningen tilsier at vi er mange ulike grupper, kulturer og hvor vi alle føler maktesløshet der hvor vi møter utfordringer. Kultursensitivitet handler i stor grad om hvordan profesjonsutøver forstår seg selv i møte med andre kulturer, hvor et viktig fokus er at

det ikke er *vi og dem*, eller *min eller din* kultur er *bra eller dårlig*. Mangfold og kultursensitivitet handler om å styrke der hvor maktfordelingen er ujevn ved å gi kunnskap og tilgang til mer selvinnsflytelse for å fordele makten. Disse perspektivene kan videre knyttes til Bunkholdt sin teori om at opplæring av etniske minoriteter og forberedelse til å bli fosterforeldre bør skje separat med muligheter for å få grunnleggende kunnskap om velferdsstaten og om barnevernet dersom det er behov for det (Bunkholdt, 2004, s. 65-66).

Den nye fosterhjemsstrategien tar for seg mangfold i form av at de ønsker å evaluere dagens nasjonale krav dersom de bidrar til å ekskludere fremfor å inkludere et mangfold av fosterhjem (Barne- og familiedepartementet, 2021) og Integrerings- og mangfoldsdirektoratet argumenterer for at dersom virksomheter skal bidra til mangfold må virksomheter gjøre etiske overveielser som gir muligheter til inkludering (Oxford Research. 2022). En kontekstuell kulturforståelse kan i denne sammenheng bety at grunnlaget til vurderinger rundt et mangfold av fosterhjem er å vektlegge individets sosiale kontekst, kultur og livshistorie.

Ischa og Adil deler sin historie om hvordan de følte seg usikre da de ble foreldre for første gang, og hvordan de søkte råd fra barnevernet. Å føle seg usikker rundt barneoppdragelse og søke råd tolker jeg som en helt naturlig ting å gjøre for nybakte foreldre. Deres historie belyser likevel noe unikt ved at de selv tar kontakt med barnevernet for råd fordi de mangler støtte i eget sosiale nettverk. Å forholde seg til to kulturer og verdisystemer kan være krevende. Deres fortellinger viser at Ischa og Adil er to trygge individer som har søkt kunnskap for å forstå hvordan de selv, og hvordan de kan hjelpe sitt barn å lære seg nye sosiale koder i samspill i deres nye livsverden. Ischa og Adil viser til personlig utvikling hvor de tatt med seg noe nytt samtidig som de tar med seg elementer fra begge kulturer (Arntsen Sajjad & Hylland Eriksen, 2017, s 42) (Skytte, 2012, s. 215). Ischa og Adil sine opplevelser i en sårbar situasjon har gitt dem en verdifull erfaring og en tillitt til barnevernet. På samme måte som Abdi og Asli viser de til en robusthet, intelligens og evne til å mestre sine nye liv til tross for integrering og motgang.

5.4 Kulturens betydning i fosterhjemsoppdraget

I forlengelsen av de forrige kapitlene hvor det er lagt frem ulike perspektiver og kulturkompetanse knyttet til rekrutteringsprosessen vil jeg nå i dette kapitlet legge frem fosterhjemmenes opplevelser og erfaringer i å ivareta barnets kulturelle bakgrunn. Det vil være særlig fokus å belyse hvordan fosterforeldrene opplever å mestre og føler seg trygge i denne omsorgsoppgaven. Hagen og Qureshi beskriver at kultur går i arv, overføres i

oppdragelse og utvikler seg i de omstendighetene vi lever i (Hagen & Qureshi, 1996, s. 17-18). Kultur er en kompleks blanding av våre skikker og vaner hvor det her kommer frem informantene sine opplevelser knyttet til deres hverdagsliv som fosterforeldre. Det er lett å gå seg vill i hva som er naturlig og hva som er kultur og det legges vekt på å tolke det informantene opplever som betydningsfullt og kulturelt viktig for dem og barna som vokser opp hos dem. Problemstillingen tar for seg et behov for økt kultursensitivitet i veiledning av fosterforeldre som skal ivareta barnets opprinnelseskultur. Mitt analytiske verktøy er igjen de tre ulike perspektivene: evolusjonistisk, relativistisk og den kontekstuelle kulturforståelsen. Dette for å kunne skille på hva som er kultur, hva som er spesifikt for hver enkelt fosterfamilie og hva de opplever som kulturelt betydningsfullt i fosterhjemsoppdraget. Å bidra til perspektiver på økt kultursensitiv yrkespraksis vil i denne delen av undersøkelser handle om å være på utkikk etter hva som kan bidra til at barn i fosterhjem får mulighet til å ivareta sitt språk, religion, kultur og sine tradisjoner.

5.4.1 Fosterforeldrene sine erfaringer og opplevelser som fosterhjem

I starten av fosterhjemsoppdraget forteller Ischa og Adil at de takket ja til å ta imot barnet barneverntjenesten hadde vurdert som en god match og skulle bo hos dem. De forteller at de i starten ikke viste om barnets etniske bakgrunn, men fikk vite etter at barnet flyttet inn at barnet hadde pakistansk opprinnelse. Videre forteller de at denne perioden var preget av mye følelser. De forteller at det var en helt annen opplevelse og få et barn hjem og at de måtte lære seg mye. Paret forteller om den første tiden hvor de ble kjent og hvor det var behov for å lære og vise barnet om kulturelle forskjeller i sosiale samspill med andre. De forteller noen historier hvordan de navigerte ut ifra den pakistanske kulturen og den norske kulturen. Ischa forteller at hun opplevde at hun forsto barnet. Ischa sier:

(...)Så når x gikk på barnehagen for eksempel sier x, at når vår datter snakket med x reagerte x og sier hvorfor ser hun sånn på meg, hvorfor har hun ikke respekt for meg. Det var naturlig og jeg tenker det er helt naturlig for x hvordan x er oppvokst (...) At her er det respekt å se inn i øynene, og hvis ikke du ser i øynene og har øyekontakt så har du ikke respekt for den andre (...)

Ischa sier at hun forsto at barnet reagerte på at deres datter hadde øyekontakt med deres fosterbarn og at barnet trodde det var mangel på respekt. Hun sier hun forsto barnet fordi hun kjenner dette igjen fra egen kultur. Hun forteller at hun da forklarte barnet at her i Norge er det høflig å se hverandre i øynene.

Adil forteller at de lærte barnet hvordan vi feirer barnas fødselsdag her i Norge. Ischa sier hun synes det viktig at bursdager feires slik det gjøres i Norge og at hun har vært opptatt av å se og lære seg hvordan ting gjøres her. Hun sier at siden de ikke har familie her i Norge som de kan feire bursdager med, at det derfor har vært desto viktigere for dem å feire sammen med andre når barna har bursdag, Ischa sier:

(...) for det første så hadde vi ikke noen tanter og onkler her. Så at vi skulle feire på vår måte. Og for det andre så må du se på samfunnet rundt deg og hvordan fungerer disse tingene her. Du skal ikke ha Pakistan her, men du skal liksom balansere litt.

Videre forteller Ischa og Adil at de fikk føringer om at de skulle styrke forholdet mellom barnet og barnets foreldre. Adil forteller at foreldrene var veldig glade for at deres barn hadde kommet i et pakistansk fosterhjem og at de var muslimer. Adil forteller at det i starten gikk veldig fint, men at det etter hvert dukket opp noen utfordringer. Ischa bekrefter mannens opplevelser og sier at dette skyldes kultur. Ischa sier:

Men der kommer det kulturelle inn, hvorfor kan ikke x besøke oss uten at barnevernet vet det. Dere kan bare sende x til oss, det betyr ingenting, og der begynte konfliktene egentlig. Fordi vi ville ikke sende barnet uten å informere.

Adil og Ischa forteller om utfordrende situasjoner hvor det var en vanskelig periode det første året hvor barnets foreldre hadde en forventning om at de skulle samarbeid utenfor barnevernet sine føringer siden de kom fra samme land. Adil sier:

(...) Og vi hadde lært oss på kurs at vi skulle bygge en bro mellom biologiske foreldre og barnet, det skal ikke svekkes, men det skal styrkes og vi skal jobbe for å få det på plass. Og vi gjorde jo det. Og vi bygget en bro mellom biologiske foreldre og barnet, men den broen hentet vondt til oss tilbake. Det som var vanskelig og vondt var at foreldrene forstår ikke systemet og hvordan ting fungerer og hva som var deres rolle og hva som var vår rolle.

Ischa og Adil forteller at broen de bygde mellom barnet og foreldrene ga dem og barnet vondt tilbake og at de opplevde samarbeidet som vanskelig. De forteller at barnets familie hadde en forventning om at lojaliteten til hverandre betyr mer enn hva barneverntjenesten pålegger dem å utføre. Ischa og Adil forklarer at de forstår dette ut fra forventningene de biologiske foreldre har knyttet til sin kultur. Ischa sier:

Et lite eksempel er at hvis du blir stoppet i Pakistan av politiet hvis du har brutt en trafikkregel. Så må han etter reglene skrive en bot som du må betale, men da betaler du kontanter til politimannen. For eksempel en sum og han skriver ikke bot til deg og tar pengene.

Adil sier dette handler om korrupsjon og Ischa sier et interessant perspektiv om at dette ikke handler om kultur, men at det handler om folks vaner.

Ischa: Ja, det er korrupsjon, men det har blitt en vane for folk. Det er ikke kultur, men vaner de ønsker fra oss at vi kunne gjøre ting utenom barnevernet (...)

Ischa forteller videre at de først som fosterforeldre hadde fokus på var at barnet skulle føle seg trygg og komfortabel. Hun sier at det ikke var viktig for dem som fosterforeldre å lære barnet hvordan barnet skulle være, men at barnet selv kunne styre hva som var viktig for seg selv. Hun forteller at barnet var opptatt av sin religion og at barnet følte seg usikker på hvordan det skulle praktiseres på en riktig måte. Ischa sier:

Aller først må vi bli kjent med barnet. Hvis for eksempel når barnet kom til oss var vi ikke på at x skulle lære vår kultur. Men hvordan x skal føle seg komfortabel, og x selv var litt glad i religion og x kom med spørsmål selv, som kan du lære meg hvordan jeg skal be. Og så var det sånn at x luktet den maten x pleide å spise hjemme og x kjente igjen klær vi bruker (...) Bønneteppe er ikke viktig men den relasjonen, den følelsen av deg og gud det er viktig (...) Jeg tenker at vi feirer ID, ramadan, vi feirer jul og påske. Men jeg tenkte etter hvert når, et norsk barn ble plassert hos oss og x likte alle ting fordi vi feirer det hjemme hos oss. Men hvis jeg skal si at et norsk barn skal vokse opp her, så for all del med hele mitt hjerte så skal barnet det. Men jeg tenker at barnet er mer komfortabelt i et norsk hjem. Med tanke på, uansett at det er noe vi ikke har lært, vi har integrert oss og lært oss alt her. Men på et julebord vil det være ting som barn har sett og kjenner igjen fra dag en. Sånne småting, for vi prøver å gjøre ting likt.

Ischa forteller her at dersom de har et norske barn boende hos seg, at hun ved siden av å gi barnet mye kjærlighet og omsorg føler at hun trolig vil ha en bedre forutsetning til å forstå og ivareta barnets kulturelle tradisjoner dersom barnet har det samme kulturelle bakgrunnen som henne selv. Ischa formidler at de tenker at ting som mat, klær, feiring av deres høytider og religion er viktige kulturelle rammer, og at det er viktig for barnets utvikling dersom barnet drar kjensel på disse kulturelle elementene knyttet til sin opprinnelseskultur. Hun sier at

kulturelle tradisjoner også ligger i små nyanser hvor hun belyser at selv om de forsøker å tilpasse seg og anerkjenne barnet sin kultur vil det være ‘’småting’’ hun ikke vil kunne innfri siden det ikke er hennes egen kultur. Til slutt forteller Adil en historie knyttet til hvordan de kan støtte barnet dersom barnet har et negativt syn på egen kultur. Adil forteller:

En annen ting som vi kan gi, som er ikke å gi men som er å ta vekk. Vi kan ta vekk et par ting som handler om unødvendig stress. Pakistanske foreldre pleier å pushe på barnet, at de skal ta utdanningsvalg, at de skal bli lege, du skal studere juss. Det er veldig tungt for barnet. Det kan vi ta vekk, nei slapp av, du kan komme hjem med 3.4 i snitt eller 4.8 eller 3.2 det spiller ingen rolle. Det du gjør, gjør du det med vilje, du er fri til å velge det er det viktigste, og følger du regler og går du på skolen det er viktig. Det var ikke stress med vår datter, hun studerte ikke til lege eller juss. Det har vi ingen problemer med. Og det er unødvendig stress og usynlig stress som disse barna bærer med seg og en veldig tung ryggsekk. Har du barn med pakistansk bakgrunn, du aner ikke hvor tungt det er. De lever ikke et liv. Barna lever et eller to eller tre liv. Et i huset, et på skolen og et tredje på gaten. Så det stresset kan vi hjelpe med å ta vekk.

Adil forteller om at han ønsker å bidra ved å ikke settes urealistiske krav til barnet, eller at de som fosterforeldre skal ha presentasjonsforventninger til barnet dersom barnet selv ikke er motivert til det. Adil sier han ønsker at barnet skal styrkes i og føle seg fri til å utvikle seg slik barnet selv ønsker. Adil sier at noen pakistanske foreldre kan legge for mye press på sine barn for eksempel gjennom en forventning om en høy utdanning og at dette kan oppleves som tungt for barnet. Adil deler sin opplevelse av at noen barn med pakistansk bakgrunn lever forskjellige liv innenfor og utenfor hjemmet, at dette er noe han har kunnskap om og derfor ønsker å bidra til at barnet kan utvikle seg uten å føle seg presset, men føle seg trygg både hjemme og ute i det sosiale liv.

Abdi forteller om erfaringer i møter med barneverntjenesten knyttet til vurderinger når et barn skulle flytte inn til familien. Her forteller han om opplevelser hvor han har følt seg stigmatisert grunnet sin opprinnelse og hvor han følte at saksbehandler utøvde makt på en lite hensiktsmessig måte. Abdi forteller:

Kanskje hun ikke likte familien, eller jeg vet ikke. Jeg har ikke skjont noe av det hun har sagt. Pr i dag sitter jeg ikke med noe svar og det var ikke noe skriftlig bare muntlig. Jeg føler det handler om det første inntrykk, han liker jeg ikke, eller hun liker jeg ikke. Og dette er jo også makt, så det er jo maktmisbruk (...)

Jeg følger opp denne uttalelsen i intervjuet og spør om de følte at dette kunne skyldes at de kommer fra et annet land. Hvor Abdi svarer:

Både ja og nei. Men måten hun pratet på og ja, det kan tolkes sånn. Ja, tilsynelatende.

Videre går deres fortellinger rundt forskjeller blant saksbehandlere og at de opplever at det er viktig at saksbehandlere har en bred erfaring med fosterhjemsarbeid og at de opplever at dette utgjør en forskjell i de samtalene de har hatt med barneverntjenesten. Videre forteller de om deres opplevelser til samarbeid med familien til barnet. Om hvordan de har opplevd at dette kan være utfordrende knyttet til kulturelle forskjeller. Abdi forteller:

Ikke direkte annet land, men både samme kultur og ikke samme kultur. Det kan være vanskelig fordi.

Som sagt fordi det kan handle om mennesker som har forskjellige interesser og forståelse for ting. Noen er veldig firkantet og vanskelige å komme inn på, og noen er lett å forstå, du vet jo hvordan det er. Noen går vi godt overens og noen er vanskeligere(...) Fordel er at det er lettere for deg å ha en samtale med en person som har samme kultur. Sette ned foten og si nei, dette er ikke rett. Det du sier er ikke rett. Ulempe kan være hvis den personen ikke ser at du er der for å hjelpe barnet, men at du er på siden med barnevernet og systemet som tar barnet deres. Og spesielt hvis noen foreldre tenker at de alltid har rett. Da er det det samme om de har samme kultur, da vil ikke kultur hjelpe. Så alt handler om respekt.

Her forteller Abdi at han opplever at det som vanskelig i blant å samarbeide dersom de som fosterforeldre kommer fra samme landet som barnet. Hvor det er en forventning om at de har like verdier og normer og hvor de som fosterforeldre opplever å tenke annerledes enn familien til barnet. Abdi har fokus på at respekt likevel er viktig i relasjon med andre. Videre forteller Abdi om sine synspunkter hvorfor språk og kultur kan være viktig hvor Abdi sier:

Så språk og kultur er veldig viktig. Jeg føler det å kunne ha forskjellige briller på i forhold til kultur er veldig viktig (...) Vi kan bidra til kultur uten å presse, eller kjøre igjennom med våre meninger. Men generelle kultur ting er viktig. Med tanke på når barnet blir voksent og skal bli akseptert der han eller hun kommer fra. Og det er veldig viktig. Og vi har kultur med oss som for eksempel bare det å spise mat sammen. Det er bra å lage mat med krydder som barnet husker. Og så kanskje kleskoder, måten du hilser på hverandre. Og i min kultur er det fokus på respekt, for voksne. Når vi har bodd i Norge

lenge så ser jeg jo at jeg har den norske kulturen i meg og det har påvirket meg og formet hvem jeg er. Og så har jeg den andre kulturen også og det gjelder jo å finne balansen. Men det å ha kulturforskjeller er veldig viktig for barn. Hvis barnet bor i et hjem fra det er 6 eller 7 år og hjelper det veldig hvis barnet ikke mister sitt språk eller sin tilhørighet.

Abdi sier her noe om at kulturen er viktig for barnets identitetsutvikling. Han deler sine synspunkter om at kultur og tradisjoner som mat og språk er områder han mener er betydningsfulle. Han påpeker at det er viktig at barnet ikke må glemme sitt språk og at barnet gjennom kjennskap til sin egen kultur og språk bidrar til at barnet føler tilhørighet. Videre forteller Abdi at han opplever at foreldrene til fosterbarn preges av at fosterforeldre ikke tar hensyn til at barnet ikke bør spise svin. Abdi sier:

(...) For det første handler dette om at de ofte spiser gris, og det liker de ikke.

Abdi forteller om utfordringer knyttet til fosterfamilier som ikke tar hensyn til barnets foreldre når det gjelder muslimske tradisjoner og livssyn. Abdi deler noen synspunkter som beskriver utfordringer som handler om at muslimske foreldre ikke liker at deres barn spiser svinekjøtt når de kommer i fosterhjem. Abdi sier det også er vanskelig for personer med somalisk eller arabisk bakgrunn å forstå vurderingene barneverntjenesten tar. Abdi sier han har forståelse for at barnevernet tar vanskelige vurderinger og avgjørelser, og hvorfor dette lovverket er strengt. Asli sier at hun tror at det er viktig at fosterhjemmet har fokus på å samarbeide godt med foreldrene til barnet. Hun belyser at dette kan være viktige virkemidler for å bygge tillitt og for å bidra til at foreldrene blir mindre skeptiske til barnevernet. Hvor hun sier:

Kanskje at fosterhjemmet har fokus på og vet om barnets kultur og religion. Og samarbeide med biologiske foreldre. Hvis det er mulig. Slik at de føler at noen er enige med dem og barnevernet kan tilrettelegge.

Når jeg spør Asli og Abdi hva de tenker de kan bidra med som fosterforeldre svarer Abdi:

Vi bidrar til at x kjenner til sin egen kultur. Og at x kjenner til sitt opphav og hvor x kommer fra. Også at x kan være en god og norsk statsborger og likevel være stolt av egen kultur og opphav. Det er mye positivt i x egen kultur som vi kan trekke fram. Vi kan vise at selv om x har vonde erfaringer at det er

mye positivt og servere x det. For eksempel vår matkultur, det å være sammen, synge sammen, mange gode ting. Se på tv sammen om den kulturen hvordan vi synger sammen.

Asli og Abdi sier de ønsker å bidra til at barnet kjenner og føler tilhørighet til sin kultur og at dette er en viktig del av barnets utvikling som de ønsker å bidra positivt til. De sier også noe om at de ønsker å bidra til at barnet får et positivt syn på egen kultur dersom barnet tidligere i livet har erfaringer og opplevelser som gjør at barnet er negativt til egen kultur og sine tradisjoner. Slik som Adil og Ischa sier Adil at han ønsker at barnet skal få et positivt syn på seg selv og sin kultur uten å presse barnet.

Kristine starter med å fortelle at hun følte seg veldig usikker den dagen hun fikk et barn hjem hun ikke kjente og ikke kjente kulturen til. Hun og Ole har barn boende hos seg som ikke er etnisk norske, og som har en muslimsk bakgrunn og en annen kulturell bakgrunn enn dem selv. Hun forteller at hun stilte mange spørsmål i starten, og at hun var opptatt av å respektere barnet sin kultur og var ydmyk med tanke på å respektere foreldrene til barnet. Hun forteller også at hun fikk føringer fra barneverntjenesten om å ta hensyn til barnets muslimske bakgrunn når barnet flyttet inn, og spesielt var barneverntjenesten opptatte av at barnet ikke skulle spise svin. Kristine forteller:

Men når du får noen andre sitt barn inn i huset så lurer du på hvordan skal jeg gjøre dette (...) Og etter hvert så lagde jeg 2 middager. Fordi de biologiske barna de orket ikke mer kylling (...) Det var vel mest respekten for biologiske mor egentlig. At vi hadde et ansvar for en annen mamma sitt barn. Og at vi da ønsket å gjøre det best mulig. Det første halve året gikk vi veldig på "allerten" på alt vi gjorde. Og leste på alt vi kjøpte av matprodukter.

Kristine forteller at hun følte på ansvaret og ønsket å gjøre slik hun hadde fått beskjed om av barneverntjenesten ved å ikke servere barnet svin. Hun følte et moralsk ansvar for å respektere mors livssyn og barnets muslimske bakgrunn og hun forteller om erfaringer hun gjorde seg etter en stund i samarbeid x sin mor. Kristine forteller:

(...) vi har hatt et godt samarbeid med mor, ikke så mye med far. Etter første eller andre samværet (...) Da kjøpte mor en pølse og da tenkte jeg, da er det kanskje ikke så farlig likevel. Den pølsa der er det svin i, og det godteriet hun kjøpte til x hadde også svin i seg. Så etter det fikk vi et litt mer

*avslappet forhold til det. Men vi respekterte fortsatt at vi ikke hadde middag med svin og slike ting.
Men vi var ikke så strenge på godteri for eksempel når vi så hva hun selv ga til x.*

Kristine belyser at hun opplevde en ambivalens i forhold til at mor selv ga barnet svin. Hvor Kristine etter denne episoden selv ikke lenger følte at hun måtte være så streng, men at hun likevel forsøkte å ikke servere barnet svin. Videre forteller Kristine at ettersom tiden gikk fikk x beskjed av søsken at ingen kan tvinge x til hva han skal spise og ikke spise, så valgte x selv å spise svin. Kristine forteller at hun etter en stund måtte kaste veldig mye mat og at x valgte å spise det de andre i familien spiste. Kristine forteller:

Vi klarte ikke å fortsette med det. For søsken sa at du kan spise hva du vil for de kan ikke gå inn i munnen din å ta ut den maten. Og da var det gjort. Men jeg fortsatte i lang lang tid etterpå å lage to middager og de fikk beskjed om at dette inneholder svin og det inneholder ikke svin. Og det gjorde jeg til alle måltider og hadde alltid et alternativ. Men jeg så at maten ble ikke spist og maten ble kastet.

Kristine forteller at påvirkningen x fikk av familien sine biologiske barn og x sitt søsken så valgte x selv å spise maten familien spiste. Kristin forteller videre at dette ble vanskelig når x hadde samvær og at x følte seg usikker på hva x skulle spise og ikke spise. X ba Kristine om hjelp og ville ikke spise svin når x var sammen med sine foreldre. Videre forteller Kristine at samværene var vanskelige den første tiden x bodde hos dem. X var urolig dersom Kristine ikke var med på samværene. Kristine forteller hun ba barneverntjenesten om å ha et møte for å snakke med foreldrene til x. Kristine sier:

Vi ønsket å si at vi skulle ikke ta over det barnet. Vi skal passe på det, men det er fortsatt de som er foreldrene. Da tok vi med bilder av huset, rommet og de spurte mye om vi for eksempel hadde dyr og hva vi holdt på med (...) Jeg tror på en måte det løste seg veldig når de hørte at vi hadde selv to barn hjemme. Da sa de og så dere vet hvordan dere skal håndtere barn, ja da går det fint. Men det var jo litt annen kultur da. Jeg skjønte etter hvert at i deres kultur så hadde ikke vi kvinner eller jenter så mye å si. Det var liksom mannfolka. Og det var veldig sånn med biologisk far da, når vi satt og prata at han så på mannen min, om at dette får hun lov til. Og da snakket vi om at her i Norge er det likestilt. Her bestemmer vi like mye og jeg har like mye å si, og sånn er det her.

Kristine forteller om sine opplevelser i møte med en annen kultur og andre kjønnsroller enn hva hun er vant til. Kristine forteller også at hun opplevde at far til barnet var truende ovenfor barnet og at x var engstelig når det var samvær. Kristine sier:

Det er vel kulturelt hvordan vi har en barneoppdragelse tror jeg. I forhold til hva de var vant til og hvordan vi har det. Jeg tror det er mer normalt fra fars sin kultur spesielt, og hvordan skal jeg si det uten at det høres helt følt ut, men det er vel mer vanlig å denge ungene våre litt.

Kristine forteller om årsaken til at hun ba om et møte med foreldrene til x og valgte og inviterer foreldrene hjem. Jeg tar ikke med alle sitatene knyttet til denne historien for det blir for langt. Men fortellingen går ut på at hun inviterer familien hjem til seg, far er ikke lenger i bildet og hun inviterer mor og yngre søsken til x og har samværene i fosterhjemmet. Dette fungerer mye bedre forteller hun og x får god kontakt med mor og søsken igjen. Kristine sine fortellinger er kompliserte og sammensatte. Hun forteller at de gjorde avtaler for hvordan samværene skulle være, at mor til x skulle snakke norsk og at hun ikke skulle snakke om barnevernssak med x, og at de kunne ha samværene i fosterhjemmet uten tilsyn. Kristine sier:

Ja, det gikk bra, jeg snakket med mor og sa at det går fint og vi skulle gjøre det uten tilsyn med noen regler i forkant. Jeg sa at hun skal snakke norsk, og skal ikke snakke sak eller at x skal hjem igjen eller noe sånne ting. Det er betingelsene sa jeg og hvis du ikke gjør det så avlyser vi og så er tilbake til det sånn som det var. Og dette respekterte hun i mange år og vi hadde det fint. Vi samlet oss til Jul og var på julemesse.

Kristine forteller at de som fosterforeldre engasjerte seg i å bygge relasjonen til barnets foreldre selv om det tidvis har var vanskelig og selv om de ikke alltid hadde de samme verdiene og syn på ting. Hun forteller at de likevel har klart å styrke x sin mor og søsken sin relasjon, til tross for at Kristine satte noen grenser for hvordan samværene skal fungere. Kristine viser til å ha konfrontert foreldrene der hun har vært uenig i grunnleggende prinsipper, men likevel har hun vist åpenhet og med et ønske om å inkludere foreldrene i barnets liv og hjem til seg selv. Kristine har også ivaretatt barnet i denne situasjonen hvor hun har fanget opp barnets signaler dersom barnet har vært redd eller engstelig. Kristine sier at de som fosterfamilie ikke har klart å ivareta barnet sitt språk og religion. Hun forteller at de har forsøkt å ha samtaler rundt religion, men at barnet ikke viste noen interesse. Hun sier:

Jeg tror at x ble vant til hvordan vi har det og lever på vår måte (...). Jeg bare lurte på om det kan være at det er jo i den kulturen tingene skjedde og da tar x avstand til den kulturen, for da skjer ikke det med meg det som skjedde. Jeg føler det litt noen ganger. X kunne jo språket når y (søsken) kom og kunne mange ord, men snakket det ikke. Men jeg så på y når x brukte ord som ikke var greit. Det var

noen ord x brukte i lang lang tid og det var ord som var brukt i trussel mot barna. Og etter hvert skjønnte jeg når de brukte disse ordene og jeg så i øyekroken når det ikke var greit og de ble urolige.

Kristine forteller så om en episode hvor de er ute på aktiviteter og møter en familie med samme bakgrunnen som x hvor de snakker x sitt morsmål. Kristine observerer x sine reaksjoner på dette og forklarer det slik:

(...)Når vi var på ... Jeg og mannen min og vår biologiske sønn og x. Vi badet og satt og spiste. Og så satt det en helt vanlig familie som snakket det samme språket, da ble x helt hvit i ansiktet og ville ikke være der lenger. X ble veldig redd, x sa ikke noe, og vi skjønnte det jo ikke på annet at x ville brått hjem. X satt etterpå på rommet sitt i lang tid. Men etterpå kunne jeg spørre, og da sa x at når x hørte det språket så ble jeg redd og trodde det var noen som skulle komme og hente meg.

Kristine forteller at x fremdeles er redd dersom x møter personer med sin bakgrunn, og at x reagerer dersom x hører eget morsmål. Kristine sier hun opplever det som vanskelig å snakke med x rundt egen kultur og at hun har forsøkt å trygge x, hun sier:

Ja, eller det er vanskelig for vi har snakket mye om for eksempel religion. Men jeg tror etter hvert som x har blitt eldre så ser x at personer med en annen religion eller personer som kommer fra et annet land, at det faktisk ikke er så enkelt. Og at x alltid blir skyvet sist i køen og det kjenner x på nå.

Kristine legger her frem flere utfordring knyttet til hennes observasjoner om hva som utover kompliserte familieforhold preger x sitt forhold til egen etnisitet og bakgrunn. Hun sier:

Ja, x var jo ganske klare på at x skulle bytte navn og alt mulig når x blir 18 år. Bli norsk og få norsk navn og være norsk statsborger. Det er målet.

Fosterfar Ole sier:

Når vi ser på x nå som driver å prøver å få seg jobb. X spør om x kan bruke etternavnet vårt når x søker jobber. Og x er veldig bevist på at de stiller litt vanskeligere.

Kristine og Ole beskriver at barnet opplever å møte motstand og stigmatisering ute i samfunnet. Barnet ønsker derfor å endre sitt navn når barnet er gammel nok og ønsker å søke norsk statsborgerskap. Fosterforeldrene forteller her flere historier som er sammensatte som stikker dypt hos barnet. Hvor barnet føler frykt og redsel og hvor barnet tydelig tar avstand fra sin kulturelle bakgrunn

på grunnlag av flere sammensatte årsaker. Det kommer tydelig frem at barnet har hatt en vanskelig livshistorie og hvor fosterforeldrene skal være rustet til å ivareta flere behov samtidig. Fosterforeldrene skal ivareta barn med komplekse behov, hvor barn kan ha vært utsatt for omsorgssvikt, vold og traumer samtidig som de skal ivareta barnets kulturelle bakgrunn.

Line og Erik forteller om sine første møter med barnets kultur og bakgrunn og sier at de først og fremst la vekt på at barnet skulle føles seg trygg og inkludert i familien. Line og Erik forteller at etter hvert som de møter hverdagen og forsøker å innføre aspekter av barnets kultur og tradisjoner at de møter motstand hos barnet og at det blir utfordrende. Erik sier:

Ja, fordi før vi fikk x hjem så fikk vi ganske klare signaler på at x hadde en annen kultur og at det ville få og måtte få store konsekvenser både i forhold til dette med mat og en del på væremåte og en del slike ting. Og det forberedte vi oss på og kjøpte inn mat og tilpasset oss det vi hadde fått beskjed om. At mor hadde sagt at kultur var veldig viktig og at vi måtte følge dette for x. Og så når x kommer så er x ikke bare ikke interessert, men x har et ønske om å ikke skille seg ut, og x ønsket ikke den særbehandling på blant annet mat og slikt. Det ble nærmest en konflikt, ikke alvorlig, men det ble feil når vi sa at du skal ikke spise den maten vi spiser og det skapte på en måte en avstand. Så vi måtte ta noen valg etter hvert på hva som viktigst. Hva som er viktigst i forhold til at x skal føle seg trygg i dette hjemmet, og i dette livet, eller at vi faktisk tvang x inn i en kultur x ikke ønsket. Så, det var det en del utfordringer rundt. Men x ønsket ikke det, og da ble det viktigere at x skulle føle seg som en del av hjemmet enn å tvinge x til noe x selv ikke ønsket.

Line og Erik forteller at de opplevde det som utfordrende å motivere barnet til å spise annen mat enn det de selv spiser. Erik sier også at x selv ikke ønsket å være annerledes enn de andre i familien og følte særbehandling dersom de serverte x annen mat. Line og Erik sier at de opplevde det som tvang, ved at de måtte tvinge x dersom x skulle spise annen mat. Line og Erik forteller at de opplevde dette som en konflikt hvor de til slutt la det vekk slik at x skulle føle seg som en av familien. Line sier at de er vant til å ta kulturelle og religiøse hensyn når det gjelder mat og sier:

Nei, vi lever selv med to forskjellige religioner. Vi er her en jøde og vi er vant til for eksempel koshermat så det var i grunnen en liten ting.

Erik forteller at han synes det ble vanskelig å knytte en trygg og god relasjon mellom dem som fosterforeldre dersom de måtte sette begrensninger på hva x skulle spise, og dersom

maten fikk for mye fokus. Erik har vært opptatt av at x skal bli trygg og at de som fosterhjem kan bygge opp relasjonen mellom x og mor. Erik sier:

Men vi har forsøkt å bygge x opp og i forholdet til mor. Og det har vært en del av vårt oppdrag for vår del, å bygge tillitten og jobbe mot tilbakeføring om det skulle bli aktuelt. Her var det mye konflikter mellom x og mor når x kom hit. Det er noe vi har jobbet mye med.

Erik sier det er mye som skal ivaretas og at det er flere hensyn å ta. Han forteller om hva han synes har vært viktig å ha fokus på knyttet til x sin kultur, sitt forhold til mor og hvordan de som fosterhjem kunne bidra til det. Han forteller:

(...) Så vil jeg si at det å akseptere og respektere mors kultur, mors mat og væremåte det er veldig veldig viktig (...) Og jeg tror at mye av det som gjorde at det gikk så bra var at vi var veldig positive og aksepterende. Når mor alltid hadde med seg mat sier vi ja, det gleder vi oss til, og sier at det smaker godt og vi viste stor glede i hva mor hadde med seg, i det hun sa, og i det hun gjorde. Vi viste engasjement og positivitet og det tror jeg var veldig viktig (...) At vi var inkluderende og at hjemmet vårt var åpent for å slippe henne inn og hadde samvær her. Jeg tror det var nøkkelen (...)

Erik sier her at han opplever det som veldig viktig å være positiv i møte med mor og hennes kultur, mor sin mat og at de er positive til å møte henne og inkludere henne inn i deres hjem. Erik opplever det som veldig positivt at x skal føle seg trygg og ikke stå i situasjoner alene og oppleve at fosterforeldre og mor samarbeider godt. Erik sier dette perspektivet er viktig også med tanke på om x skal flytte tilbake til sin mor, så er relasjonen dem imellom viktig å bevare. Så forteller Line at det ikke lenger er samvær at mor ikke ønsker det og at årsaker til dette kan være at mor synes det er vanskelig og at hun ikke er enig med barneverntjenesten. Line forteller:

(...) Hun er ikke enig med barneverntjenesten og jeg tror hun synes det er vanskelig. Det gikk veldig bra en stund med samvær her hjemme (...) Det gikk fra bra med mor til dårlig når de skulle ha samvær hjemme hos henne. Jeg tror det ble for nært, og hun synes det er vanskelig med språket. Hun snakker ikke norsk, og x snakker ikke (...) Det har mye med språk å gjøre, og det blir mye misforståelser. De har forskjellige oppfatninger av norsk kultur og mor sin kultur. Hun synes det er vanskelig med tolk og de kjenner hverandre ikke lenger. X føler press og er redd for at vi skal presse x til noe x forbinder som er negativt. Men nå er x positiv til sin kultur. Men med mor er samspillet vanskelig, hun vet ikke hva hun skal gjøre med små barn og har aldri lært det. Her hjemme var det mer avslappende når vi var sammen og de sitter bare og ser på hverandre. Og det er mange personer som skal være med, det er tilsyn og tolk også. Barn liker og leke og at det skjer noe og det er viktig

med sosialt for tilknytningen. X var ikke fortrolig med å overnatte hos mor og det ønsket hun. Vi fortsetter å ha et positivt syn og gjør x trygg og at x kan etterleve det x selv ønsker. Jeg synes det er vanskelig selv akkurat nå jeg,

Line er åpen om at hun opplever det som vanskelig styrke forholdet mellom mor og barn. Hun forteller at de ikke lenger snakker samme språk og at x har glemt sitt morsmål. Line sier hun opplever dette som sårt og vanskelig for barnet. Line sier det også er utfordrende for mor og barnet å bygge en relasjon siden barnet ikke lenger snakker sitt morsmål. Line viser likevel forståelse for mor ved at hun sier at mor selv har hatt det vanskelig og ikke har hatt muligheten i sitt liv til å lære seg hvordan hun skal være mor og sammen med barnet sitt. Videre forteller Line og Erik at de er positive til å forsøke å styrke relasjonen dersom de får flere muligheter. Line og Erik forteller begeistret at barnet nå er en helg i måneden i et besøkshjem. Erik sier:

Vi har vært veldig heldige som har fått et besøkshjem som kommer fra samme land som x. Og som har den samme kulturen og som snakker x sitt språk. (...) Vi har fått hjelp til å ta oss av det som vi ikke selv har kompetanse til, eller er egnet til for å ta vare på. Og det har fungert veldig bra. Det er klart vi kunne alltid ha reist til moske, men vi har ikke den kulturen og den bakgrunnen. Og vi har ikke dette i våre liv så det ville vært litt teatralisk hvis du forstår hva jeg mener. Og det fine flotte besøkshjemmet tar seg av den biten.

Erik sier her at han opplever det som positivt at x får kjennskap til egen kultur, religion og språk i dette besøkshjemmet (et besøkshjem er et avlastningshjem som barnet besøker ca en helg hver måned). Erik sier han selv ikke har kompetanse og at det ville vært unaturlig dersom han skulle ivareta barnets tradisjoner, religion og kultur som ikke er lik hans egen. Erik sier han ikke er egnet til å ivareta barnet kultur og at de ser det som veldig positivt at barnet for dette i besøkshjemmet. Det mest positive med denne ordningen sier han er at barnet får positive opplevelser knyttet til egen kultur og bakgrunn. Erik sier:

Og det fine er også at det x opplever hvor x før trodde at sin kultur og den norske kulturen var veldig i konflikt. Men nå ser x at det går å leve med sin kultur i Norge. X opplevde å ta avstand fra sin kultur, og synes den norske var bedre og så på seg selv som norsk. Men nå opplever x at det er ok å ha sin kultur med seg her i Norge. Og det kunne vi aldri ha gitt x sin kultur og slikt er veldig viktig, men det er også mye annet. Vi må huske på at dette er barn som trenger at andre grunnleggende behov som må på plass.

Line og Erik forteller historier som viser til at deres oppdrag som fosterforeldre hvor de skal ivareta barnets kulturelle bakgrunn har vært utfordrende og til tider konfliktfylt. De viser til å være positive til å fortsette å forsøke å styrke formødet mellom mor. Erik påpeker at barnet har kultur er ikke det eneste som er viktig med at barnet også skal føle seg trygg og at de skal ivareta barnet også emosjonelt og andre grunnleggende behov.

5.4.3 Oppsummering og drøfting av like og ulike opplevelser i fosterhjemsopdraget

Alle informantene ga uttrykk for at de var opptatte av at barnet skal få omsorg og føle trygghet. Felles for dem alle er et genuint ønske om å gi barnet trygge og gode vilkår for en positiv utvikling. Felles for alle fosterforeldrene er også at de får føringer fra barneverntjenesten for hvordan de skal forholde seg til barnets kultur, tradisjoner, religion og at de skal styrke forholdet mellom barnet og barnets foreldre.

Kristine og Ole og Line og Erik forteller at de opplever det som utfordrende å ivareta barnets kulturelle bakgrunn fordi barnet motsetter seg, ved at barnet ikke ønsker å føle seg annerledes eller ha særbehandling i fosterhjemmet. De nevner også at en årsak til at barnet motsetter seg er barnets vonde livshistorie. Marianne Skytte beskriver i boken etniske minoriteter og sosialt arbeid at det er veldig sannsynlig at barn med minoritetsbakgrunn er negative til egen kultur når barn har opplevd omsorgssvikt og flytter i fosterhjem. Hun sier det derfor er viktig at fosterhjem har kunnskap om at marginalisering, utstøtningsprosesser og stemplingsprosesser som kan være årsaken til at barnet skammer seg og tar avstand fra sitt eget familiemiljø og kultur. Dersom barnet trekker seg unna egen kultur bør fosterforeldre være på vakt for ikke å tolke dette som en positivt og frigjørende utviklingsprosess. Det kan virke bekreftende ovenfor barnet dersom også fosterhjemmet tar avstand fra barnets egen kultur. Barnet tar da avstand fra seg selv og kan utvikle en dårlig selvfølelse (Skytte, 2012, s. 252). Fosterhjemmene skal også oppleve å kunne gi barnet den støtten det trenger der og da, og hvordan deres omsorg kan bidra til barnets identitetsutvikling. En ha en trygg identitet ute i samfunnet kan være utfordrende. Svalastog belyser at dersom et barn opplever å skamme seg over egen kultur kan det være utfordrende for barnet i samspill med andre å tørre å vise hvem de er, også ute i samfunnet (Svalastog, Kristoffersen & Lile, 2019, s. 59).

Abdi og Adil forteller at det er viktig for dem som fosterforeldre å ikke presse barna til å ivareta egen kultur og tradisjoner. Adil forteller at noen barn kan ha opplevd press fra biologiske foreldre, og alle informantene er opptatte av å vise tradisjoner og kultur slik at barnet opplever å velge selv og at de som fosterforeldre er opptatte av å videreformidle egen

kultur på en positiv måte. Dette er komplisert og sammensatt og Salole belyser at det er viktig at barn i fosterhjem med etnisk minoritetsbakgrunn også får hjelp til å bearbeide opplevelser som har vært vanskelig og lære seg at det å sitte på kunnskap og leve mellom ulike kulturer er noe positivt (2013, s. 33-36). Fosterforeldre har en stor rolle i å styrke barnet og det krever mye krefter for et barn med etnisk minoritetsbakgrunn når barnet skal gjøre et lojalitetsregnskap og tilegne seg mye ny kunnskap for å utvikle seg videre (Skytte, 2012, s. 215).

Adil forteller at de forsøkte å bygge en bro mellom barnet og barnets foreldre, men at denne broen førte vondt tilbake. For å forstå hvordan det er for krysskulturelle barn å vokse opp mellom flere kulturer påpeker Cecilie Javo at det er viktig å handle ut ifra hva som er viktig for hver og en av oss. Dette er ofte barn som blir eksponert for ulike verdisyn som kan oppleves som motstridende og vanskelig for barnet (Javo, 2015, s. 183).

Menneskerettighetene og FN- systemet legger en universal kulturforståelse til grunn hvor det kan argumenteres for at fosterforeldre med ulike kulturer må tilstrebe å ivareta barnets fellesmenneskelige kulturtrekk som anses å være universale. Hvor fosterforeldre på den andre siden de skal vareta barnet rettigheter og være beviste på å gi barnet tilgang til sin kulturelle arv, inkludert språk, mat og kulturelle tradisjoner (Klausen, 1999, s. 105-106) (BK, 1989) (Barnevernloven, 1993, § 4-15).

Kristin og Erik forteller at deres forstebarn ønsker å være som dem og at de ønsker å delta i deres liv og deres måte å leve på. Bunkholdt (1994, s.162-163) beskriver at det å ha en trygg identitet betyr at barnet er trygt i seg selv og vet hvem det er, men også å føle tilhørighet i forhold til sin fortid og nåtid. Identitetsutvikling er personlig, og barnet vil preges av alder, miljømessige faktorer som at barnet føler en indre likhet og tilhørighet i det miljøet barnet lever i og som representerer seg selv. De norske fosterforeldrene sier at det å ikke tillate barnet å spise svin har bidratt til å skape en avstand mellom barnet og fosterfamilien og at dette har forårsaket konflikter og frustrasjon hos barnet. De fosterhjemmene som selv ikke har en muslimsk bakgrunn sier de har gitt etter for barnets ønske om å ikke spise svin. Kristine sier hun følte dette som ambivalent da hun erfarte at mor selv ga barnet svin. Hvor på den andre siden Abdi påpeker at foreldre til fosterbarn er opptatte av at barnet ikke bør spise svin og at dette er et viktig fokus å ha. Her kommer det frem ulike synspunkter og verdier som kan være grunnlag for et dilemma. Sett opp imot statens plikt til å gi kontinuitet i barnets oppdragelse dersom barnet er fratatt sitt familiemiljø, jfr artikkel 20, punkt 3 i BK (Bufdir, u.å.). Hvor den norske staten er dømt (NIM, 2021) for at fosterhjem ikke i tilstrekkelig grad har ivaretatt barnets etniske, kulturelle, religiøse og språklige bakgrunn kan det virke som

barnevernet og fosterforeldre vektlegger at barnet ikke skal spise svinekjøtt som en viktig del av barnets kulturelle rettigheter. Dette hensynet kan kritiseres dersom det oppleves som en absolutt regel, og at barnet ikke skal spise svin uavhengig av hvordan dette oppleves for barnet selv. Hvor det kan virke som om barnet gjøres til et objekt som ikke skal spise svin, hvor barnet kategoriseres og plasseres i en religiøs gruppe. Det kan også argumenteres for at dette er en evolusjonistisk tilnærming dersom barnet føler seg fornærmet og undertrykt i fosterhjemmet til å følge statens og barnevernets lovverk for hva barnet skal spise og ikke spise (Brodtkorb & Rugkåsa, 2012, s. 80-83) (Jensen & Ulleberg, 2012, s. 226). Dersom barnets kultur legges til grunn for noe som er annerledes kan det også være en essensialistisk tankegang dersom barnet blir pålagt å gjøre slik eller slik (Skærbæk & Nissen, 2014, s. 14). Hvor barnet vil bli utsatt for kulturalisering og annengjøring som igjen kan bidra til at vi ikke tar hensyn til barnet som et eget individ og tillegger barnet holdninger, verdier på bakgrunn av barnets etnisitet.

Kulturalisering kan forstås på en annen måte dersom det knyttes til en kontekstuell kulturforståelse. Det kan argumenteres for at det vil være hensiktsmessige at fosterhjemsomsorgen og fosterhjem bør anerkjenne og forstå ulike kulturer som noe nyttig. Hvor det bør veies ulike hensyn opp mot hverandre for en økt forståelse av hverandre og hvordan de best kan begrense konflikter og finne ut fra hva som preger barnet og bidrar til en positiv identitetsutvikling over tid i fosterhjemmet (Bunkholdt, 2004, s. 71-72). Det forblir et dilemma uten noen absolutte forklaringer på hvordan et fosterhjem med norsk etnisk bakgrunn skal ivareta barnets kulturelle rettigheter dersom barnets kultur er annerledes enn fosterhjemmet sin kultur. Sajjad og Eriksen beskriver i sin bok *kulturforskjeller i praksis* at profesjonsutøvere gir kulturell identitet for stor betydning. Med det mener han at profesjonsutøvere nærmest påtvinger individer en kulturell identitet og at profesjonsutøvere dermed gir barn merkelapper ut fra barnets etniske bakgrunn. Fosterfar Erik sier noe som kan knyttes til dette perspektivet når han påpeker at dette er barn som også har andre grunnleggende behov som skal ivaretas. Det Sajjad og Eriksen argumenterer for er at det fint går an for barn å utvikle sin identitet og tilhørighet uten å knytte den til etnisk tilhørighet (Arntsen Sajjad & Hylland Eriksen, 2017, s. 97-98).

Abdi og Asli forteller om opplevelse av maktesløshet og at de ikke får informasjon de forstår av barneverntjenesten. De forteller om situasjoner hvor de har følt stigmatiserende holdninger og hvor de har følt at saksbehandlere ikke har likt dem på grunn av deres etnisitet. I denne sammenheng kan deres utsagn knyttes til teori om at minoriteter og innvandrere ofte

møter stigmatisering (Hagen & Qureshi, 1996, s. 19-21) ute i samfunnet hvor etnisitet, annerledeshet og/eller kulturforskjeller lager grenser mellom kulturer, hvor Abdi og Asli forteller at de opplever å ha blitt definert til å tilhøre en gruppe og har blitt sett ned på. Kristine og Ole bekrefter at innvandrere og minoriteter møter motstand og stigmatisering ute i samfunnet hvor de forteller om deres fosterbarn som ikke får seg jobb på grunn av sitt navn.

Kulturkunnskap og kultursensitivitet handler om mer enn teori, det handler også om kunnskap om hva som skjer mellom individer i situasjoner som preges av en kontekst hvor systemer og strukturer utøver makt og hvor forhold som etnisitet og kulturell tilhørighet preger våre psykososiale forhold (Skærbæk & Nissen, 2014, s. 12.14). Fosterfamiliene forteller om hendelser hvor både fosterbarn og fosterforeldre med etnisk minoritetsbakgrunn deler opplevelser av stigmatisering, kulturalisering og hvor de møter utfordringer de opplever begrenser deres liv (Skytte, 2012, s. 24-25). Skytte belyser videre at det er viktig å ha kunnskap om hvordan hendelser og erfaringer som er sosialt konstruert, formes og påvirker subjektive opplevelser mellom ulike sosiokulturelle grupper (Skytte, 2012, s. 21). Dette kan knyttes til en kontekstuell kulturforståelse som kan være relevant for å forstå betydningen av å være kultursensitiv og vise forståelse ovenfor fosterforeldre og barn med etnisk minoritetsbakgrunn. Dette innebærer å være oppmerksom på deres kulturelle bakgrunn og hvordan dette kan påvirke deres opplevelser og perspektiver.

Å løsrive fosterforeldre og fagpersoner fra en relativistisk kulturforståelse (Skytte, 2012, s. 24-26) betyr å belyse at problemer man møter ikke nødvendigvis er knyttet til deres kultur og at kultur ofte får skylden utfordringer til fosterbarn eller deres foreldre. Som eksempel der hvor Kristine sier at det i far sin kultur er vanlig å denge barna sine litt. Det er flere som nevner vold og det argumenteres ikke her om vold er skadelig for barnet. Ut fra en relativistisk kulturforståelse kan det argumenteres for at fosterforeldre og fagpersoner bør løsrive seg fra forståelsen om at en kultur er rett eller gal, eller som her i denne sammenhengen heller forklare vold knyttet til de personene det gjelder, deres historier og ikke knytte bruk av vold til kulturen. En interessant motsats av den relativistiske kulturforståelsen kan knyttes til Ischa sin tolkning av kultur hvor hun sier at foreldrene til barnet er vant til korrupsjon og hvor hun sier at dette ikke er kultur, men "vaner folk har". Ischa og Adil sier det var en forventning om at de som fosterforeldre og foreldrene skulle samarbeid utenom barnevernet sine føringer og i lojalitet til hverandre siden de kommer fra samme land. Disse refleksjonene kan knyttes til en kontekstuell forståelse hvor Ischa og Adil sine subjektive følelser knytter sin kulturelle tilhørighet til noe som kan ha endret seg over tid etter at de har integrert seg i et nytt land (Hagen & Gureshi, 1996, s. 19-21). Det kan også

knyttet til teori om at mange innvandrere ikke lenger føler seg hjemme, og føler seg ulike den kulturelle moralen og verdisystemer de selv hadde da de kom til Norge. Ut ifra deres fortellinger kan deres historier knyttes til teori som handler om at kulturelle verdier og moralske grunnlag kan ha endret seg i løpet av de årene de har integrert seg. De setter ikke lenger et skille mellom kulturer og informantene sier at de *funnet en balanse mellom ulike kulturer* (Arntsen Sajjad & Hylland Eriksen, 2017, s. 42). En annen teori er også å vise en forståelse for at personer med en etnisk minoritetsbakgrunn lever under majoritetsbefolkningen verdier og normer. En kultursensitiv og kontekstuell kulturforståelse kan være å forstå forskjellen mellom pluralistiske og majoritetskulturer og hvordan dette kan påvirke fosterbarnet opplevelse av å tilpasse seg en ny kultur. Hagen og Qureshi påpeker at personer med en etnisk minoritetsbakgrunn opplever ofte at de må tilpasse seg og endre sine verdier og normer ut fra hvem de samhandler med, og dette kan være en utfordring (Hagen & Qureshi, 1996, s. 17-18)(Klausen, 1999, s. 207-208).

Våre ulike kulturer og moralske kompass kan knyttes nært til det vi opplever som verdifullt og det vi handler etter, og dette gjelder i stor grad fosterforeldre som skal ivareta barns kulturelle bakgrunn. Kristine forteller om at hun opplevde at far var opptatt av å prate med hennes mann, hvor hun som kvinne følte seg undertrykt i deres samtaler. Det er store individuelle forskjeller ut fra hver enkelt person og hver enkelt familie for hvordan vi forstår vår egen kultur. Cecilie Javo påpeker kulturkollisjoner og motstridende verdier og normer vil alltid finnes i et fleretnisk samfunn, hvor vi også må godta våre likheter og våre forskjeller selv om det kan virke fornærmende. Å anerkjenne at kultur stadig endres i samspill kan bidra til inkludering og mangfold. Ved å se våre likheter og ulikheter som noe verdifullt kan slik bidra til at vi er bedre rustet til å ta vare på vår egenart (Javo, 2015, s.183).

Mange barn som blir plassert i fosterhjem kan ha opplevd vold, traumatiske hendelser og de kan ha blitt utsatt for ulike former for omsorgssvikt som har ført til engstelse, frykt og utrygghet. Som fosterforeldre kan det tidvis være krevende å samarbeide og styrke relasjonen mellom barnet og foreldrene. Fosterforeldrene er pålagt å følge barneverntjenesten sine føringer for samvær, samtidig som de skal ivareta barnets rettigheter til forståelse, omsorg og kjærlighet (Barnevernloven, 1993, § 4-1). På den andre siden skal Norge og det norske barnevernet ivareta menneskerettighetskonvensjonen, som sier at barnets beste ikke alltid er det eneste hensynet et fosterhjem skal ivareta. Norge er kritisert for at det ikke gjøres nok for å styrke tilknytningen mellom barn og foreldre og ivareta barnets kulturelle bakgrunn, noe som fører til at tilbakeføring av barnet til sin biologiske familie blir vanskelig (Sundt, 2022, *Fosterhjemshåndboka*. Kapittel 4, s. 52).

6.0 Avslutning og oppsummering

I dette avsluttende kapittelet vil jeg gjøre en oppsummering av resultater og trekke frem det jeg tolker som betydningsfulle refleksjoner knyttet til kultursensitivitet i fosterhjemsomsorgen. Formålet med min studie har vært å få en dypere kunnskap om hvordan kultur preger fosterhjem og fosterhjemsarbeid knyttet til kultursensitiv yrkespraksis i veiledning og rekruttering av fosterhjem:

Data ble samlet inn gjennom kvalitative intervjuer med informanter som er fosterforeldre. Empirien er analysert ved hjelp av tematisk analyse og drøfte opp imot relevant teori. Først i dette avsluttende kapitelet legges det frem det jeg tolker som styrker og begrensninger i denne studien med forslag til videre forskning.

6.1 Styrker og begrensninger av studien

Denne studien har en styrke ved at den setter søkelys på et viktig tema innenfor fosterhjemsomsorgen hvor det er behov for mer kunnskap. Metoden som er brukt gir en dyp innsikt og forståelse av informantenes opplevelser og perspektiver i dette temaet. En begrensning i denne studien kan være ved at studien tar for seg veiledning og rekruttering av fosterhjem med ulik kulturell bakgrunn, og dermed kan kulturalisering og feilslutninger være relevante faktorer. Undervurdering eller at det ikke er tatt tilstrekkelig hensyn til andre viktige forklaringer kan ha ført til feilslutninger. Det er også viktig å være oppmerksom på at informantene sin kultur ikke er den eneste faktoren som påvirker deres holdninger og verdier. Forskningen er begrenset og ikke generaliserbar på grunn av et lavt antall informanter som deltok i studien. Videre er det viktig å påpeke at barnets stemme og ønsker ikke ble tatt hensyn til i denne studien. Jeg vil også avslutningsvis påpeke at kultur påvirker forskning, og at forskning påvirker kultur. Min personlighet, kulturkompetanse og mitt kulturelle ståsted har både bidratt til å styrke og begrense min studie. Dette skyldes at jeg formidler undersøkelsen slik jeg i sin helhet forstår temaet, legger til relevant forskning og trekker ut resultater jeg mener er betydningsfulle. Dette er et komplekst tema, og det er begrenset hvor dypt man kan gå inn i flere faktorer for å få bedre forståelse av ulike årsakssammenhenger.

6.2 Forslag til videre forskning

Videre forskning innenfor temaet rekruttering og veiledning av fosterhjem med ulik kulturell bakgrunn kan inkludere aksjonsforskning, hvor fosterhjemsomsorgens aktører, inkludert fosterforeldre, biologiske foreldre, barn og ansatte i barnevernet samarbeider for å

implementere tiltak for å bedre ivareta barnas kulturelle bakgrunn. Aksjonsforskningen bør ha fokus på å ha med etniske minoriteter i rekrutteringen, da dette bidrar til mangfold og inkludering med medvirkning av de som faktisk skal inkluderes. Medvirkning fra de det gjelder kan bidra til økt kvalitet og relevans i forskningen, hvor inkludering av etniske minoriteter kan bidra til at forskningen blir mer representativ og inkluderende. Videre kan forskning se nærmere på hvordan man kan skape en mer kultursensitiv og inkluderende fosterhjemsomsorg, og hvordan man kan inkludere mangfoldet av kulturelle bakgrunner i fosterhjemsomsorgen.

6.3 Konklusjon: Et mangfold av fosterhjem, et mangfold av perspektiver

Funnene som blir presentert her har som hensikt å bidra til økt kultursensitivitet blant yrkesutøvere i fosterhjemsomsorgen. Formålet er å finne kunnskap og utdypende refleksjoner som kan bidra til bedre tilpasset tiltak og tjenester for barn med en etnisk minoritetsbakgrunn. Det er viktig å påpeke at det ikke finnes en formel, en oppskrift eller generaliserbare løsninger for individet. Kultursensitivitet handler først og fremst om å forsøke å forstå individet slik individet forstår selv og ut ifra sin livsverden.

Rekruttering

For å møte samfunnets utfordringer knyttet til rekruttering av fosterhjem med en etnisk minoritetsbakgrunn kan en kultursensitiv tilnærming bety å vektlegge kulturelle forskjeller som noe utelukkende positivt. Vi er alle deltagere av et mangfold og tanken om *vi* og *dem*, og inkludere kulturelle forskjeller som noe vi alle lærer av og som utvikler oss i fellesskap kan være nyttig. Det kan også bety å være skeptisk til seg selv og egne holdninger dersom utfordringer oppstår og heller utforske og lete etter samlede ressurser fremfor begrensninger for å inkludere et mangfold av fosterhjem. En kultursensitiv tilnærming betyr å være på vakt for etnosentriske vurderinger som innebærer å ha den norske kulturen som målestokk.

Fosterforeldrene med etnisk minoritetsbakgrunn belyser opplevelser de har hatt hvor de sier at det er store forskjeller blant fagpersoner i fosterhjemsomsorgen og ellers i hjelpeapparatet. Fosterforeldrene forteller ut fra egen kontekst at personer med etnisk minoritetsbakgrunn med stor sannsynlighet har møtt utfordringer som annengjøring og maktesløshet i den norske velferdsstaten. Informantene belyser at mange innvandrere er redde og skeptiske til barnevernet og det vil kunne ha betydning for rekruttering av fosterforeldre med minoritetsbakgrunn å vise forståelse for en slik kontekst. Kultursensitivitet innebærer ikke

bare å anerkjenne ulike kulturer, men det handler også om å ta grep dersom det er behov å gjenopprette maktbalansen, ved å gi innflytelse og aktivt inkludere mangfold.

Felles motivasjonsfaktor og drivkraft hos alle informantene er et ønske om å kunne bidra til at barn opplever trygghet og omsorg. Utover dette motivasjonsgrunnlaget kommer det frem hos fosterforeldrene med etnisk minoritetsbakgrunn at de i tillegg til det motiveres av å kunne bidra til at barnet får kjennskap til egne kjente tradisjoner, religion og å muligheten til å opprettholde sitt språk. De belyser også at deres motivasjon handler om å kunne bidra til at barnet får positive opplevelser og erfaringer knyttet til egen sin kultur dersom dette tidligere har vært vanskelig. De påpeker at de motiveres av å identifisere seg med barn som kan ha opplevd noe av det de selv har opplevd, som tap og sorg av å miste egen familie, utfordringer ved å integrere seg og hvor de kan dele sine erfaringer med barnet om hvordan de selv behersker og har funnet en balanse på tvers av kulturer, verdier og normer.

Kultursensitiv yrkespraksis kan forstås som et verktøy som legges til grunn for en mer utdypet forståelse for hva som kan prege møter mellom ulike kulturer. Informantene belyser at de synes det er viktig at fagpersoner begrunner sine avgjørelser og gir informasjon de forstår. Å ha utøve sensitivitet i rekruttering kan bety å utforske individets livshistorier, utjevne balansen dersom det er et skjevt maktforhold og sette av tiden til å bygge tillit og en relasjon for å skape et miljø som oppleves som trygt og inkluderende.

Veiledning.

Studien har også som hensikt å undersøke hvordan veiledning i fosterhjemsomsorgen kan bidra til at norske fosterforeldre utvikler tilstrekkelig kompetanse til å ivareta barnets kulturelle bakgrunn- inkludert barnets etniske, religiøse, kulturelle og språklige bakgrunn, også i tråd med barnevernets føringer og gjeldende lovverk. De norske fosterforeldrene påpeker at de føler seg usikre når de skal ivareta kulturen til barnet dersom kulturen er ukjent for dem. Dette kan tyde på at fosterforeldrene er i behov av å få veiledning som inneholder kunnskap som kan hjelpe dem å forstå og respektere barnets kulturelle bakgrunn, og lære hvordan de kan inkludere dette i deres dagligliv og oppdragelse. Norske fosterforeldrene har uttrykt at de føler at barnevernets føringer for ivaretagelse av barnets kulturelle bakgrunn kan føre til at barnet føler seg presset, og at det kan være utfordrende når de som fosterforeldre møter en forventning om at de skal være eksperter på alle aspekter av barnets kultur. Fosterforeldrene påpeker også at det er viktig å ta hensyn til andre behov barnet har, og at det kan være vanskelig å finne en balanse mellom å ivareta barnets kulturelle rettigheter og sørge for at barnet føler seg trygg og inkludert i fosterfamilien. Dette dilemmaet belyses også i

litteraturen hvor det påpekes at barn som har opplevd traumer eller har hatt en vanskelig livshistorie ofte motsetter seg egen kultur og heller vil identifisere seg med fosterfamilien. Å ha tilgang til ressurspersoner med samme kulturelle bakgrunn som barnet kan være en viktig ressurs som bidrar til å styrke barnets tilknytning til egen kultur og identitet dersom det i fosterhjemmet er vanskelig å ivareta..

For fosterhjemsomsorgen er det avgjørende å ta hensyn til barnets kulturelle bakgrunn for å sikre barnets trivsel og utvikling, men også for ivaretagelse av barnets kulturelle rettigheter. Dette er komplekse og sammensatte behov som viser til betydning av kultursensitivitet og kunnskap om kultur og hvordan det kan bidra til å møte barnets behov på en adekvat måte.

Å være kultursensitiv i veiledningen av fosterhjem kan også bidra til å forebygge kulturkonflikter og styrke samarbeidet mellom ulike kulturer. Å ignorere eller undervurdere betydningen av barnets kultur kan gi negative konsekvenser for barnets identitetsutvikling og begrense barnets muligheter til å gjenforenes med sine biologiske foreldre. Det er viktig å påpeke at selv om det kan være utfordrende å ivareta barnets kulturelle bakgrunn i fosterhjem, så betyr det ikke at barnet ikke opplever å få god omsorg og trygghet hos sine fosterforeldre. Det er også et viktig perspektiv å ha med seg at det ikke bør settes en etnisk merkelapp på barnet, men heller ta hensyn til barnet og hva barnet selv ønsker.

Litteraturliste:

Arntsen Sajjad, T., & Hylland Eriksen, T. (2017). *Kulturforskjeller i praksis*. (6.utg). Oslo: Gyldendal Akademisk.

Banyard, Y, et al., (Red). (2010). *Essential psychology*. London: SAGE Publications Ltd. ISBN 978-1-84787-537-2

Barne- familiedepartementet. (2021). *Et trygt hjem for alle*. Regjeringens fosterhjemsstrategi 2021-2025. Hentet 18. april. 2023 fra:
<https://www.regjeringen.no/contentassets/13621d5368d04fdb840681663ae29e40/211196-regjeringens-fosterhjemstrategi-web.pdf>

Barne, Likestilling og inkluderingsdepartementet. (2021). *Fosterhjemsavtalen*. Hentet 23. april. 2023
fra:<https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/bld/barnevern/2011/fosterhjemsavtalen2011.pdf>

Barne-, og ungdoms – og familiedirektoratet (2021). *Antall barn i fosterhjem ved utgangen av 2021*. Hentet 20. april. 2023 fra:
https://www2.bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Barnevern/Barn_og_unge_med_tiltak_fra_barnevernet/barn_i_fosterhjem/antall_barn_i_fosterhjem/

Barne-, og ungdoms – og familiedirektoratet (2021). *Barnevernstiltak blant barn med innvandrerbakgrunn ved utgangen av 2021*. Hentet 20. april. 2023 fra:
https://www2.bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Barnevern/Barnevernstiltak_blant_barn_med_ulik_landbakgrunn/barnevernstiltak_blant_barn_med_innvandrerbakgrunn/

Barne-, og ungdoms- og familiedirektoratet (u.å.). *Barna trenger mangfoldige fosterhjem*. Hentet 20. april. 2023 fra:
<https://www.bufdir.no/fosterhjem/kampanje/barna-trenger-mangfoldige-fosterhjem/>

Barne-, og ungdoms- og familiedirektoratet (u.å.). *Kven kan bli fosterforelder?*. Hentet 20.april. 2023 fra:

<https://www.bufdir.no/fosterhjem/hvordan-bli-fosterhjem/>

Barnevernloven. (1993). *Lov om barneverntjenester*. (LOV-1992-07-17-100). Hentet 23.

april. 2023 fra: https://lovdata.no/dokument/NLO/lov/1992-07-17-100#KAPITTEL_4

Brodtkorb, E. & Rugkåsa, M. (2012). *Mellom mennesker og samfunn. Sosiologi og sosialantropologi for helse- og sosialprofesjonene*. (2. utg). Oslo: Gyldendal Akademisk.

Bunkholdt, V. (2004). *Fosterhjemsarbeid*. (2.utg). Oslo: Gyldendals Akademisk.

Bunkholdt, V. (1994). *Utviklingspsykologi*. Otta: TANO AS.

Den europeiske menneskerettighetsdomstol. (1950). *Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen*. Hentet 19. april. 2023 fra: https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_NOR.pdf

De forente nasjoner. (1989). *FNs konvensjon om barns rettigheter*. Hentet 18. april. 2023 fra:

https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kilde/bfd/bro/2004/0004/ddd/pdfv/178931-fns_barnekonvensjon.pdf

De nasjonale forskningsetiske komiteene (2021). *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap og humaniora*. Hentet 23. april. 2023 fra: <https://www.forskningsetikk.no/globalassets/dokumenter/4-publikasjoner-som-pdf/forskningsetiske-retningslinjer-for-samfunnsvitenskap-og-humaniora>

Douglas, H. (2000). *Inductive risk and values in science*. Philosophy of science. DOI:10.1086/392855. Hentet 27. april. 2023 fra: https://www.researchgate.net/publication/240548016_Inductive_Risk_and_Values_in_Science

Eckhoff, T. (2001). *Rettskildelære*. (5.utg). Oslo: Universitetsforlaget AS.

Forskningsetikkloven. (2017). *Lov om organisering av forskningsetisk arbeid*. (LOV-2017

04-28-23). Hentet 23. april. 2023 fra: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2017-04-28-23>

Forskrift om fosterhjem. (2004). *Forskrift om fosterhjem*. (LOV-2021-06-18-97-§9-11).

Hentet 23. april. 2023 fra: <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2003-12-18-1659>

Grunnlova. (1814). *Kongeriket Noregs grunnlov*. (LOV-1814-05-17). Hentet 20. april. 2023 fra: https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1814-05-17-nn#KAPITTEL_6

Hagen, G. & Qureshi, N.A. (1996). *Etnisitet i sosialt arbeid*. Tano Aschehoug.

Jacobsen, D.I. (2005). *Hvordan gjennomføre undersøkelser. Innføring i samfunnsvitenskapelig metode*. (2. utg). Oslo: Høyskoleforlaget AS.

Javo, C. (2015). *Kulturens betydning for oppdragelse og adferdsproblemer. Transkulturell forståelse, veiledning og behandling*. Oslo: Universitetsforlaget AS.

Jensen, P. & Ulleberg, I. (2012). *Mellom ordene*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.

Kjelsaas, I., Backe-Hansen, E., Ellingsen, D., Køber Guldvik, M., Vennerød, Ø., & Pedersen, S. (2020). *Best egnede tiltak når barn og unge skal bo utenfor hjemmet*. Menon-Publikasjon nr. 134/2020. Hentet 20. april. 2023 fra: <https://www.menon.no/wp-content/uploads/2020-134-Barn-og-unge.pdf>

Klausen, A.M. (1999). *Kultur. Mønster og kaos*. Oslo: Ad Notam Gyldendal A/S.

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2012)). *Det kvalitative forskningsintervju*. (2.utg). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.

Kvello, Ø. (2012). *Barn i risiko. Skadelige omsorgssituasjoner*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.

Landsforeningen for barnevernsbarn. (LFB) (u.å). *Flerkulturelt barnevern*. Hentet 22. april. 2023 fra: <https://barnevernsbarna.no/flerkulturelt-barnevern/>

- Norges institusjon for menneskerettigheter. (2021. 10. desember). *Norge dømt i storkammersak i EMK om barnevern*. Hentet 18. april .2023 fra:
<https://www.nhri.no/2021/norge-domt-i-storkammersak-i-emd-om-barnevern/>
- NOU 2020:14. (2020). *Ny barnevernlov-Til barnets beste*. Norges offentlige utredninger. Hentet 22. april. 2023 fra: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2020-14/id2788399/?ch=4>
- Norsk Innvandrerforum. (2013). Prosjekt. *Flerkulturelt barnevern? Hvordan fremme dialog mellom barnevernet og etniske minoriteter*. Norsk innvandrerforum. Hentet 21. april.2023 fra:
<http://norskinnvandrerforum.no/wp-content/uploads/2014/05/Rapport-Norsk-Innvandrerforum-20131.pdf>
- Menneskerettsloven. (1989). *Lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett*. (LOV-1999-05-21-30).(Vedlegg 8. FNs konvensjon om barn rettigheter av 20. november 1989). Hentet 21. april. 2023 fra:
<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-05-21-30>
- Moghaddam, M.F. (1998). *Social psychology. Exploring Universals Across Cultures*. United States of America: W.H. Freeman and Company.
- Oxford Research AS. (2022). *Mangfold i statelig sektor. Tiltak, forutsetninger og gevinster*. Kristiansand: Oxford Group. Hentet 20. april. 2023 fra:
<https://www.imdi.no/contentassets/cfcec8ad869a48fca3e830a76bd0dcf0/mangfold-i-statlig-sektor.pdf>
- Proba samfunnsanalyse. (2017-03). *Barn med minoritetsbakgrunn i fosterhjem*. ISSN: 1891 8093. Hentet 20. april.2023 fra:
https://proba.no/wp-content/uploads/barn_med_minoritetsbakgrunn_i_fosterhjem.pdf
- Prop. 133L (2020-2021). *Lov om barnevern (barnevernsloven) og lov om endringer i*

barnevernloven. Det kongelige barne- og familiedepartementet. Hentet 18. april. 2023 fra:<https://www.regjeringen.no/contentassets/f325e4de00fb472f85a7a2b94124f531/no/pdfs/prp202020210133000dddpdfs.pdf>

Repstad, P. (2007). *Mellom nærhet og distanse. Kvalitative metoder i samfunnsfag*. (4. utg). Oslo: Universitetsforlaget.

Rugkåsa, M., Ylvisaker, S. & Eide, K. (2017). *Barnevern i et minoritetsperspektiv. Sosialt arbeid med barn og familier*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Salole, L. (2013). *Identitet og tilhørighet. Om ressurser og dilemmaer i en krysskulturell oppvekst*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Shulman, L. (2011). *Kunsten å hjelpe. Individer og samfunn* (1.utg). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.

Skivenes, M. (2011, 03. januar). *Trenger flere flerkulturelle fosterhjem*. Forskning.no. Hentet 10. april. 2023 fra:
<https://forskning.no/sosiale-relasjoner-partner-norges-forskningsrad/trenger-flerkulturelle-fosterhjem/807666>

Skytte, M. (2012). *Etniske minoritetsfamilier og sosialt arbeid* (2.utg). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.

Skærbæk, E. & Nissen, M. (2014). *Psykososialt arbeid, fortellinger medvirkning og fellesskap*. (1.Utg). Oslo: Gyldendal Akademisk.

Statistisk sentralbyrå. (2022, 7. mars). *Innvandrere og barna deres teller nå over en million*. Hentet 20. april. 2023 fra:
<https://www.ssb.no/befolkning/innvandrere/statistikk/innvandrere-og-norskfodte-med-innvandrerforeldre/artikler/innvandrere-og-barna-deres-teller-na-over-en-million>

Statistisk sentralbyrå. (2011, 2. mai). *Dårligere helse blant innvandrere*. Hentet 21. april.

2023 fra: <https://www.ssb.no/helse/artikler-og-publikasjoner/daarligere-helse-blant-innvandrerne>

Statistisk sentralbyrå. (2021, 13.april). *Utdanning og lønnsnivå hos innvandrere*. Hentet 22.april.2023 fra: <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/artikler-og-publikasjoner/utdanning-og-lonnsniva-hos-innvandrerne>

Stortinget. (2019, 08. mars). *Skriftlig spørsmål fra Åslaug Sem-Jacobsen (SP) til barne- og familieministeren*. Hentet 19. april. 2023 fra: <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Sporsmal/Skriftlige-sporsmal-og-svar/Skriftlig-sporsmal/?qid=75267>

Sundt, H. (Red).(2022). *Fosterhjemshåndboka*. (7.utg). Oslo: Kommuneforlaget.

A: Lund-Fallingen, D. (2022) Kapittel 13: *Fosterbarn med minoritets- eller urfolksbakgrunn*. Sundt, H. (Red), *Fosterhjemshåndboka*. (7.utg., s. 162, 167), Oslo: Kommuneforlaget.

B: Sundt, H. (2022) Kapittel 2: *Fosterbarna-bakgrunn og omfang*. Sundt, H. (Red), *Fosterhjemshåndboka*. (7.utg.,s. 31), Oslo: Kommuneforlaget.

C: Sundt, H. (2022) Kapittel 4: *Hva styrer fosterhjemsomsorgen*. Sundt, H. (Red), *Fosterhjemshåndboka*. (7.utg., s. 52-53), Oslo: Kommuneforlaget.

D: Sundt, H. (2022) Kapittel 14: *Rekruttering av fosterhjem og PRIDE-grunnopplæring*. Sundt, H. (Red), *Fosterhjemshåndboka*. (7.utg., ss. 165, 177-182), Oslo: Kommuneforlaget.

Svalastog, A. L., Kristoffersen, N. J. & Lile, H. S. (2019). *Psykososialt arbeid. Kunnskap, verdier og samfunn*. (1.utg). Oslo: Gyldendal Akademisk.

Sviggum, S.K. (2023. 26. Januar). *Gina (21) mistet språket i fosterhjem:-Fikk identitetskrise*. Artikkel. NRK. Hentet 23. april. 2023 fra: https://www.nrk.no/osloogviken/romske-barn-mister-sprak-og-kultur-i-fosterhjem_-_-bryter-barnekonvensjonen-1.16243406

Vabø, M. & Vabo, I. S. (2014). *Velferdens organisering*. Oslo: Universitetsforlaget AS.

Vedlegg 1: Godkjennelse NSD

28.02.2023, 12:24

Meldeskjema for behandling av personopplysninger

[Meldeskjema](#) / [Kulturens betydning i fosterhjem](#) / Vurdering

Vurdering av behandling av personopplysninger

Referansenummer

223743

Vurderingstype

Standard

Dato

22.06.2022

Prosjekttittel

Kulturens betydning i fosterhjem

Behandlingsansvarlig institusjon

Høgskolen i Østfold / Fakultet for helse, velferd og organisasjon / Institutt for velferd, ledelse og organisasjon

Prosjektansvarlig

Ulf Carmesund

Student

Nina Freidher Mulder

Prosjektperiode

01.06.2022 - 01.06.2023

Kategorier personopplysninger

Alminnelige

Særlige

Lovlig grunnlag

Samtykke (Personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a)

Uttrykkelig samtykke (Personvernforordningen art. 9 nr. 2 bokstav a)

Behandlingen av personopplysningene er lovlig så fremt den gjennomføres som oppgitt i meldeskjemaet. Det lovlige grunnlaget gjelder til 01.07.2023.

[Meldeskjema](#)

Kommentar

OM VURDERINGEN

Personverntjenester har en avtale med institusjonen du forsker eller studerer ved. Denne avtalen innebærer at vi skal gi deg råd slik at behandlingen av personopplysninger i prosjektet ditt er lovlig etter personvernregelverket.

Personverntjenester har nå vurdert den planlagte behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at behandlingen er lovlig, hvis den gjennomføres slik den er beskrevet i meldeskjemaet med dialog og vedlegg.

VIKTIG INFORMASJON TIL DEG

Du må lagre, sende og sikre dataene i tråd med retningslinjene til din institusjon. Dette betyr at du må bruke leverandører for spørreskjema, skylagring, videosamtale o.l. som institusjonen din har avtale med. Vi gir generelle råd rundt dette, men det er institusjonens egne retningslinjer for informasjonssikkerhet som gjelder.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle alminnelige personopplysninger samt særlige kategorier av personopplysninger om rasemessig eller etnisk opprinnelse, religion og filosofisk overbevisning frem til 01.07.2023.

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 nr. 11 og art. 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse, som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake.

Lovlig grunnlag for behandlingen av alminnelige personopplysninger vil dermed være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a.

For særlige kategorier av personopplysninger vil lovlig grunnlag for behandlingen være den registrertes uttrykkelige samtykke, jf. personvernforordningen art. 9 nr. 2 bokstav a, jf. personopplysningsloven § 10, jf. § 9 (2).

LOVLIG GRUNNLAG TREDJEPERSONER

Under intervjuene vil deltakerne kunne komme inn på barn og annen familie. Dette vil være tredjepersonopplysninger. Prosjektet har ikke tredjepersoner som hovedmål for studien, og det spørres ikke direkte om dem. Det samles få opplysninger i et kort tidsrom, og det anonymiseres fortløpende. Det er bare forskerne i prosjektgruppen som får tilgang til dataene, og informasjonssikkerheten er god. Det er vår vurdering at samfunnets interesse i at behandlingen finner sted klart overstiger ulempene for den enkelte, at forskningen kan komme formålet til gode.

Vår vurdering er at behandlingen oppfyller vilkåret om vitenskapelig forskning, jf. personopplysningsloven § 8, og dermed utfører en oppgave i allmenhetens interesse.

Lovlig grunnlag for behandlingen av alminnelige personopplysninger er dermed at den er nødvendig for å utføre en oppgave i allmenhetens interesse, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav e, samt for formål knyttet til vitenskapelig forskning, jf. personopplysningsloven § 8, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 3 bokstav b.

Behandlingen er omfattet av nødvendige garantier for å sikre den registrertes rettigheter og friheter, jf. personvernforordningen art. 89 nr. 1.

PERSONVERNPRINSIPPER

Vi vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om:

- lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen, og ved at behandlingen er omfattet av nødvendige garantier
- formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke viderebehandles til nye uforenlige formål
- dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet
- lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lenger enn nødvendig for å oppfylle formålet

DE REGISTRERTES RETTIGHETER

Så lenge de registrerte i utvalg 1–4 kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: åpenhet (art. 12), informasjon (art. 13), innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), underretning (art. 19), dataportabilitet (art. 20).

Vi vurderer at informasjonen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13.

Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

DE REGISTRERTES RETTIGHETER – TREDJEPERSON

Tredjepersoner har så lenge de kan identifiseres i datamaterialet følgende rettigheter: åpenhet (art. 12), innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), underretning (art. 19), dataportabilitet (art. 20), og protest (art. 21).

Behandlingen har kort varighet, lite sensitive opplysninger, og personopplysninger vil være indirekte identifiserende. Ved å gi informasjon vil det bli innhentet flere personopplysninger enn nødvendig for formålet. På dette grunnlaget finner vi at det kan gjøres unntak fra den individuelle informasjonsplikten til tredjepersonene fordi det vil innebære uforholdsmessig stor innsats å informere de registrerte, jf. personvernforordningen art. 14 nr. 5 b).

Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

Vi legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1 f) og sikkerhet (art. 32).

For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må prosjektansvarlig følge interne retningslinjer/rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til oss ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilke type endringer det er nødvendig å melde: <https://www.nsd.no/personverntjenester/fylle-ut-meldeskjema-for-personopplysninger/melde-endringer-i-meldeskjema> Du må vente på svar fra oss før endringen gjennomføres.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

Vi vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Kontaktperson: Sturla Herfindal

Lykke til med prosjektet!

Vedlegg 2: Informasjonsskriv og samtykkeskjema

Informasjonsskriv og samtykkeskjema masteroppgave Nina Freidher Mulder

Kulturens betydning i fosterhjemsarbeid.

Dette er en forespørsel om du vil delta i mitt forskningsprosjekt til min masteroppgave. Jeg ønsker å gjøre intervjuer med fosterforeldre for å belyse deres personlige erfaringer og opplevelser som fosterforelder. I dette informasjonsskrivet vil jeg beskrive nærmere for deg hva min masteroppgave handler om, hvilken betydning det vil ha for deg som deltar og mitt mål med denne undersøkelsen.

Formål:

Mitt formål med denne masteroppgaven er hovedsakelig å få en dypere kunnskap om kulturens betydning i fosterhjemsarbeid. Jeg har valgt dette tema fordi barnas kulturelle rettigheter i fosterhjem de siste årene har fått mer fokus og vårt rettssystem og myndigheter vektlegger dette i større grad enn for noen år tilbake. En viktig del av mitt barnevernsfaglige fosterhjemsarbeid er å bidra til rekruttering av flerkulturelle fosterhjem og tilrettelegge og veilede fosterhjem slik at barn med minoritetsbakgrunn vokser opp med kjennskap til eget språk og kultur.

Det er et økt behov for flerkulturelle fosterhjem, men på grunn av skepsis til barnevern, manglende ressurser og kulturkompetanse i fosterhjemsarbeid er dette sammensatt og utfordrende å få til. Både myndigheter og praksisfeltet har økt fokus på dette området og det kommer frem i undersøkelser at det er behov for mer kunnskap.

Jeg skal intervjuer norske og flerkulturelle fosterhjem som har erfaring med å ivareta barnets kulturelle rettigheter. Jeg er opptatt av hvordan fosterhjem opplever å bli møtt knyttet opp mot egen og barnets kultur.

Ansvarlig for forskningsprosjektet:

Høgskolen i Østfold

Mine informanter vil være: Jeg ønsker til sammen å intervjuer 4 fosterfamilier hvor fostermor og fosterfar stiller sammen til intervju. 2 av fosterfamiliene har en flerkulturell bakgrunn og 2 fosterfamilier er norske. Fosterfamiliene har alle hatt plasseringer og barn boende hos seg med en minoritetsbakgrunn og har erfaring med å ivareta barnets kulturelle bakgrunn.

Hva innebærer det for deg å delta på denne undersøkelsen?

Jeg vil intervju dere som fosterforeldre og det vil ta ca 45 minutter og jeg vil ta lydopptak og notater.

Det er frivillig for deg å delta

Det vil si at du når som helst kan trekke ditt samtykke og det vil ikke få konsekvenser for deg i etterkant. Det er frivillig samtykke og all informasjon vil bli anonymisert. Det er ekstra viktig for meg i denne delen av samtykke å legge vekt på at det ikke vil få konsekvenser for deg verken i form av informasjonen du bidrar med inn i min masteroppgave eller at det vil ha konsekvenser i ditt og mitt

arbeidsforhold. Jeg rekrutterer fosterfamilier i egen organisasjon og vil ha fokus på dette gjennom hele undersøkelsen. Frivillighet, valg av tema og samtaler vil derfor bli styrt dersom det dukker opp spørsmål du synes det er vanskelig å svare på. Det er frivillig for deg å svare på mine spørsmål og dersom du synes det er for personlig eller skrider over dine grenser trenger du ikke svare. Du kan lese mine tekster knyttet opp intervjuet og kan her også når som helst trekke ditt samtykke. Det vil da også være rom for å rette opp i eventuelle misforståelser dersom jeg tolker dine ord feilaktig.

Min rolle som forsker:

Jeg og dere som stiller til intervju, er knyttet til en felles arbeidsplattform. Dette krever ekstra etiske refleksjoner og vurderinger fra min side. Det er viktig å belyse at spørsmål og svar ikke skal komme i konflikt dersom moralske dilemmaer oppstår og at vårt arbeidsforhold ikke vil preges av denne forskningen. Resultater og den kunnskapen som kommer frem skal være så nøyaktig og representativt som mulig. Endelig resultat vil til slutt være avhengig av min kunnskap og integritet jeg vil være ansvarlig for at dere som deltar vises rettferdighet og ærlighet.

Personvern og konfidensialitet

Opplysningene fra intervjuet vil bare brukes til formålet som beskrives her.

Jeg vil behandle tekst og lydopptak etter Høgskolen i Østfold, NSD, etiske komite sitt regelverk.

Navn og kontaktopplysninger vil ikke knyttes til notater og lydopptak og materialet vil bli slettet etter at oppgaven er godkjent.

Det er kun jeg som har tilgang til lydopptak og notater.

Masteroppgaven er planlagt å være ferdigstilt 28 mai 2023.

Rettigheter

Du har rett til innsyn, og rette opp og du har rett til å få slettet materialet som omhandler deg. Du har rett til å få utlevert en kopi av datamaterialet og sende inn klage til personvernombudet eller datatilsynet dersom ønskelig.

Dersom du har spørsmål til studien eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter:

Ta kontakt med:

Nina Freidher Mulder (student):

Telefon: 99160102

Epost: freidher74@gmail.com

Ulf Camrmesund (veileder):

Telefon: 0046723598554

ulf.carmesund@crb.uu.se

NSD – Norsk senter for forskningsdata AS, på epost (personverntjenester@nsd.no) eller telefon: 55 58 21 17.

Vårt personvernombud: Line Mostad Samuelsen ved Høgskolen i Østfold: personvern@hiof.no

Med vennlig hilsen

Nina Freidher Mulder

(student ved høyskolen i Østfold)

Prosjektansvarlig

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet ***Kulturens betydning i fosterhjem*** og har fått anledning til å stille spørsmål.

Jeg samtykker til:

å delta i intervju at det blir tatt lydopptak under intervjuet

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet, ca. 23.05.2023

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 3: Intervjuguide

Kulturens betydning i fosterhjem

Intervjuguide masteroppgave fosterhjem

Semistrukturerte intervju

Fortelle om meg selv og tema for mitt prosjekt

- Fortelle om meg selv, utdanning og arbeidserfaring.
- Fortelle om formålet med oppgaven.
- Informere om taushetsplikt, anonymitet og hvordan data vil bli tatt opp, lagret og behandlet.
- Innhente samtykke til intervjuet og informere om lydopptak.
- Gi anledning til å svare på spørsmål, forklare dersom noe er utydelig og oppsummere for å forsikre meg om at respondenten har forstått formål og sitt samtykke.

Informantens sier litt om seg selv og sin bakgrunn

- Fortelle litt om dere selv, jobb, utdanning og erfaring.

Innledning til spørsmål:

Jeg vil ta lydopptak og det er viktig at du ikke nevner navn, steder og personlige opplysninger under intervjuet. Jeg vil i etterkant transkribere lydopptaket og det vil bli slettet når prosjektet er godkjent og ferdig. Jeg vil underveis i dette intervjuet også stille dere noen tilleggsspørsmål for mer utdypende svar rettet mot tema i min undersøkelse.

Spørsmål:

Rekrutteringsfasen:

- Kan dere fortelle litt om hva som motiverte dere til å bli fosterforeldre?
- Kan dere fortelle litt om hvordan dere opplevde deres første møter når dere meldte deres interesse?
- Var det ting i starten av godkjenning- og opplæringsfasen dere synes var utfordrende? I så fall kan dere si noe om det?
- Kunne noe ha vært gjort annerledes i deres første møte?

Som fosterhjem:

- Hvordan var den første tiden for dere som fosterhjem?
- Har dere opplevd som fosterforeldre å møte verdier og normer som strider imot, eller samsvarer med deres egne?
- Hvordan opplever dere å samarbeide med biologiske foreldre som har en annen kulturell bakgrunn?
- Opplever dere å kunne bidra til at barnet har kjennskap til eget språk, religion og kultur? I så fall kan dere si noe om hvordan dere bidrar til dette?

Avsluttende spørsmål:

- Føler dere trygghet, inkludering og medvirkning i dette intervjuet?
- Har dere noen spørsmål?
- Er det noe jeg ikke har spurt om dere ønsker å tilføye?